מעריב
סופשבוע

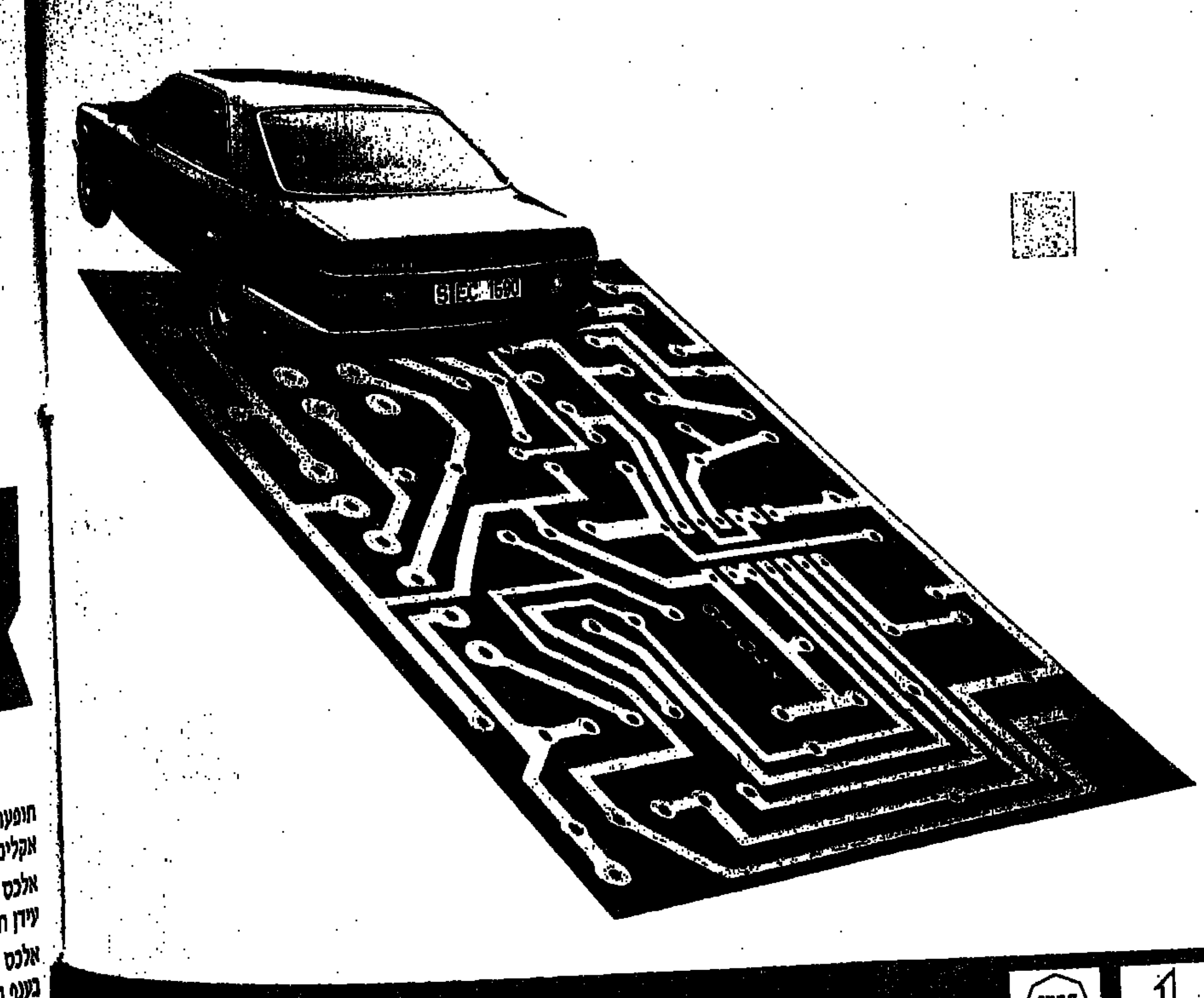
י' באדר ב, תשמ"ו 21.3.1986

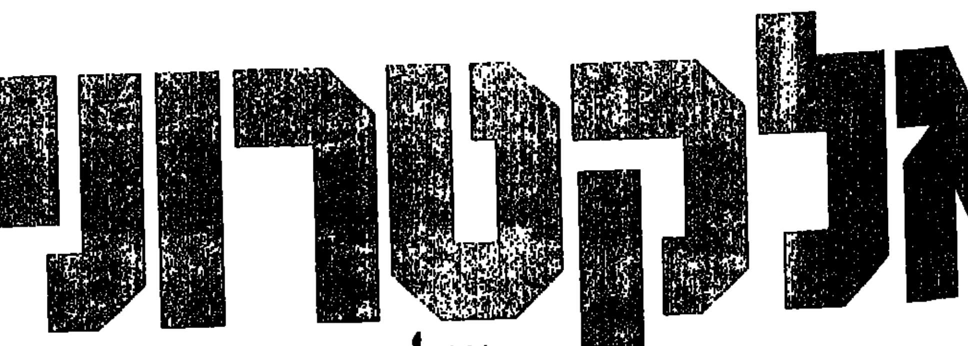
סיפור השער:
משחקי פורים

...כה ומלכה בגן האורנים
...ק'ה ניר, אמצע הדרך
...רט רדפורד, הכי כוכב
...קוואם לידידיה אדמון

אלכס אוריגינל

אקלים אלקטרוני

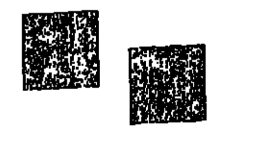
שלוט במזג האויר

תופעת טבע חדשה
אקלים אלקטרוני לפי בקשתך
אלכס אוריגינל עם פיקוד אלקטרוני על המזגן.
עידן חדש במזג-האויר לרכב.
אלכס אוריגינל.
בענף הרכב העולמי, כבר מתייחסים אליו כמעט
כאל תופעת טבע - כמו אל אידיאל - כי הוא
פורץ הדרך הוא מציב הכלל.

ועכשיו - שוב עידן חדש - שוב אלכס אוריגינל.

הפיקוד האלקטרוני הוכנס לענף הרכב העולמי
במזגני הייצוא של אלכס אוריגינל כבר בקיץ 84,
ומאז הוא כובש בהצלחה את שוקי העולם.
עכשיו, עם הגדלת המפעל החדיש והגדול מסוגו,
מוכנס הפיקוד האלקטרוני כסטנדרט ברוב מזגני
אלכס אוריגינל.

אלכס
Alex
Auto Air Conditioning

ליכטנזון ■ צרפתי ■ ניגין

סופשבוע

עורך: צבי לביא
עריכה: תמר גיא
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

י' באדר ב, תשמ"ו 21.3.1986

7 נסיכה או מלכה
מאת עמנואל רוזן ומיכל קפרא

13 אמצע הדרך
מאת טל בשן

16 מוצרט בספארי
מאת עירית שמגר

21 הצד הרביעי של המטבע
מאת יהונתן גפן

23 טיול שנתי
מאת יאיר לפיד

27 טיול "סופשבוע" לתל חי
מאת נילי פרידלנדר

32 שטח פרטי עם זובין מהטה
מאת נורית ברצקי

35 שיפודים
מאת מאיר עוזיאל

37 חוזה אישי לאיגור הנמר
שירות „גאמא"

40 רקוויאם לידידיה
מאת בילי מוסקונה־לרמן

42 משחקי פורים
מאת יהודית חנוך

45 לאכול בחוץ
מאת מאו"ל

49 חיים ואוהבים
מאת תמר אבידר

51 הורוסקופ

52 „מעריב" לפני 35 שנה
בעריכת גבריאל שטרסמן

קוראים יקרים,

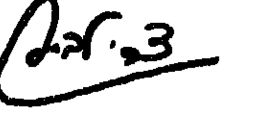
לא הייתי בגני התערוכה כשהתפוצצה הוועידה. ראיתי אותה בטלוויזיה, וחשבתי מה היו אומרים בארץ על תנועת העבודה, אם היה לנו "מבט" לפני 35 שנה, כשהקיבוצים התפלגו והחברים ממפא"י הלכו מכות בחדרי האוכל עם החברים ממפ"ם. בטלוויזיה, אני יודע, ההצגה היא המסר. לא חשוב מה אומרים אלא מה רואים, והמסר הוא האקשן. אבל צירופ־מכרים, שהיו חייבים להימצא בזירה בזמן אמיתי, אמרו שבחיים זה נראה ונשמע יותר גרוע. הם לא הסכימו עם הצועקים שאת הוועידה הבאה חייבים לנהל בדלתיים סגורות. לא היתה כאן הפגנה מבויימת לפני המצלמות. לא התיקשורת שילהבה יצרים, וזה מה שהפחיד את כל גיבורי ההצגה, הטובים והרעים, תלוי מי מסתכל על מי.

השבוע הם ניסו לטייח את הסדקים. גסטון מלכה, האחראי לשולחן ההפוך שנהפך לשולחן־ערוך של הוועידה, סרב להתראיין. הוא אמר למיכל קפרא שנועץ בעורך־דין וזה המליץ על שתיקה. כעבור יום הסכים לדבר. מיכל פגשה גסטון אחר, מתחדש. תוכו רך מקליפתו. הוא התנצל לא פעם אלא פעמיים, והקפיד שהכתבת לא תטעה בחשבון. רוצה שיתייחסו אליו כמו לאדם שלא נתפס על כעסו. השיחות איתו ועם רחל קרמרמן, מקבוצת ה"נסיכים" שהותקפה על־ידי מתנהו, מתפרסמות בפתח המוסף. הן מלמדות שעל טיב הזרמים בים הזה לא מספיק ללמוד רק על פי קצף הגלים. בוודאי שלא על פי הקלוז־אפ של הקצף בטלוויזיה.

אם גסטון מלכה הנחית מכה, רחל קרמרמן שייכת לציבור שלקה בהלם כשהטף אותה. גסטון גר בדירת מעל סניף חרות. הוא לא הכיר את הארגון הצבאי הלאומי ולא את ז'בוטינסקי. רק את בגין. רחל לבית מרידור גדלה בתוך התנועה. בשבילה זה היה חלק מהבית, לא רק מסגרת וכלי ביטוי פוליטיים. כשהיתה ילדה קטנה הגלו הבריטים לאפריקה את אביה, יעקב מרידור, שהיה מראשי האצ"ל. אחרי שלמדה משפטים והתמחתה במשרדו של עו"ד יורם ארידור, עשתה הסבה לעתונות, ונישאה ליוסף קרמרמן, התעשיין וגיזבר חרות שהביא לתנועה את עזר ויצמן וגם את אריק שרון. לפני כחמש שנים נפטר פתאום מהתקף־לב. הכינוי שלו היה "המציל", על כישרונו לחלץ את התנועה ממשברים, לא רק כספיים. אילו חי, אולי גם הוועידה הזאת היתה נראית אחרת.

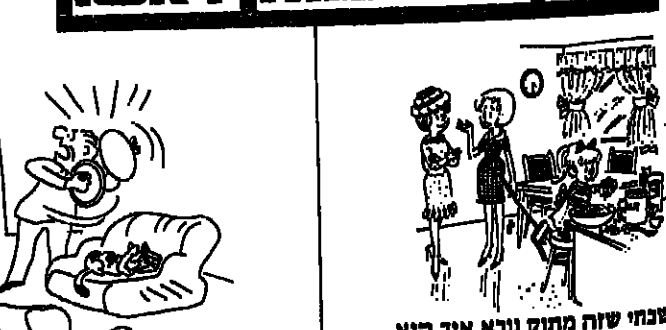
בבית שתיים בו רחל והשבט שלה, רגישים לכל זעזוע וסדק, ופה הם הרגישו כמו ברעש אדמה. היא תיכננה נסיעת עסקים לחו"ל בסוף השבוע שאחרי הוועידה, אבל דחתה אותה מפני שהיתה צריכה כמה ימים להתאושש, וגם מפני שנרתמה לעזור ליורם ארידור במסע השיפור. גם היא לא נתפזה להעניק ראיון. כשנרגעה קצת והסכימה לשוחח עם עמנואל רוזן, היא דיברה תחילה עם הרבה כאב, אבל את המלים שיבטאו אותו בחרה בזהירות.

זה הסיפור על מה שנראה כמו ביזנטיון, בלי הזהב.

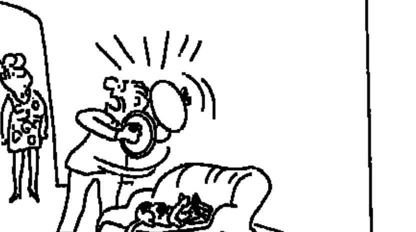

משער: חגיגת פורים של חגית נעם ואלברט אלבז תלמידי מיכללת "שנקר". צילום: דפנה קצור.

צוחק מי שצוחק ראשון

„גם אני חשבתי שזה מתוק נורא איך היא מבשלת, עד שבעלי החל מעדיף את הבישולים שלה.."

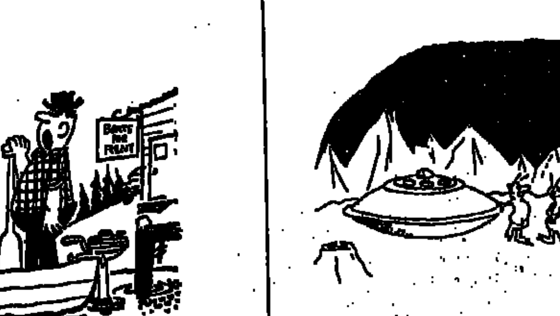

„אין צדק.. הוא השאיר אותי ער כל הלילה.."

„יש כאן מספרי טלפון של שמרטפים נוספים, למקרה שתצטרכי תגבורת.."

„אין טעם לחזור לשם כל פעם, אם אף אחד לא מאמין לנו.."

„קודם כל אני רוצה להבהיר: אני הקפיטן בסירה.."

אוגדן טיולי סופשבוע

מערכת מעריב, בשיתוף יחידת התיירות במחלקת ההתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית והקרן הקיימת לישראל, יחולקו, ללא תשלום, לקוראי מעריב אוגדן מהודר לשמירת דפי טיול סופשבוע. פרטים יבואו. הקוראים מתבקשים לשמור על דפי הטיולים.

שתי גדות לחרות, זו שלנו זו גם כן

נסיכה או מלכה

כשהפך גסטון מלכה את שולחן הנשיאות בוועידת חרות, קרה משהו גם לציר רחל קרמרמן, בתו של יעקב מרידור, השר לשעבר, ממפקדי האצ"ל. "נשיכה" לא־מוכרת. "זה היה כמו סרט מדע בידיוני", היא מתארת את ההלם. "הרסו לנו בית. אנשים רצו מלך בשמה של הדמוקרטיה". עכשיו היא מהרהרת על המשך דרכה בתנועה, מנסה לגשר בין המחנות ועדיין מאמינה באנשים. אולי יעצרו לפני הקו האדום.

מאת עמנואל רוזן

צילומים: שמואל רחמני וראובן קסטרו

"שמיר הביתה! ש־מיר הביתה!". רחל קרמרמן, ציר בוועידת חרות, מנסה לשחזר את קריאות־הקרב שעדיין מהדהדות באזניה, אבל אצלה זה יוצא עילג ומצחיק, משהו כמו נסיון של עולה חדש להתאמן בהיגוי סלנג ישראלי. רחל – בת 48, נולדה לפני התנועה, שהיתה כל חייה. בתו של יעקב מרידור, אחד מראשי אצ"ל והשר לשעבר; אלמנתו של התעשיין יוסף קרמרמן ז"ל, גזבר חרות, האיש שהביא לתנועה את עזר ויצמן ואריאל שרון; נסיכה אלמונית קצת. לא שייכת לשום מחנה מוגדר אבל תומכת בלי פשרות ביצחק שמיר.

כאשר הלכה להצביע בקלפיות של גני התערוכה, שמעה במקרה שיחה בין כמה מאנשי לוי את שרון: "אנחנו עוד נראה לנסיכים האלה, נהרוג אותם, צריך פשוט להרוג אותם". רחל עמדה לידם אבל הם לא זיהו אותה. זה לא מטריד אותה, גם לא ששכחו את יוחנן בדר ושעוד מעט ישכחו את יעקב מרידור. "הבעיה", היא אומרת, "שגם את מנחם בגין הם לא יזכרו, והבעיה הכי גדולה היא, שעוד מעט אף אחד לא ידע מי היה זאב ז'בוטינסקי".

רחל קרמרמן, שלושה ימים אחרי. חשבון־הנפש משתקף בינתיים בעיניים נפוחות מחוסר־שינה. כאשר אנחנו מתחילים לשוחח, היא מבקשת מהעוזרת לא להעביר לה טלפונים, חוץ מיורם ארידור, דן מרידור ואמא שלה. חשבון הנפש הוא גם שלהם.

> **"ראיתי אנשים חסרי ידע ותרבות פוליטית, שבאו להשתתף בהליך דמוקרטי מבלי שבכלל ידעו מה משמעותו של ההליך הזה".**

בסלון דירתה, ספון תמונות־השמן, ממוסגרות גם מילות השיר "חיילים אלמונים הננו". רחל עדיין לא עוזבת את הפעילות הפוליטית בחרות, אבל היא שמה רגש־קל במילה עדיין. "אני חוששת שיבוא היום בו לא יהיה לי מה לומר בחרות, ואם יהיה לי מה לומר לא יהיה מי שישמע. יכול להיות שמה שישאר זה לבוא פעם בארבע שנים לקלפי ולשים בו את הפתק של הליכוד; ויכול להיות שגם את זה אני לא אעשה."

את סטירות־הלחי הפוליטיות שלה היא כבר חטפה במנות גדולות. הנסיון להיכלל ברשימת מועמדי חרות לכנסת הסתיים בכשלון מוחלט – מקום 30 מתוך 36, אחרי ציפורי וקליינר. אריק שרון, ידידה הטוב, לא תמך בה, אך היא לא שאלה למה ורק הסתפקה במשפט נאיווי כמו: "יחסים אנושיים קודמים לכל, אני לא יכולה להתפשר על ידידות." הנאיוויות עוברת, כנראה, בירושה אצל המרידורים. לכן כאב לה כאשר אביה והמצאת־האנרגיה שלו הפכו לבדיחת המדינה, והיא אמרה בראיון לגלי צה"ל: "אבי הוא אדם נאיווי שחולם בגדול... אולי זו לא תהיה נורה שתדליק את כל רמת־גן, אבל אשמח אם זו תהיה נורה שתדליק בנין גדול ויפה."

ל

מחרת הוועידה, רחל עושה הרבה מאמצים לשמור על הרוח הטובה והנינוחה, אבל היא לא מצליחה להרגיע אפילו את עצמה. "שנים רבות הלכתי במרחב תל־אביב בדרך פוליטית אחת עם מה שנקרא היום מחנה לוי, וככל יותר משנה אני מוצאת עצמי מקורבת למחנה שמיר. אחת הסיבות היא שמחנות שרון ולוי רוצים שתנועת החרות תתנהל כולה דרך הסניפים, ולא גם באמצעות ארגונים או סקטורים של אקדמאים, סטודנטים, צעירים, עולים חדשים ונשים. אני חושבת שצער כזה יהפוך את חרות למפלגה פופוליסטית חסרת־פשרות. אנשים רבים אינם יכולים להסתגל לחיים בסניף המפלגתי, כאשר כל מאבקי הכוח בסניף אינם מעניינים אותם והם גם אינם מסוגלים לעמוד בהם. הרי מדובר כאן במאבקי־כוח, לא באידאולוגיה. אתה מבין? אם הדרישה הזו של שרון ולוי תתקבל, אז אין לאנשים כאלה מקום בחרות. הם לא יכולים לרדת לרחוב.

"וזה הפחד הגדול שלי. נכון, אפשר לומר שכבר לא צריך אקדמאים בחרות, בטח שאפשר. אפשר ללעוג לידיים הלבנות של ארנס, למה לא? אבל אני ראיתי את הידיים האלה בונות את מושב מבוא בית"ר. אפשר לגרום לכך שבפוליטיקה הישראלית זו תהיה בושה להיות פרופסור. אני נזכרת שחטיבת האקדמאים שלנו פנתה לוועדת האישים של התנועה, שהיתה צריכה לצרף כצירים לוועידה חברים שלא נבחרו בסניפים או שלא היו מועמדים. כמו למשל בסניף ירושלים, שם היו מועמדים פרופסורים מהשורה הראשונה, וכשספרו את הקולות התברר שהראשון ברשימה קיבל 48 קולות בזמן שהמינימום למעבר היה כ־1200".

רחל מדברת במונחים של חוסר־אונים. היא אומרת שהמונחים האלה מתאימים היום למחנה שלם בתנועת החרות, "ללב של התנועה, לאמצע שלה, שאנשים רוצים פתאום להשליך אותו החוצה. בנת אחת. לחסל. קשה לתאר את התחושה שלנו שם בגני התערוכה. הלם זו מילה קלה מדי. לרגע חשבנו שאנחנו צופים בסרט מדע־בדיוני. כשהוועידה התפוצצה, עמדתי בחוץ ב־5 בבוקר עם כמה מהחברים שלי וחשבתי: לאן אני אלך עכשיו? הרי אין לנו בית יותר.

"הרגשנו כמו אנשים שהרסו להם את הבית. אם הייתי חושבת שמישהו ניצח בהתמודדות והשתלט על הבית – הייתי רגועה יותר. אולי הייתי מרגישה עצמי כנועה, מסתגלת לחיות כמיעוט או מצטרפת לרוב. אבל לא היה מדובר שם על כיבוש. זה היה כפיזוס הרס. וגם לא היה מדובר שם על מיעוט מול רוב, אלא על שני מחנות שווים בגודלם שאחד מהם לא מסוגל לדבר כי חתכו לו את המיקרופונים וניתקו את זרם החשמל. זה רוב דומם שהפך להיות רוב כוכה. אפילו

> **"יכול להיות שמה שישאר לי זה לבוא פעם בארבע שנים לקלפי ולשים בו את הפתק של הליכוד; ויכול להיות שגם את זה אני לא אעשה."**

מנחם בגין לא היה עומד מול ניתוק מיקרופונים, אז בטח שלשמיר לא היה סיכוי לומר שם מלה. לא רצו לשמוע אותו. הוא וארנס לא מסוגלים להשתמש בסגנון הזה של ניתוק מיקרופונים. זה מחוץ לקוי ההתנהגות שלהם. יוחנן בדר קיבל משרון אישור לדבר בפני הוועידה. אולי גם שמיר היה צריך לבקש אישור כזה?"

ר

חל קרמרמן מאמינה שלא יהיה פילוג, היא לא רוצה בו, רואה בו קו אדום ומקווה שאיש לא יעבור אותו. "אני מצטערת שלמדתי משפטים וחינוך ולא סוציולוגיה ומדע המדינה, כדי להעריך נכון את כל מה שקרה פה", היא אומרת. "ראיתי אנשים חסרי ידע ותרבות פוליטית, שבאו להשתתף בהליך דמוקרטי מבלי שבכלל ידעו מה משמעותו של ההליך הזה, כמו שלא ידעו להעריך איזו עוצמה נפלה לידיהם. אסור לנו לשכוח שהוועידה הזאת באה אחרי הפסקה של שבע שנים מאז הוועידה הקודמת. שבע שנים זה חצי דור פוליטי. הוועידה היתה צריכה לשאת את הבעיות של חצי הדור הזה, שבו אלפי חברים חדשים עם אלפי בעיות חדשות. לכן אסור היה להגיע לוועידה בלי הידברות והסכמה, ולתת לכוחות חזקים להתפרץ ולפעול מתוך רגשות וסערות־רוח, ולא מתוך שיקול דעת.

"פגשתי שם צירים שבאו אלי לפני שכל המהומה התחילה, כדי שאני אעשה טובה ואסביר להם מה זו ועידה ומה זה מרכז, ורבע שעה אחרי זה הם נופפו באגרופים וצעקו: 'ש־מיר הביתה! ש־מיר הביתה!' אחר־כך הסתכלתי עליהם, איך שהם צועקים 'דוד מלך ישראל!' ו'אריק מלך ישראל!' והרגשתי שבתוך שניה הם יכולים לעשות סוויץ' משרון ללוי ולהיפך, שבכלל לא חשוב להם מי עומד ומדבר שם, העיקר שיהיה מלך ישראל. האנשים האלה באו לבחור מלך בשם הדמוקרטיה, והבעיה היא ששמיר מעולם לא התיימר להיות מלך ישראל. גם שמעון פרס לא".

האם זה המשך של "בגין מלך ישראל"?

"יתכן. זה אותו סוג של אנשים מונהגים שלא יודעים איך פועל שלטון ומה זו דמוקרטיה. אולי שר החינוך צריך להכריז על שעת־חרום חינוכית, כי אם אותם אנשים היו לומדים בבית־הספר מהי דמוקרטיה, מה זו חוקה (שאין לנו) ומהם חוקים – הם היו מבינים כמה קשה לשמור על היהלום הזה. כי אם אתה מלטש אותו נכון, אתה מעלה את ערכו, ואם לא – ערכו נופל מיד. כל־כך קל להרוס את הדמוקרטיה, ואם האנשים האלה היו מודעים לסכנה, אז אולי הקול שלהם היה ווער, והיד היתה רועדת. צריך להיזהר לא להקים בשם הדמוקרטיה גולם אשר עלול לקום על יוצריו.

את דרכי הפוליטית התחלתי יחד עם עמיתים ממפלגות שונות במה שנקרא 'הוועד להגנת הדמוקרטיה'. זה היה בזמן פרשת לבון. היום, במקלחת,

(המשך בעמוד 9)

רחל קרמרמן: גם את מנחם בגין הם לא יזכרו.

השמות הגדולים בעולם

GALAXY

גלאקסי המקרר הטוב ביותר שיוצר אי פעם בישראל

המזגן מספר 1 בישראל

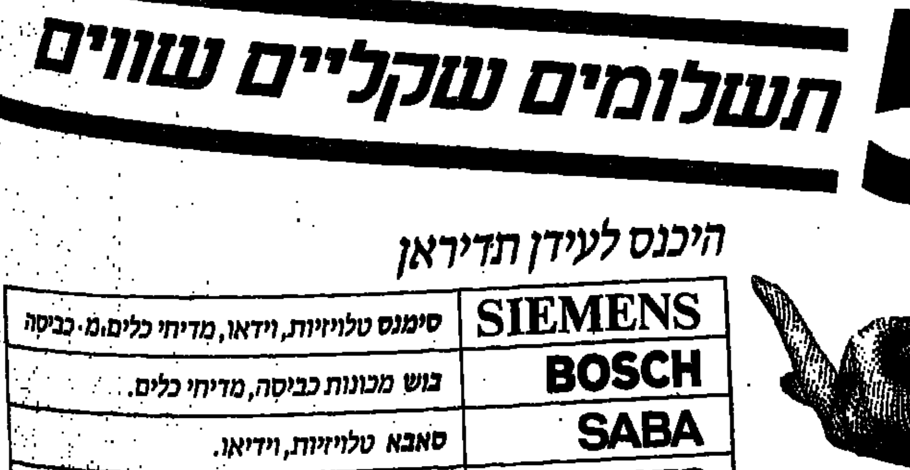

להזמנת מזגנים סניפי תדיראן טל. ת"א 03-267272
חיפה 04-724411 ירושלים 02-710221 ב"ש 057-36564

- אתה קונה את המוצרים הטובים בעולם אתה נהנה מהם כבר בליל הסדר.
- אתה משלם בתשלומים, בשקלים בלי הצמדה.
- המחיר סופי ומובטח גם אם יהיו עליות מחירים ומיסים.
- אתה קונה מתדיראן חברת האלקטרוניקה מס' 1 בישראל.

פרטים בחנויות החשמל המובחרות.

המבצע מסתיים ב-26.3.86

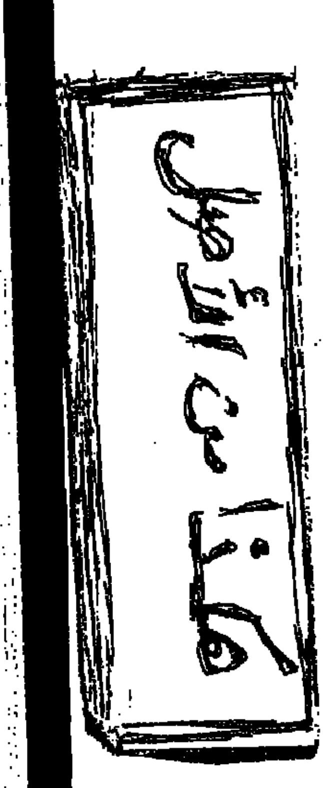

5 תשלומים שקליים שווים

היכנס לעידן תדיראן

SIEMENS	סימנס טלויזיות, וידאו, מדיחי כלים,מ. כביסה
BOSCH	בוש מכונות כביסה, מדיחי כלים.
SABA	סאבא טלויזיות, וידיאו.
ROSIERES	רוזיאר תנורים, תנורי גומחה וכיריים גז.
GALAXY LUX	גלאקסי פור מכונות כביסה, תנורי גומחה וכיריים

תדיראן
שיווק ושרותים בע"מ

(המשך מעמוד 7)

חכבתי שאולי אני צריכה לסיים גם את הפעילות שלי בוועד כזה.

„מצד שני, אני עדיין מאמינה לאריק שרון כאשר הוא אומר שהוא בעד דמוקרטיה. אני חושבת שבגלל זה הוא התפטר מראשות ועדת המנדטים, אחרי שהחברים שלו 'חטפו' את הוועידה. כן, ככה אני קוראת לזה: חטיפת ועידה. לחכות עד שהיושב־ראש יוצא מהאולם להתייעצויות – זה כמו לחטוף אניה עם האנשים והמטען. אני חושבת שבאותם רגעים שרון פחד כמוני ולכן הוא התפטר".

אבל חוטף־הוועידה, דוד מגן, האיש של שרון, יוצא אצלה זכאי מחמת הספק. „מגן לא חטף את הוועידה לבדו, אלא בסיוע קבוצה שלמה של אנשים, כולל חברים בנשיאות הוועידה, שמאמינים שכך צריך להיות. יכול להיות שגם הוא האמין שזה חלק מהוועידה, לא יודעת. אני מאוד מקווה כי מה שקרה שם הוא לא סימולציה למה שעלול לקרות בעתיד אם דוד מגן יגיע אי־פעם לעמדת שליטה".

ומה בנוגע למחנה לוי?

„כל האנשים בקבוצה המובילה היום את מחנה לוי, הם חברים אישיים ופוליטיים שלי מן העבר, עוד נכרם הגיע דוד לוי למעמדו הנוכחי, כשם שחברים שלי נמצאים בהנהגת מחנה שמיר. אני אעשה הכל כדי ששמיר ישאר. אם דוד לוי יעמוד כראש התנועה בלי שמיר, נאמנותי תינתן לו מתוך הכנעה, אבל אינני חושבת שאז אוכל לתרום, כי יש לי חשש שלא אוכל להתגבר על ההסתה בקרב חברים אחרים במחנה הזה. אני חושבת שהם יתנו לי לדבר רק אם דוד לוי ינקה מהם – ואת זה אני לא מוכנה לקבל.

„העניין הוא שמלמדים אותם לשנוא, כי בדרך זו רוכשים את התלהבותם: אז פעם שונאים את מפא"י ופעם את פרס ועכשיו שונאים את ה'נסיכים'. למה השינאה הזאת? מה כל הסיפור הזה של ה'נסיכים'?! החלום שלי הוא לגדל את בנותי ברוח בית"ר ובדרך הזו אני הולכת, כשמעבר לתנועת החרות חשובים יותר מדינת ישראל וארץ־ישראל, וזה גם היה החלום של ההורים שלי ושל משפחות רבות בתנועת ז'בוטינסקי. קרה אסון והם הצליחו בחינוך והבנים הולכים בעקבותיהם. אז מגיע להם עונש על כך? זאת סיבה לעליהום?".

רחל קרמרמן כואבת את כאבם של ה"נסיכים"

(המשך בעמוד הבא)

רחל קרמרמן –
„העניין הוא שמלמדים אותם לשנוא, כי בדרך זו רוכשים את התלהבותם; אז פעם שונאים את מפא"י ופעם את פרס ועכשיו שונאים את ה'נסיכים'.

גסטון מלכה: לקרוא לנו פושעים זה תרבותי?

מאת מיכל קפרא

גסטון מלכה נכנס הביתה עייף. ביום העבודה הראשון אחרי ה"מקרה" הוא יושב על הכורסה בסלון ושותק. שרירי הידיים שלו, שהעיפו את המיקרופון ואת השולחן, ובאותה הזדמנות גם את רוני מילוא מבימת וועידת חרות, רפויים עכשיו. גסטון מלכה, בן ארבעים וחמש. בוועידה ראינו את הקליפה. עכשיו בבית, שבוע אחרי, הוא נראה אחרת.

אדם שבור. בשקט־בשקט הוא לוחש, שאולי ילך לפסיכולוג. עשרים ושש שנה נתן את הנשמה לחרות. עכשיו אומרים עליו שהרס את התנועה. הנפש שלו לא מחזיקה מעמד. „מה התבדל ביני ובין שמיר, סגן ראש הממשלה", הוא שואל, „שמיר אמר בוועידה דברים חמורים. הוא אמר: פושעים, נבלים, זה בסדר? זה תרבותי? אבל הטלוויזיה לא היתה שם. רק אותי ראו".

לו היה דמגוג, היה מפתח תיזה על אלימות מילולית, לעומת אלימות פיזית. אבל המילים שלו יוצאות קטנות יותר ממה שרצו לחיות באמת.

הטלוויזיה תיעדה את עצבנותו של מלכה מקרוב. הצירים ומנהיגי המחנות היו מוכנים לקרקר עם רגליים למעלה רק כדי לשכנע את עם ישראל שהם בכלל לא מכירים אותו. גסטון מלכה הוקע, וחברים ותיקים יבכו: מה קרה לנו? את הנאומים חמסיתים – שכחו. אבל לגסטון מלכה ברור דבר אחד: „אנחנו אנשי תנועת החרות. אנחנו, אלה שבאו מהמעברות, מעיירות הפיתוח, מהשכונות. העם זה תנועת החרות. ז'בוטינסקי? אנחנו לא מכירים את ז'בוטינסקי. לצערי, לא יצא לנו ללמוד אותו. אבל אנחנו למדנו את בגין. עבורנו חרות, זה מנחם בגין".

על קיר מרפסת ביתו של גסטון מלכה, תלויה כרזה. הבן של גסטון, אחד מחמשת ילדיו, מזיז את הוילון, שלא יסתיר את שלושים ושישה הבגינים שעל הכרזה. בכניסה, בין אנריקו מסיאס ותמונות גובלנים, מעשי ידי אשתו אסתר גסטון, יש עוד תמונות ממוסגרות של מנחם בגין. פעם עם סאדאת. פעם עם סאדאת וקרטר. בקיר ממול ממוסגרים צילומים של גסטון עם חברי כנסת מהליכוד. גם אריק שרון שם. משקיות נייר שולפים בני הזוג גסטון תמונות מחגת־מיצווה של הילדה. „הנה משה קצב", „הנה קצב ואשתו", „זה פה בסלון שלנו", „הנה עוד פעם קצב". הגסטונים והקצבים מחייכים חיוך גדול. זמן לא רב אחרי חשמתה הגדולה הזו, ישעה קצב, יו"ר הנשיאות, את גסטון מהוועידה.

גסטון נשאר שם, בחוץ על הדשא. למה לא הלכת הביתה? הרי כולם שם התנערו ממך. „למה? כי אני שרוף על התנועה. זה הבית השני שלי". הוא שולף את פנקס החבר של תנועת החרות, שנמצא עמוק בתוך הארנק. „הנה החתימה של מנחם בגין", הוא אומר, „ופה תסתכלי, מה רשום?". רשום: שנת 1961. שנת עלייתו של גסטון מלכה ממרוקו, שש־עשרה שנה לפני עלייתו של בגין לשלטון. „את מבינה, בגין זה כמו אבא שלי. בשנת שבעים ושבע, כשבגין עלה לשלטון – הייתי בהיסטריה. כמעט חטפתי התקפת לב מרוב אושר, אבל בגין כבר לא שולט, ושמיר הוא לא מה שציפינו ממנו. הוא הולך בדרכו של בורג. עדיף לו הכסא מאשר התנועה".

הדירה השכורה של משפחת מלכה ממוקמת לגמרי במקרה בקו ישר מעל סניף חרות בפתח־תקווה. „אני אחד הפעילים הבכירים ביותר בסניף", הוא אומר, „את כל זמני הפנוי נתתי לסניף". כשיש ישיבות גסטון מוריד פירות ושתייה. כשיש פעילות – גסטון הוא הראשון במקום. כשבא אורח או חבר כנסת, גסטון מארח אותו בבית

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

שלו. „את הנשמה נתתי. קיפחתי את המשפחה שלי, את הילדים, הכל בשביל התנועה. כל החיים שלי פה בארץ רק תרמתי. אף פעם לא ביקשתי משהו, לא תפקיד, לא כסא. אין הרבה פעילים כמוני. כולם באים לתפש כסא, אינטרס לעצמם. אז אני הורס את התנועה?"

והמכות, גסטון, המכות?

„אני בן אדם שלוקח ללב, כשזה חורה לי. איזה חוסר צדק! אני מגיע בבוקר לוועידה, ואני רואה אנשים, שמעולם לא נבחרו בסניף, מסתובבים שם עם תוויות של צירים. איך יכול להיות דבר כזה? וזה לא התחיל בוועידה. זה התחיל בבחירות לעידיות. ופה אני רוצה לצעוק: דני מילוא הרס את תנועת החרות. זה הורס אותי, אוכל לי את הלב. הוא היה הפוסק האחרון, בבחירות האלה, והוא משוש מכר סניפים. מכר סניף תמורת סניף, עיר תמורת עיר. הם שינו שמות של חברים במועצת הסניף בגלל המחנות. לאיפה הגענו? בבחירות לצירי הוועידה זכתה בסניף פתח־תקווה הקבוצה של עורך־דין מרחבי ממחנה שרון בעשרים וארבעה צירים. הקבוצה השנייה זכתה רק בשבעה־עשר חברים. הם הגישו ערעור לוועדת הבחירות על התוצאות הללו. זה לא מכובד לעשות דברים כאלה. וועדת הבחירות הגיעה לפשרה. הם קבעו שלנו יהיו עשרים ואחד צירים ולהם עשרים ואחד צירים. כשהגענו לוועידה מה ראינו? הם הגיעו עם שלושים ושישה צירים! זו תנועה? זו בושה וחרפה לתנועת החרות".

גסטון מלכה שולף ניירות. „תראי, אנשים שקיבלו בהצבעה 183 קולות לא נבחרו, ומי שקיבל פחות — נבחר. הכל הצטבר ביחד. התכבים האלה, והעצבים. ונוסף על כל אלה אנחנו שומעים שמפלו ארבעים ואחד צירים דרוזים. בגלל שהם תומכים של דוד לוי. הרגשתי שאני כבר לא יכול יותר, אינו שותיות. איפה הצדק? למה לא מקבלים את דין התנועה? מיד נכנסתי לדיכאון.

„בתחילת הוועידה הכל הלך חלק. כשדוד לוי נאם ישבתי באמצע האולם. כשדוני מילוא נאם, ירדתי למטה, רציתי לצעוק לו, להתריע על כל מה שעשה. פתאום אני שומע סנ־ישר מתבטא במילים איומות. איומות. לא האמנתי שאני שומע את זה באזניים שלי. אני לא יכול לומר בכלל את המילים האלה, ואני גם לא אומר מי זה. זה עוד יותר יפגע בתנועה. כששמעתי את זה עליתי על הבימה, ופתאום קפצו עלי תומכי שמיר. ראו את זה בטלוויזיה, אז התפרעתי. מה שלא ראו בטלוויזיה זה את האנשים שניגשו לנזוף בי אבל אחרי שהסברתי להם, הם לחצו לי יד והביעו התפעלות מעל הבמה מה קרה. הם לא הסבירו, אז עכשיו הרושם שאני מתנצל. ועוד פעם מתנצל, ראשמת טעמיכם?"

אל הדירה הקטנה נכנסת אמו של גסטון מלכה. גסטון מנשק את אמא, הוא מנגבת את המשקפיים

גסטון מלכה - אנחנו, אלה שבאו מהמעברות, מעיירות הפיתוח, מהשכונות. העם זה תנועת החרות. ז'בוטינסקי? אנחנו לא מכירים את ז'בוטינסקי. לצערי, לא יצא לנו ללמוד אותו.

בשופות המסגרת ומציאה בבנה בכאב, הילדים יושבים בצד. גסטון מבקש סיגריה מאשתו. „אני לא מעשן, אבל בגלל המצב הזה התחלתי". הסיגריה מגיעה. מדליון הזהב הגדול, בצורת האות האנגלית ג'י עולה ויורד על החזה החשוף, משמש אינדיקציה למידת ההתרגשות. אחד הילדים ניגש, מבקש תשומת לב. גסטון מביט בו בשקט, ושולח

אותו לספה. העיניים שלו מקרינות הרבה טוב לב. „הסברתי לילדים מה קרה כדי שידעו להסביר את זה, אם יציקו להם".

משפחת מלכה עלתה ממרוקו בשנת אלף־תשע־מאות־שישים־ואחת. שש נפשות. מהנמל נשלחו לקריית שמונה. גסטון בחור צעיר, הצטרף לקבוצת הכדורגל של בית"ר קריית שמונה. „כבר אז לא אהבו את זה שאני משחק בבית"ר. עבודה לא היתה לי, הלכתי ללמוד טפסנות. אחר־כך עבדתי בבית אריזה וזרקו אותי משם בגלל הדעות שלי. זה כאב לי לראות איך שולחים את העולים החדשים בני־עדות המזרח לקצות הארץ, איך המועלים שם עובדים בקיבוצים. אחותי, למשל, גמרה לימודי שירטוט. אמרו לה, את רוצה עבודה? רק במפעל בקבוץ. בשנת 1967 עברתי לפתח־תקווה, לשכונת עמישב, שכונת עוני. לא היו כבישים, לא חשמל, לא טלפונים. הכרתי שם את אשתי והתחתנתי. גרנו בצריף. עבדתי שנתיים בתעשייה אווירית, אחר־כך במוסך פרטי, ומשנת שבעים אני עובד בתעשייה הצבאית.

„בשכונת עמישב הייתי אחד הפעילים בתנועה. היתה לי אמונה גדולה שהליכוד ישנה את המצב, יעזור לבני עדות המזרח. לדעתי, מאז שבגין עלה לשלטון, בגלל פרוייקט שיקום השכונות, קמה השכונה לתחייה. אני עברתי למרכז פתח־תקווה בשנת 1979. זו דירה בשכירות מוגנת". האשה עושה כוס תה. חבר נכנס.

גסטון, לאיזה מחנה אתה שייך?

„אני נשבע, אני נשבע, שאני לא שייך לשום מחנה. כל מה שאני מנסה לעשות זה להועיל לתנועה. ברור שאני כועס על שמיר. למה הוא התנגד לבחירות דמוקרטיות. למה?"

ואריאל שרון?

„אני מעריך אותו מאוד כמנהיג צבאי".

ובני בגין?

„את השם בגין אני מעריץ. אבל השם הוא לא ירושה מיד ליד, קצת חבל לי על בני בגין. הוא לא היה צריך להתמודד עם שרון, הוא לא מספיק מבושל בשביל זה".

ופרופסור ארנס?

„גם אותו אני מאוד מעריך. לפי דעתי הוא לא בקבוצה הנכונה".

ודוד לוי?

שתיקה. „לתנועת החרות אין מה לחפש בלי דוד לוי ואריק שרון. היא לא קיימת בלעדיהם. בזה אני בטוח".

אמא נאנחת: „גסטון היה חבר של כולם". גסטון מבליע גיחוך מר. „אני נמנע לצאת עכשיו לרחוב", הוא מתוודה, „כולם מצביעים עלי. איך אני אסביר לאנשים שהמעשים שנעשו שם הביאו אותי לכל־כך". המסקה קטנה. „אבל אני אופטימי. הכל יסתדר".

ואתה, אחרי כל מה שאמרו עליך, תישאר בתנועה?

„בטח. איזו שאלה."

מיכל קפרא

(המשך מהעמוד הקודם)

והיא מבטיחה: „עם ישראל עוד יראה מי זה בני בגין! אני מבינה שזה כואב לכמה אנשים שהוא חכם, שהוא מנהיג, שהוא גיאולוג שרץ על הג'בלאות. אבל אנחנו לא ניתן להעליב אותו ככה. הוא ידע שהוא יכול להפסיד נגד שרון. אני אמרתי לו עוד לפני ההצבעה שהוא הולך להפסיד. אבל שאף אחד לא יחשוב שככה שלחו את בגין הביתה. לא שלחו אותו הביתה והוא גם לא הולך הביתה. יש לו התלבטות חריפה אם לעזוב את תפקידו כשרות המדינה ולעבור לפוליטיקה, אבל אני מקווה שעכשיו הוא מבין שאין לו ברירה, שהוא חייב לקפוץ למים אם הוא רוצה לשמור על דמותה של חרות".

היא עצמה עוד לא החליטה על המשך פעילותה הפוליטית. בינתיים היא ממשיכה את החופשה שנטלה, לקראת ועידת חרות, ממשרד הפרסום טליארזין, כדי לעמוד בראש הוועדה למעמד האישה ולהשתתף בדיוני ועדת החוקה של התנועה. היא גם שותפה בהוצאת הספרים „נהר" ומגדלת את שתי בנותיה מיכל ואיה בנות 9 ו־12. אחרי הכל היא עוד מאמינה שאולי צריכים אותה. עובדה, השבוע היתה אמורה לטוס לחו"ל, לצורך עסקים, אך דחתה את נסיעתה ברגע האחרון. „חשבתי שכראי להשאר, אולי בכל זאת יזדקקו בשעה הקשה הזאת גם לתרומה שלי", היא אומרת.

אני שואל איך זה להתעורר בבוקר שאחרי ההלם הגדול של פיצוץ הוועידה, והיא אומרת שבכלל לא הלכה לישון. ישבו אצלה בסלון כמה חברות מהמפלגה כל הבוקר והצהרים שאחרי, וניסו להבין מה קרה ומה עושים עכשיו. „אף אחת מאיתנו לא יכלה לישון. היה לנו עצוב, נורא עצוב. אבל גם כשלא הולכים לישון השעון המעורר מצלצל בשש וחצי. צריך להעיר את הבנות ולהכין להן סנדוויצ'ים לבית־ספר ולהסביר למה אמא בוכה. ואחרי זה שוב טלפונים לחברים שכולם ספגו מכה כבדה והם רצים להתייעצויות לנסות ולעשות משהו, ואני בלי רוחיקרב, רק עם רוח פיוס ותקווה. וכדי לא להשאר לבד, אני מוותרת לגמרי על שינה ונוסעת ליורם ארידור הביתה כדי לשאול אותו מה אני יכולה בעצם לעשות.

„מה אני יכולה לעשות? לא יודעת. אני חוששת שיהיה לי יותר קשה להיות שוב בצוות הפרסום של המפלגה לקראת הבחירות הבאות, כפי שעשיתי בבחירות לכנסת הנוכחית. נצטרך לעבוד קשה מאוד כדי לבנות עוד פעם על האמינות של המנהיגים שכל־כך ניסו לפגוע בהם. נראה, אולי אני אשקיע עכשיו במישור האנושי יותר. אולי אני צריכה לנסות ולהביא לשולחן אחד את רייסר ומילוא ואת עוזיה עלי וגדעון גדות. אולי דווקא אנחנו ננצל את ההכרות בינינו וננסה להציל משהו, כי חוץ מאנשיות אין לי כיום מה להציע להם. אני עדיין מאמינה באנשים. אני לא חושבת שהם מזוכיסטים עד כדי כך שיגרמו להרס עצמי. אני מקווה שהם יעצרו לפני הקו האדום. אני חושבת שדווקא לנו, הנאיווים, יהיה עכשיו יותר כוח מאשר למקצוענים עם המחשבים והמוטורולות."

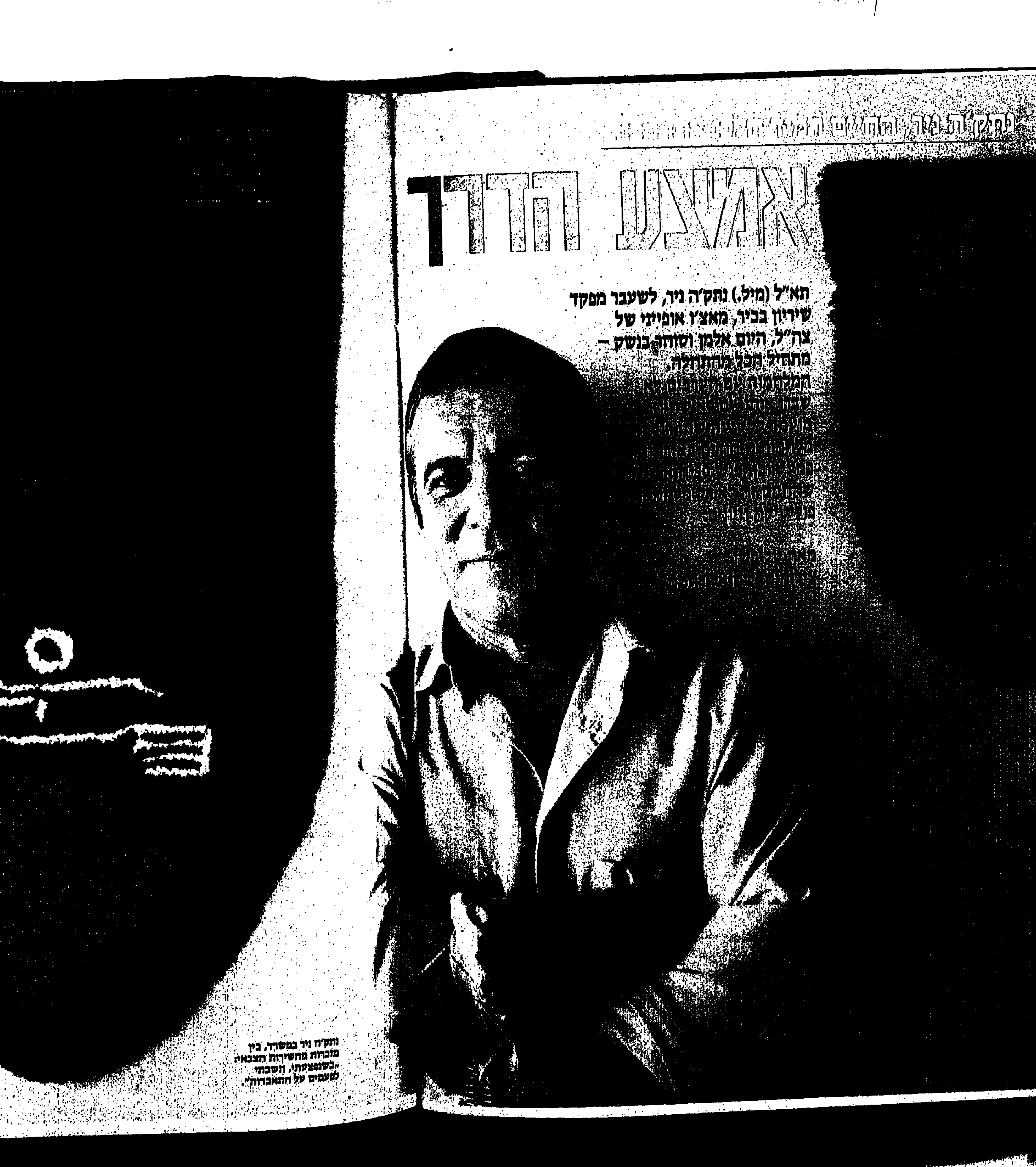
„אני לא חושבת שהם מזוכיסטים עד כדי כך שיגרמו להרס עצמי. אני חושבת שדווקא לנו, הנאיווים, יהיה עכשיו יותר כוח מאשר למקצוענים עם המחשבים והמוטורולות."

תגידי – אני שואל אותה – אחרי כל מה שקרה לך ולאביך, את לא חוששת להיות תמימה כל־כך? „לא", עונה רחל קרמרמן, וממהרת למטבח להכין עוד כוס קפה.

עמנואל רוזן

אמצע הדרך

תא"ל (מיל.) נתק'ה ניר, לשעבר מפקד שיריון בכיר, מאצ'ו אופייני של צה"ל, היום אלמן וסוחר בנשק – מתחיל הכל מהתחלה.

נתק'ה ניר במשרד, בין מזכרות מחשירות הצבאי: "כשנפצעתי, חשבתי לפעמים על התאבדות".

(המשך מהעמוד הקודם)

ועם מיליונר ברזילאי, שמואל רוזינסקי. משרד צנוע ועיטור קירות בבית הדר־דפנה. רק שני מגינים [illegible] על הקיר ופטיש היו"ר מתקופת האגודה למען החייל, מזכירים תקופות זוהרות יותר.

הנסיון המצטבר של השנים האחרונות שינה אותו לבלי הכר: ניר, לשעבר תוצר מצ'ואיסטי מובהק של צה"ל בשיא זהרו, חובב נשים בילויים ושתייה, מלא ביטחון עצמי ואמונה בצדקת הדרך, מגלה פתאום בגיל 50 שמלחמה זה לא עסק; מה שפעם נראה בעיניו כשיא הגבריות היה בעצם נכות רגשית; שהפוליטיקה, משאת נפשו, היא סחר סוסים אחד גדול („אני הייתי נאיבי, חסר ניסיון וטיפש"); ושוויונים – וזה באמת נחשב לחידוש אצלו – זה בכלל לא הכל. „פתאום הבנתי את המשמעות האמיתית של יחסים אמיתיים עם בת זוג. חבל שזה קרה לי רק לפני מותה של דרורה".

במידה מסויימת אופייני הסיפור שלו לכל דור הגנראלים ותתי הגנראלים שגדלו בצה"ל, אנשים שהצבא היה עבורם קריירה, בית, אגו ובעיקר חממה: המציאות טפחה על פני כולם. מי שיצא לאזרחות גילה שהחיים הם מלחמה מורכבת ואכזרית הרבה יותר מן המלחמות בשטח. מי שנשאר בצבא מודה שזה כבר לא זה. שום דבר כאן הוא כבר לא מה שהיה. גם לא הם. „החלומות", אומר ניר, „לא הסתדרו עם המציאות".

ניר החליט לנסות את מזלו בברזיל אחרי שנפטרה אשתו. גם זה היה אמור להיות הגשמת חלום: „התאהבתי בארץ הזאת עוד כשביקרתי שם כיו"ר האגודה למען החייל ונשבעתי לעצמי שכשאשתחרר – אחזור לשם". הוא תיכנן לפתוח שם חברה ליבוא נשק מן הארץ בשיתוף עם ריימון ד'ישראלי, איש עסקים ישראלי לשעבר. אלא שד'ישראלי התגלה כאכזבה מרה („הוא לא עמד בשום הבטחה שלו") וברזיל, שהפכה בשנים האחרונות למעצמה בתחום ייצור הנשק, נאלצה להסתדר לבד.

ניר נשאר שם שנה וחצי, מנסה ליהנות מהחיים: „תמיד חלמתי שיום אחד אשב בשלווה תחת איזה עץ קוקוס ואכתוב ספר על החיים שלי". הוא ניסה לממש אותו – „אבל התברר לי שאני לא בנוי לזה". הוא חי בדירה מהודרת בסן פאולו, התרועע פה ושם עם היהודים המקומיים והרגיש, לדבריו, מנותק לחלוטין. „לא קשרתי קשרים חברתיים, לא למדתי את השפה". עם מולאטיות לא היה לו עסק מפני שהביא אתו חברה מן הארץ, „פחדתי ללכת לאיבוד. חוץ מזה הבנות כאן יותר יפות", הוא אומר, „בסוף כבר טיפסתי על הקירות. התברר לי שבלי להיות בארץ, מעורה בעניינים, אני לא יכול לחיות".

הצרה היא שכדי להיות „מעורה" במושגים של ניר צריך להכנס לפוליטיקה – עוד חלום שהתנפץ לו. לזה, מודה ניר, לא יחזור בעד שום הון שבעולם „לפחות לא בשיטה הקיימת". אשקלון עוד מתאוששת ממסעי הבחירות, הסוערים ועמוסי ההשמצות, שניהל ב־78' וב־83' כמועמד לראשות העיר מטעם הליכוד. בשניהם נכשל. „הוא הסתער על העיר כאילו היתה עוד יעד צבאי", מספר אחד ממכריו. אז התברר שיתרונותיו כלוחם הם החסרונות שלו בפוליטיקה: הישירות, התוקפנות, האמונה במלה וגילוי הלב המופרז שלו („הוא תמיד אמר לאנשים בפנים מה הוא חושב עליהם, והם לפעמים נעלבו נורא") – לא היו הציוד הדרוש למערכה על קולות הציבור.

„בחוגי בית הוא היה אומר שמי שיזרוק סיגריה ברחוב יקבל אצלו קנס. זה לא מה שאנשים רוצים לשמוע", מספר בעצב חברו, גבי שמואל, קבלן מאשקלון. בעיר עוד זוכרים היטב את המלחמה המרה ב־78' בינו לבין תא"ל (מיל.) יהודה קרן, המועמד מטעם המערך. העובדה שהשניים שירתו יחד בשריון עשרים וחמש שנה רק הוסיפה למאבק מימד אישי: „הם נלחמו כמו שני ילדים טפשים שהולכים לכבוש את העולם. בסוף בא אלי דיין (תמ"י) וקטף את כל הפירות".

קרן פתח חנות לציוד ספורט באשקלון והתיישב לבטח בין הנעליים והכדורים, ומאז לא שומעים ממנו. נתק'ה המשיך לנסות. הסיפורים זורמים בלי סוף: בגין הבטיח לו מקום שלושים ומשהו ברשימה לכנסת. ניר האמין לו – ונסע לחו"ל. „הוא חשב שאם בגין אמר אז ככה יהיה. בכלל לא עלה בדעתו שיש עוד עשרה שעובדים יום ולילה כדי לקחת לו את המקום. כשחזר כבר הזיזו אותו איזה שלושים מקומות". עם עזר וייצמן ב„יחד" היתה לו הרפתקה דומה. „הייתי טיפש, נאיבי וחסר ניסיון", מסכם ניר, „לא הבנתי שהכל מבוסס על הבטחות וחלוקת שלל. היום אני יודע שאני לא בנוי לזה. אני לא מסוגל לוותר על העקרונות שלי עבור אינטרסים. בחיים לא עשיתי את זה. גם לא בצבא. אכלתי לא מעט חרה בגלל זה".

אחד העקרונות בקודקס של ניר וחבורת הגנראלים (מיל.) הוא עזרה הדדית לחבר בצרה. וכך, אחרי כישלון אשקלון הראשון, נתמנה ניר המאוכזב, בלחצו של ידידו הטוב עזר וייצמן, ליו"ר האגודה למען החייל. הדימוי הדודתי־עוגתי ו„מועדון זה כיף" לא היו בדיוק חלומו של קצין קרבי כמוהו. אבל הוא התפשר ונכנס לעניין, כדרכו, כמו סופת הוריקן חביבה. הוא העיר את האגודה מנינוחותה העצלה וניהל אותה בסגנון משולב של מח"ט ופוליטיקאי.

היה שם שמח בתקופתו: אינטריגות, מינויים, פיטורים. טענו שהוא עושה שם כבתוך שלו, שהוא מנצל את האגודה לבניית מעמדו האישי, שהוא מרבה בנסיעות לחו"ל, שהוצאות ה„שירותרום" לא מכסות את ההכנסות שלו, ושהוא לוקח תרומות מיורדים – אבל עם כל הביקורת היה ברור שניר הכניס לאגודה הרבה כסף (התקציב השנתי ב־1978 היה 800 אלף דולר; כשניר עזב כעבור שש שנים הגיע התקציב ל־28 מיליון). הוא גם הקים הרבה מועדונים (כ־100 לדבריו). „הרגישו אותו בשטח", אומר קצין בכיר ממכריו שנשאר בצה"ל, „האגודה הגיעה סוף סוף לקווים ולא נשארה מאחור במינהלה".

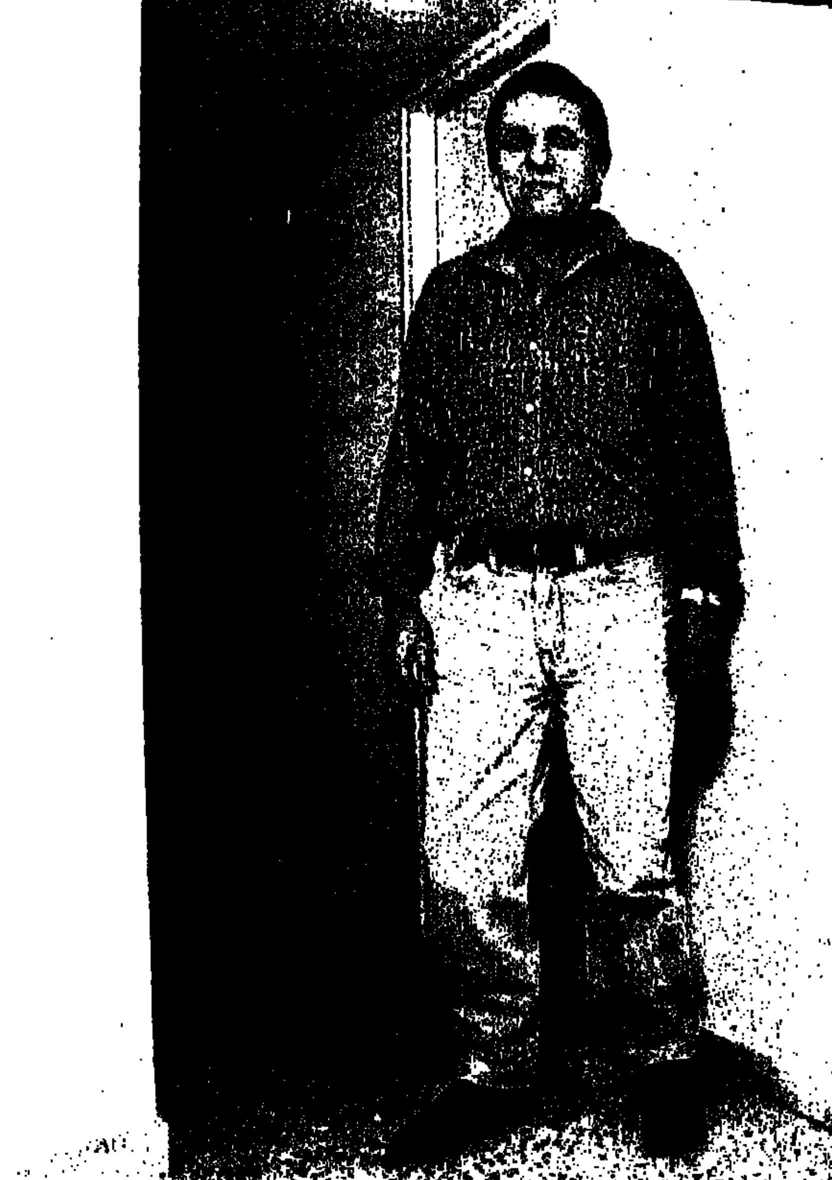
דווקא שם הפגין ניר כושר לא רע ליחסי ציבור. הוא הביא את סמי דייויס ג'וניור (פעמיים) ואת פיטר שטראוס („כתבתי לו שיבוא בשביל ה'דיפנדרים' – והוא בא"), קשר קשרים חובקי עולם עם יהודים עשירים בכל מיני תפוצות, עשה סרט (בכיכובו) והכניס את הפטנט של הקמת מועדון על שם תורמים. לפעמים מכר גם מועדונים קיימים תמורת [illegible]. איש, אומרים, לא יכול היה לסרב לו. באנגלית מחוספסת היה מסביר לתורמים הפוטנציאליים בדיוק מי חייב כאן למי. „מעולם לא התחננתי. להיפך. הסברתי להם שאלמלא החיילים שנותנים שלוש שנים מחייהם להגנת המדינה הם היו עדיין 'בלארי ג'וז', וזה התקבל מצוין". במלחמת לבנון החליט לפרוש: „כשראיתי את החיילים נשענים על קיר באמצע הלחימה ומפצחים גרעינים, הבנתי שמיציתי את התפקיד. הגעתי למה שרציתי – והגיע הזמן לפרוש. לקח לי עוד שנה עד שביצעתי את זה".

אחר־כך החליט לנסות את מזלו בסחר הנשק עם ברזיל. הוא עוד לא עשה אף עיסקה, אבל [illegible] טוב יחסי, כמובן, אם כי מכירת נשק (הוא מעדיף לקרוא לזה „טכנולוגיה מתקדמת"), מתברר, איננה בדיוק חלום חייו: אחרי נאום ציוני קצר על ציונות ותרומה למאזן הכלכלי של התעשייה בישראל, הוא מודה בגילוי לב שיש לו דילמה עם העניין: „באיזה שהוא מקום בלב אני חרד שמא משהו שאמכור יגיע לידיים לא נכונות, שאחד הבנים שלי יכול ליהרג מזה. להגיד לך שזה הדבר שאני הכי רוצה לעשות בחיים? לא נכון. אבל זה מה שיש עכשיו, אז אני סוגר סוויץ' ומתנחם בעובדה שבברזיל לא היתה מלחמה כבר 200 שנה".

> „לכל הדור שלי היתה בעיה לבטא רגשות בגלל המאצ'ואיזם של הצבא. אני השתחררתי מזה, אולי בעקבות מותה של דרורה. עכשיו, החוויה הכי גדולה והכי אמיתית היא לחיות בהרמוניה עם עוד מישהי"

תא"ל נתק'ה במלחמה: „הוא סחף את כולם"

נתק'ה ניר בביתו: „אני אפילו ביצה לא ידעתי לבשל".

הדיעות על ניר חלוקות בקיצוניות: יש לו אוהבים ושונאים בערך באותה מידה ובאותו להט. „הוא טיפוס של שחור ולבן", אומר עליו חבר, „הולך בכל דבר עד הסוף, בחברות וגם ביריבות". בנושא אחד אין ויכוח: יכולתו של ניר כלוחם. החלום הזה [illegible] לו יותר.

נתן הכרמלי, בן למשפחת פליטים מוורשה, חלם כבר מילדותו להיות חייל יהודי גא, שיילחם על חיי המולדת: „קינאתי בכל חייל שהחזיק רובה", סיפר בראיון שנתן פעם, „מפני שהוא מסוגל להילחם, מפני שאותו לא יובילו לתאי הגאזים". הוא היה רק בן ארבע כשפרצה מלחמת העולם השנייה, אבל השואה היא הדינאמו שלו עד היום: כל מכריו מגדירים אותו כ„יהודי חם", כאילו היה מרוכר. כאיזה תורם של האגודה למען החייל, הציונות שלו נטולת ציניות לחלוטין, קיטשית במושגים של היום („מצאתי את עצמי דוהר על טנק, מגן על חייה של ישראל"). מבחינה זו הוא היה בחירה אידיאלית לאגודה למען החייל: גם בימים הכי אפלוליים של מלחמת לבנון הוא היה מסוגל לנאום בפני יהודים אמריקאים על „היאחזות בציפורניים" „גאווה יהודית" ו„הדיפנדרים של צה"ל, שבזכותם אתם כאן הולכים בקומה זקופה".

אביו שירת כצלף בצבא הפולני ואחר־כך בצבא האדום. המשפחה נדדה בעקבותיו מפולין לרוסיה, לצ'כיה, לאוסטריה ולגרמניה. ניר זוכר את עצמו כ„שייגעץ רעב". בגיל 13 הגיע ארצה. במצעד יום העצמאות הראשון שלו עמד על המרפסת ובכה. „לא האמנתי שכל החיילים האלה יהודים". הוא עבד במוסך ביום, למד בבית ספר מקצועי בערב – וחלם להיות טייס. כשמצאו אצלו רשרוש בלב התפשר על השריון. הוא התגייס ב־1953 בשמחה רבה. מבחינתו היו התנאים בצבא טובים מאלה שהיו לו בבית. „הוא היה צוחק תמיד על ילדי השמנת המפונקים מן הקיבוצים", מספר ידיד.

כל החיים סבבו סביב הצבא. אשתו, דרורה, היתה חיילת בגדוד שלו. את תאריכי הלידה של הבנים שלו זכר לפי טנקים: בנו הבכור, אוהד (27) נולד כשקלט את הצנטוריונים הראשונים. בנו השני, גל (22) נולד כשהביא ארצה את הפטונים. במלחמת ששת הימים לחם הגדוד שלו במתחם אבו־עגילה. ניר נפצע קשה בשתי רגליו. הרופאים דרשו לקטוע אותן. הוא סירב בתוקף. היום הוא אומר: „רציתי להמשיך לגרד בין האצבעות של הרגליים". אז, על פי העתונים, אמר משהו כמו: „אל תוותרו על הרגליים שלי. צה"ל ואני זקוקים להן".

הרבה סיפורים נכתבו על פציעתו והתאוששותו המדהימה של נתק'ה ניר. משמיציו אומרים שניר אף פעם לא החמיץ הזדמנות להזכיר את הסיפור למי שכבר שכח. ארבעים ושניים ניתוחים ושנה וחצי של אישפוז בכל מיני פוזיציות בלתי אפשריות (חודשים ישב בגבס עם רגל מחוברת ליד), עם תקופות של משברים וכאבים („לפעמים חשבתי על התאבדות") – זה לא הולך ברגל. עד היום הוא חולם לכתוב ספר על התקופה ההיא. יש לו כבר שם מוכן: „התקרה הלבנה", לזכר התקרה בה בהה חודשים ארוכים. בסוף הוא קם: מצולק, כמעט בלי רגל, צולע מאד – אבל הולך. הפסיכולוג בתל־השומר הציע לו לצאת לשנת התאוששות. הוא חשב שהתרפיה הטובה ביותר תהיה לחזור לשריון: „הרגשתי שלא גמרתי מה שהתחלתי, שהכל נקטע לי באמצע". רבין וברלב הסתייגו. טליק לחץ. הוא ניצח. הוא מונה למפקד בסיס בנגב, אחר־כך לסמח"ט ולמח"ט באוגדה של ברן („הוא הסכים למנות אותי כי חשב שלא תפרוץ מלחמה...").

הפציעה, אמר, שינתה את השקפת החיים שלו. „פתאום התחלתי ליהנות יותר מהחיים. להיות יותר סבלני לאנשים". בהדרגה השתקם לגמרי: על טנקים טיפס בעזרת הידיים. בג'יפ נסע כשהרגל מחוזקת במתקן מחוץ לרכב. הוא למד צלילה, טייס ורכיבה על סוסים, „הכל חוץ מכדורגל". כאשר חזר לצה"ל עשה היסטוריה: הוא היה הקצין הראשון בדרגת נכות כה גבוהה שחזר לפיקוד, אגדה בעודו בחייו. העתונים מלאו תהילתו. בנות נפלו לרגליו כפרי בשל. „זה היה מדהים", מספר בהתפעלות אחד מפקודיו דאז, „כמה שהוא נמוך וצולע, הן היו ממש עולות אליו לרגל, אחת אחרי השנייה. אני לא חושב שהוא התייחס ממש לאף אחת מהן. הכיבוש היה חשוב לו יותר מהעניין עצמו. זה היה חלק מהווי שכולם אז לקחו בו חלק".

„עשו מאיתנו גיבורים גדולים", אומר ניר, „וזה היה האסון שלנו. נהיינו שחצנים, גאוותנים. ההירואיקה עלתה לנו לראש. חשבנו שעם טנקים אפשר לעשות כל דבר. אחר־כך באה מלחמת יום הכיפורים וטפחה לנו על הפנים".

בחטיבה שלו (באוגדת ברן), שב־1973 עברה קרבות בלימה ופריצה קשים מאד בשתי גדות התעלה, נהרגו 120 חיילים. 250 נפצעו. מתוך שנים עשר המג"דים באוגדה נותרו בסוף המלחמה שניים. ניר התגלה לכל הדיעות כמפקד מעולה. „הוא ניחן באומץ בלתי רגיל, כושר מנהיגות ויכולת עמידה בלחצים", אומר מי שהיה אז אחד מפקודיו, „אחרי שראית אותו מקפץ ומדדה בין הטנקים והג'יפ עם רגל אחת אי אפשר היה לעמוד מנגד. הוא סחף את כולם". גם במלחמה הזאת נפצע, „אבל אחרי הפציעה הקודמת זה כבר היה כלום". כשנגמרה המלחמה בא ההלם. ניר, ועוד חברים שעברו אתו את הטראומה, שרצו באותם ימים בכל הבארים של תל־אביב. „שתינו המון", מספר אחד מהם, „כי זו היתה דרך להתפרק". באותם ימים רכש את מומחיותו הדגולה בשבירת כוסות באצבע אחת, בעזרת ריכוז וכוח. החברים לשתייה מתפעלים מן הפטנט עד היום.

אחרי ההלם באה ההתפכחות. הספיקות, הוא אומר, התחילו לחלחל בו. „כשראיתי ילדים בני 18 נהרגים, בחורים שלא ידעו אשה, התחלתי לשאול את עצמי בשביל מה כל זה טוב. בסופו של דבר הגעתי להחלטה עמוקה, לעשות הכל כדי שלא יהיו עוד מלחמות".

הוא לא הצליח, כידוע. למלחמת לבנון כבר התנגד עוד לפני שהתחילה, לא בגלל אהבת ערבים אלא מסיבות פרקטיות: „הרגשתי שלא נצליח. אנחנו מפורדים מדי מבפנים. איבדנו את החוסן הפנימי". מינוי החירום שלו כמפקד אוגדה נלקח ממנו עם תחילת המלחמה. „הסבירו לי בעדינות שצריך לתת את התפקיד לצעירים יותר. זו היתה הרגשה משונה, להיות בשטח בלי סמכות פיקוד בפעם הראשונה בחיים". במקום זה נתמנה לעוזר מיוחד של רפול, ידידו ומפקדו משכבר הימים, „תפקיד מעניין אבל בלי שיניים".

(המשך בעמוד 38)

> „ב־1967 עשו מאיתנו גיבורים גדולים וזה היה האסון שלנו. ההירואיקה עלתה לנו לראש. נהיינו שחצנים, גאוותנים, חשבנו שעם טנקים אפשר לעשות כל דבר... במלחמת לבנון הרגשתי שלא נצליח. אנחנו מפורדים מדי מבפנים. איבדנו את החוסן הפנימי"

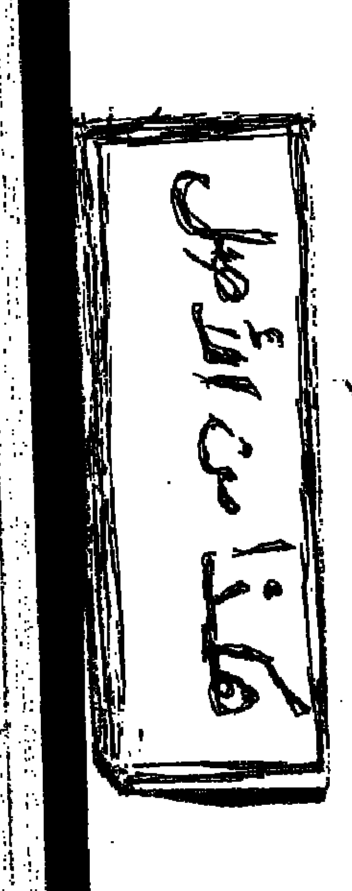
„פה בגבעות ראיתיו עומד בגילוי־ראש בשמש אחר הצהריים. משקיף על מרחבי הארץ, מביט דרך משקפתו ובלבד שלא יחמיץ מאומה. הוא ספג את הארץ אל תוכו, והיא השתנתה מבעד לעיניו ולרוחו, נחתמה בחותם אישיותו והפכה לחלק ממנו. עכשו אפריקה אספה אותו אליה, לשנותו ולהופכו לחלק ממנה."

לא רע להיות כוכב – מודה רוברט רדפורד, הכי־כוכב מכולם. עכשיו, הוא שוב אצלנו. הפעם, כצייד קשוח, מקסים ב„זכרונות מאפריקה". הג'ינג'י שובר הלבבות רק משתפר עם הזמן. איש לא יאשים אותו בהפגנה של משחק. זה גם לא חשוב. שמו בכותרות הסרט מוסיף כמה מיליוני דולארים לו ולחברות הסרטים. מה שחשוב לו זה המכון לקולנוענים שהקים ביוטה, שימור הסביבה ואנרגיה סולארית.

מאת עירית שמגר

מוצרט בספארי

כל הסופר־סטארים בהוליווד הם גיבורים חיובים, אך רוברט רדפורד הוא הכי טוב מכולם. במגרש הבייסבול, על מסלול הסקי, מנהל כלא, מטיס מטוסי־ניסוי, מפוצץ גשרים נאציים, מנצח בבחירות או בקלפים – הוא מפתה אותנו לאהבו, למרות שהוא נותן רק מעט מאוד.

יפהפה, פוטוגני ולא קשוח מדי, הוא נושא בחובו קסם של מפתה ביישן. שומר על מיסתורין המבטיח שיש בו הרבה, הרבה יותר ממה שנראה – הוא מותיר אותנו לעולם רעבים לקבל עוד. גיבור כאריזמטי ולוחם צדק, גבר של גברים וגבר של נשים. „חתלתול הבאראקודה", כינה אותו ידידו, פול ניומן. אפילו כשהוא משחק לצד כוכבות יפהפיות כמו ג'יין פונדה („הפרש החשמלי"), ברברה סטרייסנד („כך היינו") או מריל סטריפ („זכרונות מאפריקה") הן תמיד אוהבות אותו יותר. רדפורד הוא סמל סקס חמקן. אילו היה קל להשגה הוא לא היה רוברט רדפורד – קבעה קים בסינג'ר ששיחקה לצידו ב„הטוב מכולם".

עכשיו הוא אתנו באפריקה: דניס פינץ'הטון היה אנגלי ענק (1.96 מ') וקרח, אציל, הרפתקן וצייד אריות בספרה של איסק דינסן „זכרונות מאפריקה". בסרט הפך אותו רדפורד לגיבור אמריקני, שרק המינגוויי יכול היה לחלום אותו. כלי להפך לאנגלי אוקספורדי מצא רדפורד בדניס את נשמתו התאומה, מיצוי רוחה של אפריקה, שתקן, אירוני, מסוייג ונוקשה הוא פתח בפני אהובתו עולם של טבע פראי, מסעות

(המשך בעמוד 19)

תמונות מתוך "זכרונות מאפריקה": הצייד דניס פינץ'־האטון עם מוצרט בלב הג'ונגל ועם חברתו, הברונית בליקסן (מריל סטריפ) ברגע של קירבה.

(המשך מעמוד 17)

מופלאים ואתגרים מסמרי־שיער, אך מעולם לא היה שלה באמת.

קארן דינסן היתה דנית בת למשפחה בורגנית עשירה שנישאה לבן־דודה השוודי, הברון ברור בליקסן. שני הידידים עשו ביניהם הסכם: היא וממנה אותו והוא יתן לה את תואר האצולה כדי להתקבל בחברה הגבוהה. הם נסעו יחד לאפריקה המזרחית, שם הקימה קרן חווה לגידול קפה והתמסרה לחינוך הכושים וטיפול בהם. הברון צד פילים ואריות ורדף אחרי נשים. לעיתים, שכח תחתוני־תחרה במושב האחורי של מכוניתם, ואחר־כך אף הדביק את אשתו במחלת־מין בדרגה חמורה.

באותה ימים שלפני הפניצילין נאלצה קרן בליקסן לעבור טיפול מכאיב ומסוכן בדעלים שונים ואחר כך נפרדה מבעלה. הם נותרו ידידים טובים, ומילא קרן בליקסן (לפחות מריל סטריפ בסרט) היא אשה מלאכית ללא כל מגרעות.

דניס פינץ' האטון נכנס לחייה כדמות המייצגת את כל הנעלה, ההרפתקני והראשוני שבאפריקה. הוא היה מושלם בעיניה והיא עשתה הכל כדי להיות הנעלה ביותר בשבילו. זמן־מה לאחר פגישתם העביר דניס את חפציו אל חוותה. כשאלים רוצים להעניש, הם מגשימים את תפילותיך, היא אמרה. דניס היה בא ויוצא כרצונו, תמיד חופשי, תמיד מרוחק. אל בדידותו הוא נמלט כדי לא להתקשר יותר מדי, וקרן, שהיתה מוכנה לקשר מחייב יותר, נאלצה לקבל אותו על פי תנאיו בלתי־מושג.

את "זכרונות מאפריקה" הגדיר ה"ניוזוויק" כסיפור־אהבה בין אשה ליבשת. בעיני זהו גם סיפור־אהבה בין סופרת לסיפורים שלה. קרן דינסן, כמו שחרזאדה, ידעה את כוחם המפתה של הסיפורים. כמו הגיבורה האהובה עליה, היא התענגה על סכנת חיים, דניס היה השולטן שלה. "אני מספרת סיפורים מופלאים", אומרת קארן לדניס, "אתה רק צריך לומר את המשפט הראשון". וסיפוריה זורמים מכשפים.

בסוף הסרט נהרג דניס בתאונת מטוסו הפרטי ונקבר באפריקה. בני המסאי דווחו כי פעמים רבות, סמוך לזריחת חמה ושקיעתה, ראו אריות ליד קיברו של פינץ'־האטון שבגבעות. אריה ולביאה באו לשם ועמדו, או רבצו, על הקבר שעות ארוכות. המישורית שסביב הקבר יושרה למעין מדרגה גדולה ואפשר שממנה הם יכלו להשקיף על הערבה ועל העדרים והחיות־הציד.

רוברט רדפורד נרשם בתולדות הוליווד ככוכב היקר ביותר בעולם, יוצר מושג הסופר־סטאר, מי שהביא עידן חדש לכירת הסרטים. הוא הקפיץ את משכורות השחקנים לממדים אסטרונומיים (2 מיליון דולאר על חצי שעת מסך ב"גשר רחוק מדי", בשנת 1977) והפך את הפירמידה: במקום מפיקים וראשי אולפנים, מנהלים כיום הכוכבים את העסקים וקובעים איזה סרטים ייעשו. לא פעם נגנזות תוכניות לסרט שאינו עומד בדרישות הכספיות, ואיש אינו יכול עוד להכתיב לכוכב איזה תפקיד ייעשה. במקום שלשה סרטים בשנה שעשו גדולי הכד בעידן האולפנים, עושים היום כוכבי־העל סרט אחד בשלוש שנים.

וכל זה קרה בגלל איש המצהיר: "לכסף אין כל ערך בעיני. אני שונא את הוליווד המזוייפת, המיופייפת. מקום שאליו באים לבזבז כסף שאותו הרוויחו במקום אחר".

אפשר להבין מדוע מכנים אותו צרקן.

אוהביו יאמרו: אדם מתלבט ומלא סתירות.

נער חוף זהוב ששונא את קליפורניה, מולטי־מיליונר המחפש אתגרים סגפניים וסמל סקס אוניוורסלי ששמו לא נקשר מעולם לשום פרשיית אהבים.

"אני שונא את ריח הפחד של הוליווד. כל אחד שם מביט מאחורי כתפו ומודד באיזה גובה הוא עומד לעומת האחרים", כך רדפורד.

הוא מפחד לקחת צ'אנסים, יאמרו מבקריו, שומר בדביקות על הדימוי שלו ולא יעשה תפקיד העלול לעמעם את זוהרו.

רדפורד ב"כל אנשי הנשיא": גיליתי שלסרטים אין כל השפעה.

יש שחקנים טובים ממנו. רוברט דה־נירו מרגש אותנו יותר, קלינט איסטווד יותר מצליח ודאסטין הופמן יותר מעמיק, אך לרדפורד יש צירוף של הרבה תכונות. השפעתו על הצופים, ובעיקר צופות, מהממת. חפצים נגנבו מביתו ומאתר הצילומים כדי לשמור אותם למזכרת, בגלל שהוא נגע בהם. מאז שיצא אל המסכים "קיד וקאסידי" (1969) הפך רדפורד לאליל בד נערץ, היפהפה האריש של האמריקנים. וזאת למרות שאין הוא עושה יותר מאשר סרט כל שלוש־ארבע שנים וחלק מסרטיו היו פשוט איומים.

כדי לנסוע בדרכים, לטייל ולפגוש אנשים כפי שהוא אוהב, נאלץ רדפורד להרחיק לאפריקה או לנפאל, שם הוא יכול להתמסר לתחביביו, לחקור תרבויות עתיקות, לעסוק בארכיאולוגיה ובטבע. בשעת הסרטת "זכרונות מאפריקה" הוא שמר על בדידות מוזהרת ולא הסכים להתראיין לאף אחד מן העתונים הנכבדים ששלחו את נציגיהם במיוחד לקניה. איש לא יכנה את רדפורד דברן: "הספינקס בגיזה פטפטן יותר ממנו", אמר עליו פול ניומן, שותפו ל"קיד וקאסידי".

צ'ארלס רוברט רדפורד נולד לפני 49 שנים בסאנטה מוניקה, בקליפורניה. אביו היה חלבן בסוף ימי השפל הכלכלי והפך למנהל חשבונות יותר מאוחר. בוב הקטן שנא את בית־הספר ואהב ספורט. מילדותו הוא אהב להתחרות. מעולם לא סמכתי על מילים, סיפר לימים, רציתי לבטא את עצמי בתנועה. הוא זכה במילגה (כספורטאי) לאוניברסיטה והלך ללמוד. את שנתו היחידה שם בילה בשתיה ובסקי. באותה השנה נפטרה אמו, ורוברט עזב את אמריקה ונסע לפאריס ולפירנצה כדי ללמוד ציור. חי כמו ביטניק, גידל שערות ונדד בדרכי אירופה. בשנות ה־50 חזר לארה"ב כדי ללמוד עיצוב במה. הוא פגש כאן נערה צעירה, בת למשפחה מורמונית שרצתה ללמוד משחק. רוברט ולולה נישאו, ולבית־הספר למשחק הלך לבסוף הבעל. הופיע בתכניות טלוויזיה סוג ג', והתבלט בברודוויי. עשה את "יחפים בפארק" על הבמה ושב אל התפקיד (בשנת 1967) בקולנוע, לצידה של ג'יין פונדה – הסרט שסלל את דרכו לצמרת ההוליוודית.

תמונותיו המוקדמות מגלות נער מג'ונג'ן, מסורק היטב וחסר־עניין. רדפורד (כמו קלינט איסטווד והאמפרי בוגרט) משתפר עם הזמן. בגיל 49, ב"זכרונות מאפריקה" הכאריזמה שלו מהפנטת. הפנים הרזים והמקומטים הפכו ליפים יותר ובעלי הבעה. עייף, קצת נירדף, היום הוא מרתק הרבה יותר. סידני פולק, ידידו, המביים אותו בפעם השישית, מצלם את רדפורד על רקע שמיים ארומים ומרחבי־ערבה ראשוניים.

כמו כל המינימליסטים הוא אלוף הצילומים מקרוב. בתנועת־גבה, במבט של עין ובעיקר בלסת הנסגרת בעצבנות, הוא מעביר אלינו רגשות. המשחק הקטן הזה איננו מרשים, ולכן קשה להאמין שמישהו שהוא כל כך טבעי איננו משחק את עצמו. הוא לא נראה עובד. יוצר זהות בין השחקן לבין הפרסונה הקולנועית. רדפורד הוא כוכב במובן ההוליוודי של המלה. מעולם לא נאמר עליו: איזה שחקן טוב.

הבגדים הישנים ואהבת הטבע הפראי אינם צריכים להטעות. רדפורד מאוד אוהב לראות את עצמו. לעיתים זה גם מפיל אותו בפח. את הריקנות של "גטסבי הגדול" מילא בכותנות משי; ב"הטוב מכולם" היה מגוחך. מיתוס הספורטאי מאחורי מחבט הבייסבול, היה לתיעוד משעמם של מגאלומן. ב"זכרונות מאפריקה" עובר לצידו חומר ספרותי מעניין, תסריט בנוי היטב ובמאי מוכשר, הנותנים לרדפורד את המגיע לו. גיבור כל־אמריקני, גברי אך לא קשוח מדי, יפה, פראי וסקסי, אך גם מאוד פוריטני: מעולם לא נראה את רדפורד מקפיץ ישבניו כמו

(המשך בעמוד 38)

לא מפריע לי להיות גבר חלומות

"הייתי ילד צמוד להורים. לאן שהלכו – הלכתי איתם, גם בלילה. אף פעם לא השאירו אותי לבד בבית. כשהורי יצאו לחברים או לקולנוע, אני הייתי איתם. הם לא יכלו להרשות עד שנעוו. אפשר לומר שהיתה לי ילדות מאושרת. הורי אהבו אותי והכל היה נהדר. בגיתנו לא הירבו בהצהרות־אהבה ולא דיברו הרבה, אך ידעתי שאני אהוב ורצוי. בגיל 13 עזבנו את קליפורניה, בשבילי הרגשה שמשהו עומד הולך לקרות לי בניו־יורק".

הצלחות

"לא רע להיות כוכב, אך ההצלחה היא הדבר המפחיד ביותר שאני מכיר. ידידי הטוב הבמאי סידני פולק, טוען שבענין זה אני יותר טובה שוכח כל אחד מסרטי, אני נוהג להשיב בעמומיותו. חכה חכה, נקרא את שאר הביקורות, הן בטח גרועות".

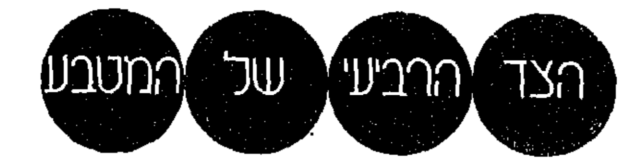
נשים

לאחר 27 שנות־נישואין נפרד רדפורד מאשתו לולה, אך גם עכשיו אין הוא מסבב נשותיו ההרגילות ושמו אינו נקשר לשמות אתגיות מפורסמות. "אני מאמין בנאמנות בנישואין. חופש גדול מדי יכול לפגום במסגרת. אני יודע שהנשים המעריצות אותי אינן נמשכות לרוברט רדפורד האדם, אלא לסופר־סטאר שאין לו שום קשר אלי. לא מפריע לי להיות גבר חלומות ואני נהנה למצוא חן, אך לא בכל מחיר".

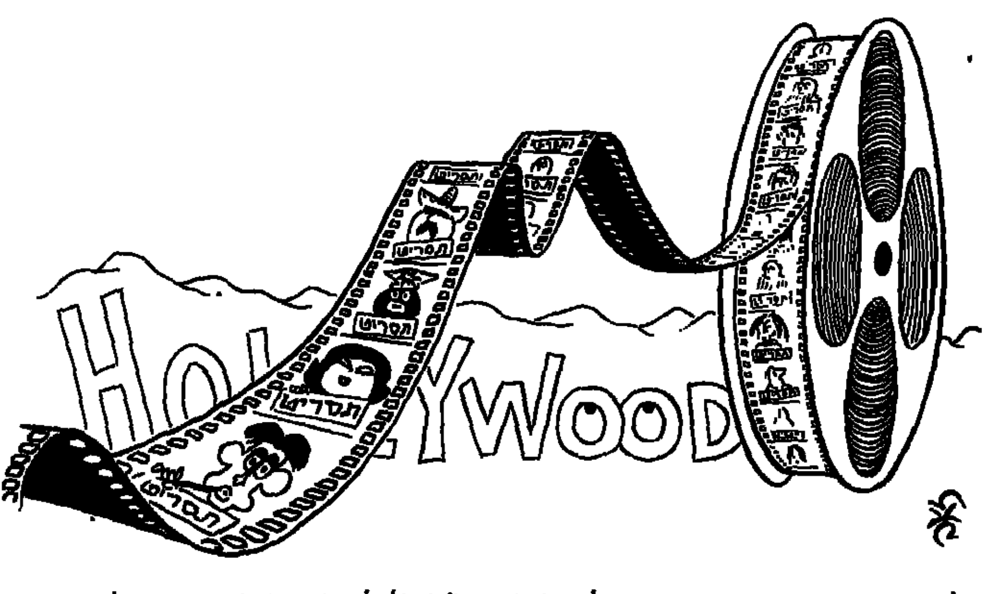
כסף

"אני יודע שיש הרואים בי בן־זונה עשיר שמקבל מיליונים כדי להגיד שני משפטים. זה באמת מביך אותי כשאני רואה כמה מוכנים לשלם לי, אך אם הם מוכנים לשלם – אני נהנה. ידעתי גם תקופות של מחסור בחיי. וגם הן לא זכורות לי בתקופות איומות, רק פעם אחת הייתי מיואש. נשאתי אז את לולה לאשה, היא היתה בהריון ועבדה כפקידה בבנק. באותו בנק נהגו לפטר עובדת הרה כדי לא לשלם לה דמי ביטוח. הלכתי לחפש עבודה מתוך ייאוש גמור והשגתי איזה תפקיד של ניצב בברודוויי. אני חושב שהם לא יכלו לעמוד בפני ונתנו לי את התפקיד כדי להיפטר ממני".

"בילדותי קנאתי בעשירים. הייתי שחקן טניס מצטיין ומאוד רציתי לנצח את כל הילדים העשירים בהוליווד. לפעמים הייתי פורץ בלילה לאחד הבתים הגדולים בבל־איור, רק כדי להסתכל מה יש בפנים. חשבתי לי – למה מגיע להם כל זאת מה יש להם שאין לי?"

LOST IN LOS

אני יושב בסטודיו, בקומה השלישית, במלון דירות שעונה לשם „אוקווד אפרטמנטס". מחלוני נשקפות גבעות הוליווד. אני מנסה לכתוב תסריט. ב„אוקווד אפארטמנטס" יש חמשת אלפים דירות סטודיו, שנראות בדיוק כמו זאת שלי, עם אותו מטבח קטן, שרותים צמודים, מכשיר טלוויזיה, מיטה ושולחן כתיבה, חימום, קירור ומטף־אש חשמלי. מכל החלונות של כל דירות הסטודיו נשקפות אותן גבעות־הוליווד, וביום בהיר, כשהסמוג ברמה סבירה, אפשר לראות את הכתובת 'HOLLYWOOD' תלויה על אחת הגבעות, כמצפה לתהילה ומנית.

עשרת אלפים חדרים, ובכל חדר יושב אחד או אחת כמוני ומתקתק/ת את התסריט שלו/שלה. לפעמים אני יורד לבריכה הממוקמת במרכז קיבוץ התסריטאים הענק הזה, ומשכשך במי־אפסים ביחד עם עוד חמשת אלפים תסריטאים אנונימיים, שבאו מכל ארצות תבל כדי להשקיף על גבעת החלומות, ולחלום את אותו חלום ממש. כל אחד מהם משאיר על כסא הנוח שלו חבילה של דפים קמוטים שבעזרת השם ו/או מעט גלן יהפכו לסרט באחד הימים, או נכון יותר לאמר – באחד הלילות.

לוקח לנו זמן להבין שלא רק אנחנו כותבים תסריטים. כולם כותבים. החדרנית שמנקה את דירת הסטודיו שלי, פעם אחת בשבוע, כתבה תסריט מהפכני על נקמת הפרולטריון בקפיטליזם האמריקאי. היא מכסיקנית, אלא מה. המציל בבריכה מחזיק תחת כיסא שלו השירי תסריט על מלחמת ויאטנאם, הוא מתפש משקיעים, ובעיקר משקיעות, על שפת הבריכה הרוחשת תסריטאים. השוטר השחור, שעלה לחדרי כדי לבקש ממני בנימוס תקיף שאזיז את מכוניתי שתופסת מקום חניה של תסריטאי אחר, מספר לי שהוא עובד על תסריט מדע־בדיוני. „הרעיון", הוא אומר לי, „ידו המצית מכונה לכל אירוע על האקרח שבתגורותו, „הוא שבשנת שלושת אלפים יהיו רק שחורים בעולם, ושאום הם יגלו שמורת טבע של אנשים לבנים. מה דעתך, בן אדם?"

כתנת לניקוריבש, אומרת לי המגהצת היפנית שהיא קיבלה מכתב אופטימי מחברת „וָרְנֶר בְּרָאוֹאָרְס" בקשר לתסריט דרמאטי שהיא כתבה על המעמד העליון ביפן. „זה כמו רַאיְנאַסְטִי וְדָאלָס", היא אומרת לי, „אבל כולם יפנים".

אני יושב בסטודיו, בקומה שלישית, ומנסה לכתוב תסריט, בתוך ים של תסריטאים, וממולי הגבעות הללו, ושום רעיון לשום סרט לא עולה בראשי...

הפריווי – משל על החיים

כבר שלושה שבועות שאני כאן, בלוס אנג'לס, ועדיין אינני מעז להכנס לכבישים הללו האדירים לקצר את הדרך אבל כדרך כלל מקצרים לך את החיים. הפריווי (כביש־חופשי בתרגום חופשי) הוא המסלול המהיר. כביש רחב ורב־נתיבים, ואתה חייב לדעת באיזה נתיב לנסוע והיכן לצאת מהפריווי. אם אתה נוסע בנתיב הלא נכון, או יוצא ביציאה הבלתי־נכונה – אתה עלול להגיע לעיר אחרת, ולפעמים אפילו למדינה אחרת. רבים מידידי נעלמו בפריווי עקב נתיב מוטעה או יציאה קשה.

כמו כן, למרות שמדובר בכבישי־חופשי, לפעמים התנועה בפריווי עמוסה בהרבה יותר מאשר התנועה בכבישים הרגילים, בעיקר בשעות העומס, ושעות כאלה אינן חסרות בעיר הגלגלים הזאת.

הפריווי היא משל על החיים. בחיים, ממש כמו בפריווי – לעולם אל תיכנס לעניין אם אינך יודע היכן יוצאים ממנו. וכמו שהחיים מבטיחים לך חופש שאינו קיים, כך גם הפריווי. אתה עולה על כביש בתיקווה לחופש תנועה, ומתברר לך שאתה בבית סוהר של מכוניות המצטופפות זו מאחורי זו.

לפיכך – תנו לי את הכביש הרגיל ואת החיים הרגילים. אל תבטיחו לי חופש כשאתם יודעים שאין חופש. אין כבישים חפשיים, והחופש היחידי שנותר לי לנו הוא החופש הקטן לחפש את הכבישים הרגילים שלנו, ולעולם לא להכנס לדרך שאיננו יודעים כיצד לצאת ממנה.

נביאי המרלבורו

אתה מפר את קדושת יום ראשון, מפעיל את הטלוויזיה שלך בשעה עשר בערב, ומקבל פסטיבל של נביאי שקר. מטיפים בחליפות מחויטות ומשקפים מזיעות מבצעים נסים בשידור חי. המעמד מזכיר לך מאות חשוכות. והדת כאן אינה אופיום להמונים, אלא כמעט הרואין. המטיפים הדתיים, המושכים אליהם קהל של עשרות אלפים, הם שחקנים אדירים, הם יודעים היטב מתי כדאי שהקהל שלהם יצחק ומתי כדאי שיזיל דמעה דתית, הם משתמשים בכל החרדות והאסונות הפוקדות את חברת השפע כדי לעשות פרסומת לישו, ממש כפי שעושים פרסומת לסבון: „ישו אוהב אתכם, והוא לא התכוון שאתם תהיו הומוסכסואלים, ישו לא רצה שאתם תמותו מאיידס" צועק המטיף המגושקף מכולם, ג'רי פולוול, „או אם יש פה מישהו בקהל שהוא הומו־סכסואל, ברגע הזה הוא מפסיק להיות כזה וחוזר לישו, כי ישו אוהב אתכם! גלורי גלורי הללויה!"

והם אוכלים את זה. הם מוחאים כפים. צוחקים, בוכים, מתעלפים. הגדולה בהופעות תבל, והאמרגן הוא אלוהים, האמרגן הגדול מכולם. והנה המטיף אורל רוברטס, שקודם כל עושה פרסומת לספרו החדש: „הילחם במזל שלך" – הספר שיציל את נשמתך ועכשיו – אם יש בקהל אנשים שמעשנים. ישו לא רוצה שאתם תעשנו, ישו רוצה שאתם תהיו בריאים ואני מבקש מהקהל לבוא הנה ולזרוק את הסיגריות על הבמה, גלורי גלורי הללויה!"

גשם של חפיסות מרלבורו נופל ישר על ראשו של המטיף. זהו מחזה אבסורדי, מצחיק, אבל איש אינו מחייך. להיפך, אנשים מוציאים מטפחות שהביאו כמיוחד ובוכים בדתיות־רבה לכבוד ממטרי המרלבורו.

„ויותר אתם לא תעשנו, ולא תשתו אלכוהול, משום שישו לא רוצה שאתם תהיו שיכורים. ואל תקחו כדורי הרגעה – ישו הוא כדור הרגעה!"

וגם את זה הם אוכלים, המטיף רוברטס גורם להם להשליך עליו מאות חפיסות של סמים וכדורי הרגעה ולהתמכר לסם הקשה מכולם – הדת של נביאי המרלבורו. וכשאני רואה כיצד מוכרים פה את ישו, אני מאושר בפעם הראשונה בחיי שאני יהודי.

גלורי, גלורי הללויה!

יהונתן גפן

לוס־אנג'לס

הירוקים באים

הטיול השנתי

מאת יאיר לפיד

להיות יהודי אמריקאי, לקום בבוקר, לאכול אשכולית עם טוסט בשביל הדיאטה ואת שאריות העוגה מאתמול למרות המצפון, לעשות כפיפות קטנות ולרוץ במקום, להסתכל מהחלון על השכן שיורד לריצת בוקר של חמישה ק"מ ולשנוא בנפרד כל אחד ממאה־שמונים־וחמישה הסנטימטרים של גופו השרירי. לענוד טבעת זהב עבה על הזרת הימנית ואת טבעת הנישואין, כמובן, על האצבע השניה, לדעת לגמגם אידיש עם הלקוחות שהוריש אבא ביחד עם החנות, לספר בדיחה גסה מדי פעם, לאכול טוב, לשתות רע, לישון מצויין.

להיות יהודי אמריקאי, שמאמין שאלוהים הוא אורתודוכסי, לעשות לבן שלך בר־מצווה קונסרווטיבי ולהחזיק מטבח רפורמי. לאהוב את אמריקה, את אשתך, את ילדיך, את אשתו החתיכה של השכן, לרצות שהבן ייקח פעם את העסק, אבל להיות הראשון בשכונה שיקנה לו מחשב בשביל הלימודים, עם משחקים, בשבילך. להחזיק 'פלייבוי' בארון האמבטיה, 'טיים' בסלון, ספר של פיליפ רות' בחדר השינה כי גם הוא יהודי מסובך כמוך, להצביע רייגן.

להיות יהודי אמריקאי. לתרום ל'מגבית'. לנסוע פעם בשנה לישראל עם קבוצה מאורגנת של אנשים כלבבך, שמדברים את שפתך, שדומים לך יותר משנה לשנה. אנשים כמוך שמסתכלים בעיניים פקוחות על הארץ המשונה הזאת, שאומרים להם שהיא גם שלהם. אנשים שגם לבם מתרתב מול ילדים בעיירת פיתוח ושגם עיניהם דומעות בשירת "התקווה". אנשים שנוטעים עץ ברצינות איומה בבסיס חיל־אוויר מבלי לחשוב שזה 'שמאלץ' וממששים את כנף האף־16 בתחושה ברורה שגם הם קנו אותו.

בסך הכל דבר נחמד יהודי אמריקאי. בשש בבוקר במלון „לדום" בירושלים כולם מקשקשים במרץ בלתי אפשרי. רק קבוצת הנהגים הישראליים יושבת, קודרת, מול כוסות של קפה שחור. האמריקאים פוגשים אחד עם השני בשמחה עליזה. נוהל אמירת שלום: מסתובבים, היד עולה גבוה מעל הכתף, הפה נחצה לשניים בחיוך ענקי, שואגים „היי" בכל הכוח, מנופפים ביד, מצחקקים. כל הזמן מצחקקים, כאילו יש להם איזה מנוע קטן בתוך הבטן. הגיעו שלשום לחמישה ימים, קבוצה מאורגנת של „המגבית היהודית המאוחדת" שעדיין לא החליטה אם אנחנו מדינה או תוויה אנתרופולוגית. צביקה, המארגן, קם. שרירי, שזוף, נמוך, חולצה פתוחה, תספורת צבאית, יותר צביקה מזה אי־אפשר להיות. „אוקיי", הוא אומר, „תזוזה בעוד חמש דקות". כולם נדחקים לאוטובוסים.

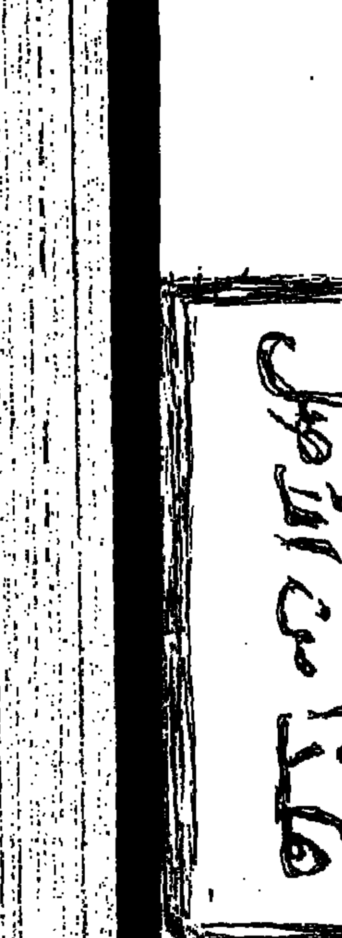
כריס

תחנה ראשונה. בסיס חיל־האוויר „רמון" שבנגב. טסים ב„הרקולס" צבאי, הוצאות הטיסה שולמו על־ידי המגבית. „ידעת שהישראלים בונים מטוסים גדולים כאלה?" אומרת גברת מניו־ג'רסי לבעלה. „זה מדהים איך הם התקדמו מבחינה טכנולוגית" הוא עונה לה ושניהם מסתכלים בבהלה גלויה על הדלת הנסגרת. ה„הרקולס", אגב, היה, הווה ויהיה תמיד מטוס אמריקני. לידי יושב כריס. הוא מטקסס, מגפי בוקרים עם שפיץ, חולצת פלנל עבה, ג'ינס מהוה, מעיל עליון של נהגי משאיות. רק יהודי שמנמן, דור ראשון באמריקה, יכול להתלבש ככה. הבוקרים האמיתיים לובשים חליפות ולסוסים שלהם יש הנעה קדמית. טיפוס קצת מנותק, כריס. בתוך הזקן שלו מסתבך החוט של ה„ווקמן" ואת הספר שהוא קורא אני, אישית, הייתי מסתיר בתוך עיתון. אחרי המהלומה השלישית בכתף הוא מחייך בחביבות, מכבה את ווילי נלסון ומוריד את האזניות.

אני שואל אותו מה הוא עושה בחיים. „יו־נו", הוא אומר לי, „מפה ומשם, מסתדרים". כן, אבל איך בדיוק? „יו־נו, קצת מפה וקצת משם, העיקר שיש מה לאכול". בכל המטוס אין אף בנאדם שתרם בשנת האחרונה פחות מעשרת אלפים דולר למגבית, אבל כריס מתעקש. „יו־נו, תמיד יש כמה פירורים שאפשר לאסוף". עוברים נושא. „מה הקשר שלי לישראל? אשתי", הוא צוחק. זה מתחיל מהסרעפת ונגמר בתוך האוזן שלי כמו רעם, וה„הרקולס", נדמה לי, עובר לרוורס. אני עוזב אותו, מיואש, ופונה לדבר עם ניו־ג'רסי. כמה מרגיע: „לכל־יהודי־בעולם־מדינת־ישראל־היא־סמל־אנחנו־מרגישים־אליה־קשר־עמוק". כריס מקשיב בהתעניינות נלהבת. אחר כך הוא פונה אלי בחיוך גדול: „יו־נו", הוא אומר, „חשבתי על משהו", אני מברך אותו על ההישג. „מה שחשוב זו הפעילות של הלובי־היהודי בוושינגטון, הפעילות שלנו במסגרת וועדות הסנאט השונות היא משמעותית יותר מן התרומות. צריך להיזהר מן ההתפתחות של הכוחות הפרו־ערביים שניזונים, בין השאר, מהסבך הפוליטי שבו נמצאת ישראל מאז מהפך 77". אני בוהה בו, מבולבל.

(המשך בעמוד הבא)

אנשים כמוך שמסתכלים בעיניים פקוחות על הארץ המשונה הזאת, שאומרים להם שהיא גם שלהם. אנשים שנוטעים עץ ברצינות איומה בבסיס חיל־אוויר מבלי לחשוב שזה 'שמאלץ'.

כל אחד פוזל בעצבנות לשכן שלו: אם אדון כהן מוויאומינג יכריז על תרומה של עשרים אלף דולר, איך יכול אדון לוי מאוהיו להכריז על סנט פחות מעשרים וחמש אלף. הרי כל אמריקה תצחק ממנו.

(המשך מהעמוד הקודם)

כשאנחנו יורדים מהמטוס כריס מחובר שוב ל'וקמן' ורוקד את דרכו לאולם הקבלה. הביקיני של הבחורה על שער הספרון שלו נוצץ. תגיד, אני שואל מישהו, מי זה? „כריס? גם אותך הוא שיגע? הוא רק בן 34 וכבר עורך הדין המצליח ביותר בטקסס, בחור מבריק".

המפקד

הביקור בבסיס מתחיל בהיסטוריה המונית – מחלקים סמלים. חתיכות קטנות מעופרת עם דגל בצבע תכלת ומטוס מדגם לא ברור. בחור מזדקן במעיל עור נתלץ, חבול במקצת, מהמהומה. ביד יש לו ארבעה סמלים.

מאיפה אתה? „אני מקליפורניה", הוא מחייך אל הנייטיב ומסביר את עצמו: „הארץ של מיקי מאוס". אחר־כך נכנסים לחדר ההרצאות. המפקד עולה לדוכן. דעתי האובייקטיבית: זה לא מפקד הבסיס. זה שחקן שהביאו במיוחד בשביל הקבוצה. אחרת אי אפשר להסביר את זה שהוא נראה כל כך טייס וכל כך חייכני כזה ושזוף וגבוה ויפה מלא שיניים לבנות וסרבל הטיסה שלו פתוח בדיוק עד הנקודה הנכונה שמראה שהוא לא מהחלקלקים. וכן, הוא היה בהפצצת הכור העיראקי וכולם מבינים בלי שהוא יגיד את זה שבטוח־בטוח שהוא הפיל פעם מיג.

„הדבר הקשה ביותר בכל פעולת הכור", המפקד מספר, „הוא שהיינו צריכים לשמור על דממת אלחוט. אתם יודעים מה זה לטייסים יהודיים לשתוק ארבע שעות?" כולם צוחקים. המפקד לוקח מקל ארוך, מסביר על המפה את יתרונותיו של הבסיס, מיקומו ושכלוליו. תוכנית „אפולו" ליד זה נראית כמו 'לגו' עם התאמה למפגרים. „המדיניות שלנו היום", מסביר נפתלי לביא, מזכ"ל 'המגבית' היהודית, „היא להראות לאמריקאים גם את ההישגים. הימים שהיו לוקחים אותם רק לראות מסכנים, נגמרו. היום הם רואים שהכסף שלהם מנוצל בצורה נכונה". המפקד מספר ששעת טיסה עולה 35־30 אלף דולר. כולם אומרים „וואוו". הנשים כבר עם פנקסי הצ'קים ביד.

אחרי שהמפקד יורד לוקחים אותם לראות אף־16. עוד מטוס שכידוע ישראל מייצרת. ליד המטוס עומד שכפול גנטי צעיר של המפקד. „מיסטר, מיסטר", הוא זועק, „אסור לגעת בזה". אחד הגברים הצעירים יותר מפסיק בחוסר חשק את נסיונותיו לשחרר טיל אוויר־אוויר על הקבוצה כולה.

את הסיור בבסיס מסיימים בגן הילדים. ילדים יושבים במעגל ושרים. סוף מתאים לטכס נטיעת העצים. אגב, הישראלים אירגנו את הנטיעה באופן הכי ענייני שאפשר. כמה מלים, גדנ"עים עוזרים לנשים הזקנות יותר, והאמריקאים הוסיפו עשרים דקות על חזרת העם לארצו ועל הקשר בין אדם לאומה. לא יעזור, זה לא 'שמאלץ' – זה יפה, זה מרגש, אני כמעט נוטע את הבלוק שלי.

29 מלים על האוטובוס

יושבים באוטובוס. לא שרים, לא צועקים, לא מטיילים, לא הולכים במעבר, לא אוכלים, לא מלכלכים, לא שואלים את הנהג, לא מבקשים לעצור להשתין, לא שומרים מקומות קבועים. מסתכלים מהחלון.

גוריון בן אליעזר

שביל ארוך־ארוך בין החניה של שדה בוקר לבין קברו של בן־גוריון. שתיים מהצעירות יותר סוחבות זר ענקי. ברנדו וולומן, סגן יו"ר המגבית (זה לא מה שזה נשמע, למגבית יש יותר סגני יו"רים משלמודעי יש שונאים) הולך בקושי. בהארטפורד, קונטיקט הוא היה משתמש במכונית בשביל הדרך הזאת. וולדמן אומר לי שהמבנים פה יפים, הוא יודע, כי הוא בנאי. עניין של לקסיקון – כשהוא אומר „בנאי" שהוא הברנוביץ' של קונטיקט. שלושים שנה הוא במגבית, זו הפעם ה־48 שלו בישראל. עדיין נלהב. הוא מגיע, מתיישב על מדרגת האבן, לוטש עיניים ביריב בן אליעזר, הנכד של בן גוריון.

האנגלית של יריב נהדרת, המבטא שלו איום ונורא. „סבא", הוא אומר, „פחד מאוד מסבתא". לא כולם צוחקים. בן גוריון הם עוד יודעים מי זה, פולה זה גולדה? שתי אנקדוטות אחר־כך הם מבינים שפולה היא בעצם השכנה שלהם מברוקלין שבלי ידיעתם היתה נשואה לבי.גי'. הגדול.

יריב נותן חצי שעה, כולם מבלים נפלא חוץ ממנו. השמש משגעת לו את העורף. בן גוריון, מסתבר, אכל כל יום "קוצ'מוניץ", איזה גועל־נפש פולני בריא להחריד. אשתו הכריחה אותו. כולם יודעים על מה הוא מדבר רק שאצלם בבית קוראים לזה "פוצ'לוץ" או משהו כזה.

אחרי ההרצאה עומדים לתמונה קבוצתית. בלתי נמנע. בוב, הצלם, מטפס על כל שדה בוקר בשביל להשיג זווית טובה. הוא מכוון רבע שעה. אף אחד לא זז. לאמריקאים, מסתבר, יש את שרירי הלחיים החזקים ביותר בתבל. אחר־כך חוזרים. יריב עומד ליד נהג המונית שלו. „מויש", הוא אומר, „נוריד איזה סטייק בבאר שבע?" מויש מחבר את מגלה־הראדאר וטס לסטייק.

לרבי אין כיפה

לרביי ראובן ווקסמן אין כיפה. הוא רבי קונסרווטיבי, אלה עם הקרניים. „אני", הוא אומר, „לא כל־כך דתי". אבל אתה רבי? „כן, אני מתכוון שאני לא כל־כך דתי כמו הרבנים פה. אנחנו מעוניינים בדת ובמצוות במובן המודרני". הרבי, אגב, לא מתעניין בביגוד במובן המודרני. את המעיל שלו, עם כפתורי הנחושת המבריקים, אפשר היה לתלות על בובה של אברהם לינקולן. הוא בא מצפון קרולינה, מעיר בשם וולמינגטון. לפי התיאור שלו זו המהדורה האמריקאית של רעננה – בסופישבוע נוסעים לחוף המערבי לראות רמזורים. בקהילה שלו יש 119 משפחות רגילות ואחת עשירה, זאת שנתנה לו את הטיול הזה כמתנת חנוכה.

„הם רוצים שאני אספר להם ולקהילה על ישראל", הוא מסביר. הוא שמע על חוק מיהו יהודי, אבל הוא מקווה שהוא לא יעבור מפני שאז רוב היהודים באמריקה יפסיקו להתעניין בישראל. חוץ מזה לא כל־כך בא לו לדבר על רפורמים וקונסרווטיבים ואורתודוכסים. בכלל, הוא לא מתעסק בפוליטיקה, הוא רק מטפל רוחני. כנראה שבאמת באמריקה הרבנים שונים.

עניין של תכנון

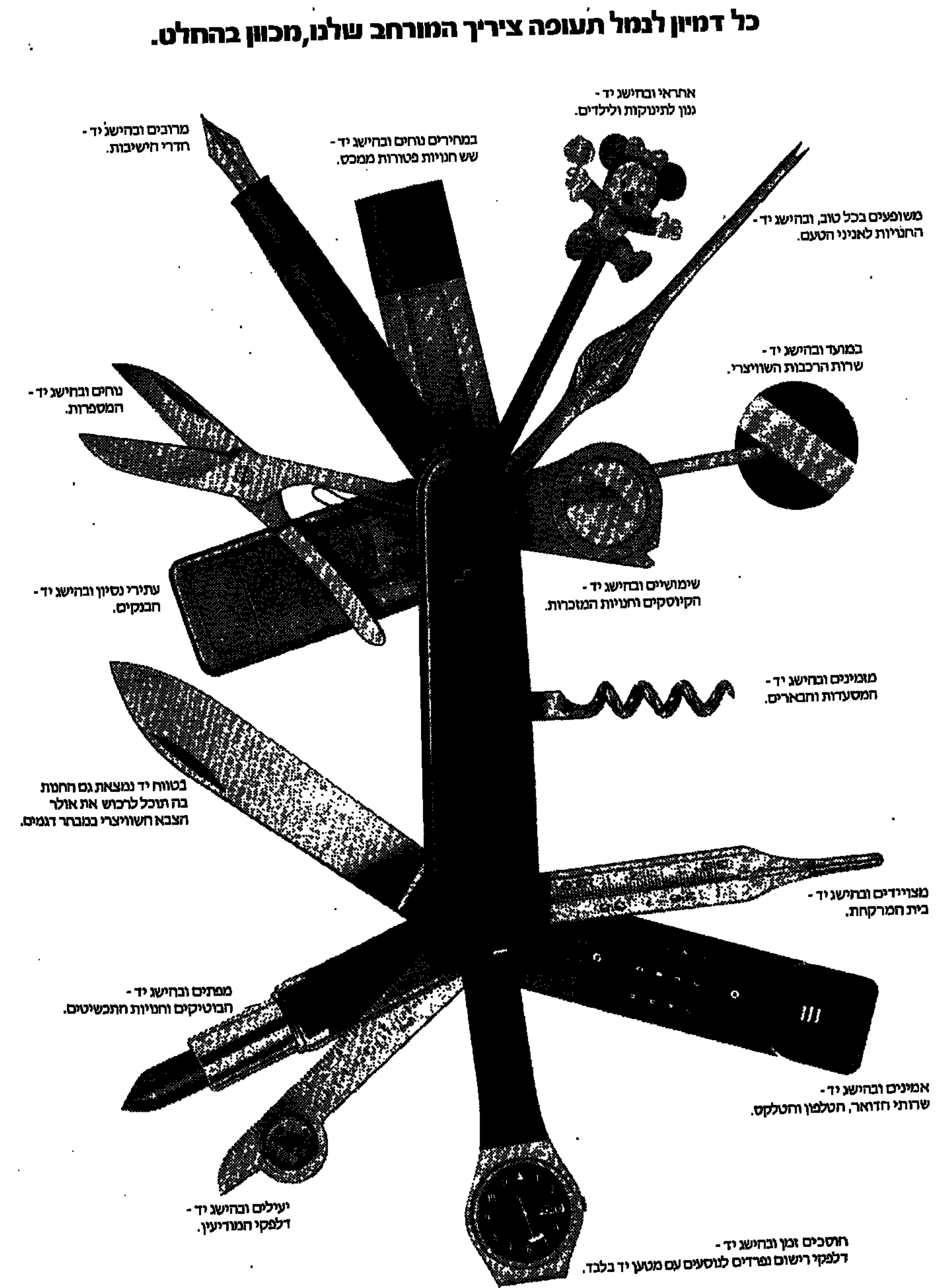
מי שתכנן את לוח הזמנים של הקבוצה הוא גאון, אבל אין לו בושה. בסיס רמון שדה בוקר, שכונת התקווה, הכל תזורות גנדליות. ההצגה מתחילה ביום האחרון בשעה 3.45.

3:45 – ביקור ב„יד ושם".
4:15 – ראובן דפני מרצה על „השלכות השואה".
5:00 – מייבשים את הדמעות במוזיאון ישראל.
5:30 – טכס „יזכור" בכנסת.
6:15 – קוקטייל במזנון הכנסת.
7:00 – ארוחת ערב עם יצחק רבין באולם שאגאל בכנסת.

ואז, ורק אז, מתחילה ההצגה האמיתית. בני־תמותה פשוטים (אני) אינם רשאים להיות בה. עכשיו – מספר מי שזכה להסתנן פנימה – הכסף מדבר. אחרי כמה מילות סיכום על הביקור מודיע כל אחד מהנוכחים על גובה הסכום אותו הוא מתכוון השנה לתרום למגבית. בצופים קוראים לזה „לחץ חברתי". כל אחד פוזל בעצבנות לשכן שלו: אם אדון כהן מוויאומינג יכריז על תרומה של עשרים אלף דולר, איך יכול אדון לוי מאוהיו להכריז על סנט פחות מעשרים וחמש אלף. הרי כל אמריקה תצחק ממנו. אוקיי, אז השנה לא יהיה חופש באקאפולקו. בכלל, איפה זה אקאפולקו? בטח כולם שם כושים. כל אחד זז בכיסא שלו בעצבנות. אה, אם הוא יכול היה לקום כמו גבר מהכיסא ולהגיד בקול רם „חצי מליון דולר"! כולם היו מעריצים אותו, גברת שטיין מקולורדו לא היתה מדברת שבועיים עם בעלה הקמצן. „עשרת אלפים דולר", היא היתה אומרת לו, „מי תורם עשרת אלפים דולר?" על הבמה יושבים מנהלי הקבוצה, בוחנים בגבינים מאיימים את הקהל המבוהל. אם אתה תורם פחות מעשרת אלפים דולר לך הביתה ותעמוד עם הפנים אל הקיר, רצוי תקיר של הכספת. כששעת האימה נגמרת כולם לוחצים ידיים. בשנה הבאה, הם נפרדים, בירושלים הבנויה, על חשבונם. ■

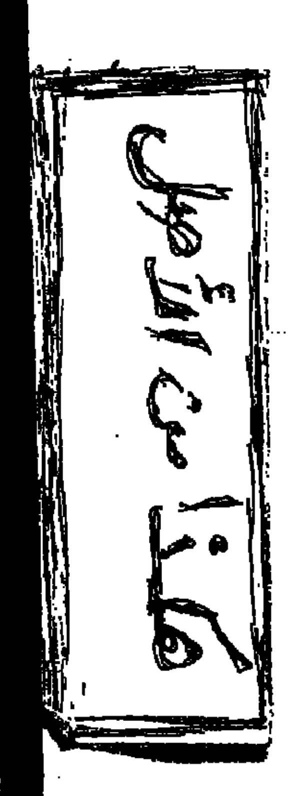

כפי שאתה רואה, הדמיון בין אולר צבא שוויצרי לנמל התעופה ציריך ממש מהמם. אך למעשה לא מפתיע. שניהם נבנו על אותו עיקרון - להציע למשתמש את המקסימום במרחב קטן. כלומר, זה עולה בקנה אחד עם התשתית הקומפקטית והיעילה של שדה התעופה ציריך, שהשתכלל לאחרונה על ידי הרחבת מסוף נוסעים A ופתיחת 18 שרוולי יציאה נוספים למטוסים. תוספות נוחות במיוחד, לרווחת הנוסע.

swissair

שטח פרטי

זובין מהטה

מוסיקאי

זובין מהטה: אני ואת נמות. דון ג'ובאני יישאר לנצח.

[illegible] את יום הולדתו ה־50 וה־25 שנה לפעילותו בתזמורת הפילהרמונית הישראלית. מהטה הוא גם המנהל המוסיקלי של התזמורת הפילהרמונית הניו־יורקית ושל בית האופרה בפירנצה. נולד וגדל בהודו, בן לעדה הפרסית (זרטוסטרא), נשוי בפעם השניה, אב לשני ילדים וסב לנכד. השבוע קיבל אזרחות [illegible]

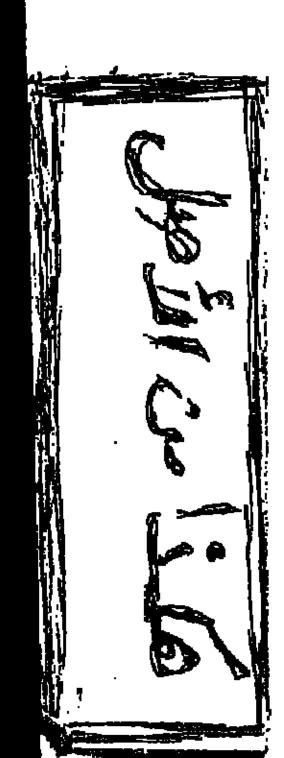
בשבת ערכו לי מסיבת יום הולדת ואני בטוח שיש אנשים שחשבו – אהה, הוא נולד ב־13 למרץ... וייחסו כל מיני תכונות לסימן המזל שלי... בעצם נולדתי ב־29 באפריל. אגב, עוד מנצחים נולדו באותו תאריך. סר תומס ביצ'ם ומלקולם סרג'נט, למשל. למרות החינוך שקיבלתי, אני האדם האנטי־אסטרולוגי ביותר שפגשת. בצעירותי אמרה לי אמא שבהורוסקופ שלי כתוב שאם אתחתן לפני גיל 25 – נישואי ייכשלו. וכך בדיוק קרה. אני יודע שברבריה השפיעו על תת ההכרה שלי. ואולי לא במודע גרמתי לכך שזה יקרה. כלומר, בנישואי הראשונים, כל פעם שהיתה לנו מריבה, חשבתי – אהה, אתה רואה, הנה זה נגמר. ויום אחד זה באמת נגמר. וזה חיסל את התייחסותי לאסטרולוגיה. הורוסקופים זה ענין מסוכן.

אילו יכולתי, הייתי מנצח ביום הולדתי על הסימפוניה השלישית של מאהלר, על הסימפוניה בסול מינור של מוצרט, על ההרואיקה של בטהובן ועל אותלו של ורדי, או, סליחה על הביטוי, על „דמדומי האלים" של ואגנר ועל המתיאוס פאסיון של באך. ליצירות אלו אני מוכן להאזין שוב ושוב. על הסימפוניה הפנטסטית של ברליוז אני יכול לנצח, מדי פעם, אבל לא מסוגל להאזין לה. היא מעצבנת אותי. יש מלחינים שאני מכיר בעובדה שהם מאסטרו גדולים, אבל המוסיקה שלהם לא מדברת אלי. סיבליוס, למשל. נוף מושלג, עם עצים עירומים מעלים, אינני מסוגל להגיב לזה כמו לנוף הכפרי האוסטרי, למשל, או לעולם האימפרסיוניסטי של המלחינים הצרפתיים. גם מוסיקה רוסית אני מאוד אוהב, אבל באופן בסיסי ה„תפריט" שלי הוא מרכז אירופאי. אני אוהב גם מוסיקה הודית וג'אז. פופ לא מעניין אותי.

כמוסיקאי, באופן טבעי אני מנתח מה שאני שומע. כשמפרקים לגורמים את המוסיקה של לואיס ארמסטרונג, למשל, מרגישים שמנגן מוסיקאי אמיתי. דיוק אלינגטון, בני גודמן וכל אלה, הם מוסיקאים גדולים בדרכם. כשאני מנתח מוסיקת פופ, בשבילי זה ריק. אינני חושב שג'ון לנון היה מוסיקאי גדול, הוא היה משהו אחר. או מיק ג'אגר והקולגות שלהם. הם השיגו עמדה מסוימת בעולם – או הם צריכים להיות טובים במשהו. משהו אחר.

הפעם באתי לארץ עם אשתי, בתי והנכד. הוא בן שנתיים ושמונה חדשים. הם גרים במונטריאול וזו הזדמנות לבלות איתו שמונה ימים. ילד נהדר, שמה, אמו מפנקת ומקווצ'ת אותו יותר מדי. אני חושב שלמרח ואת ממני. כשהיתה קטנה – פינקתי אותה נורא. אשתי חוזרת היום לארה"ב כדי לשפץ בית שקנינו לא מכבר ממש על החוף, במליבו. מהבית קופצים ישר לים, ועל החוף יש כמה סלעים ובחורף באים כלבי ים ויושבים עליהם. זה נפלא. גדלתי על חוף האוקינוס, אבל מאז שעזבתי את הודו לא הייתי על החוף ואני מתגעגע לזה, אז בגיל 50, לא מגיע לי? האמת היא שאינני יכול להרשות לעצמי את הבית הזה. שילמתי עבורו הון, אבל אשתי רואגת לעניינים האלה. אני מגיע את ידי, היא משלמת את החשבונות. והיא כבר תשלם איכשהו עבור הבית. אני אפילו לא רוצה לדעת איך בדיוק. באוגוסט, כשאצא לחופשה, אתפוס שם שלווה. בחופשה אני נח וקורא, ספרים בנושאים המעסיקים אותי באותו רגע. במשך השנה אני קורא ספרי מוסיקה. לא בחופשה. באוגוסט אולי אקרא על פינגווינים; בינואר אני לוקח את אשתי לשייט באנטרקטיקה. שם יהיה קייץ. 18 יום נהיה בקטב הדרומי ובטח נראה חמישה מיליון פינגווינים...

אני עובד עם מאה אנשים שש שעות ביום. בשבילי, חופשה זה לא ללכת למקומות מרגשים. אנשים נוסעים לניו־יורק לראות, לעשות ולשמוע. אני

האם הגשמת את החלומות והאמביציות שהיו לך בצעירותך? _לא. היו לי כאלה פנטזיות שהמציאות לא יכולה להתחרות בהן._

מה עוד אתה רוצה לעשות? _להיות המנצח הראשון על הירח. אבל לפני זה, לנסוע עם הפילהרמונית הישראלית לקהיר._

אילו לא היית מנצח, מה היית רוצה לעשות? _לייצג את ארצי בחו"ל._

מי, לדעתך, המנצח הגדול ביותר? _טוסקניני. הוא הביא למהפכה מסויימת במחשבה המוסיקלית, מהפכה ממנה כולנו נהנים עד היום. ובמידה מסויימת, גם מאהלר, כמנצח._

על מה קשה לך לסלוח? _על בינוניות._

ממי או ממה אתה מפחד? _מהרדמות כשאני נוהג במהירות מופרזת._

מה, לדעתך, החסרון שלך? _אני קצר רוח, לעתים אכזרי, אבל אני לא מתכוון להיות._

מה משעמם אותך? _כשבארוחה חגיגית יושב לידך מישהו שכל הערב מדבר רק על עצמו._

מה אתה שונא לעשות? _לגייס כספים לפילהרמונית. אני לא טוב בזה. אני רואה אחרים, אייזיק (שטרן), למשל, הוא מרים טלפון ו־50 אלף דולר זורמים... אני לא יודע לעשות את זה._

מה אתה לא אוהב בארץ? _את סגנון הנהיגה_

מה ישראלי בעיניך? _האיפיונים הישראליים הם למעשה אסיתיים. „עייצעס" למשל. גם בהודו, כשמישהו מתקן משהו ברחוב, 50 איש יעצו לומר לו מה לעשות._

אתה עוסק בספורט? _עד ששברתי את הברך עסקתי הרבה בטניס וסייף, בצעירותי שיחקתי קריקט._

מהו המאכל האהוב עליך? _מאכל הודי־פרסי המורכב משבעה מיני עדשים. בשבילי קיים רק אוכל אחד – אוכל הודי. דוס איז דוס._

את מי הערצת כשהיית ילד? _מילדותי ועד היום גנדי הוא האישיות הנערצת עלי._

מה מרגיע אותך? _ניצוח. על הבמה אין טלפונים, אין ישיבות, אין ראיונות. אני תופס שלווה מוחלטת._

והיא כבר תשלם איכשהו עבור הבית. אני אפילו לא רוצה לדעת איך בדיוק. באוגוסט, כשאצא לחופשה, אתפוס שם שלווה. בחופשה אני נח וקורא, ספרים בנושאים המעסיקים אותי באותו רגע. במשך השנה אני קורא ספרי מוסיקה. לא בחופשה. באוגוסט אולי אקרא על פינגווינים; בינואר אני לוקח את אשתי לשייט באנטרקטיקה. שם יהיה קייץ. 18 יום נהיה בקטב הדרומי ובטח נראה חמישה מיליון פינגווינים...

אני עובד עם מאה אנשים שש שעות ביום. בשבילי, חופשה זה לא ללכת למקומות מרגשים. אנשים נוסעים לניו־יורק לראות, לעשות ולשמוע. אני
[illegible] שההתרחשות המרגשת הזאת: 5 קונצרטים נוסע. אם ביום ששי אני חופשי, אינני רוצה ללכת לתיאטרון, אני נשאר בבית, משחק שש־בש עם אשתי, [illegible]. לפעמים צופים בטלוויזיה. אחת ההמצאות הגדולות היא השלט־רחוק. ביום ראשון, אני לא רואה [illegible] יותר מ־5 דקות. יושב ומחליף תחנות וזה משגע את אשתי. רני קיי ואני משווים מדי פעם את [illegible] השירים באגודל... יש טניס, כדורגל, גולף, הוקי, כדורסל ואתה צופה בכל המשחקים בו־זמנית ומפתח מיומנות לדעת מתי בדיוק להעביר מתחנה לתחנה. גברים רבים עושים זאת וזה משגע את הנשים. הן יושבות ועושות „רחמונעס" אחת לשניה. זה מה שנקרא בארה"ב „אלמנת יום ראשון".

אני שונא לגייס כספים לפילהרמונית. אני לא טוב בזה. אני רואה אחרים, אייזיק (שטרן), למשל, הוא מרים טלפון ו־50 אלף דולר זורמים... אני לא יודע לעשות את זה.

ביתנו בלוס אנג'לס מרוהט בעיקר בחפצי אמנות הודיים עתיקים ובריהוט איטלקי מהמאה ה־16. זו תקופה אהובה עלי. גם המאה ה־16 לא רעה. המאה ה־15 יקרה מדי עבורי. כמו רבים, אני אוהב את אמנות הרנסנס. אילו יכולתי, הייתי קונה רפאל. גם בוטיצ'לי, למה לא. יש לי חבר בפלורנץ, אמיליו פוצ'י שמו. הוא גר בארמון שנמצא בידי משפחתו מהמאה ה־13 ותלויה שם תמונה של משפחתו שצויירה בידי בוטיצ'לי. בזה אני מקנא. ראס קען איך אים נישט פארגינען...

אוסף החברים שלי אקלקטי למדי. מוסיקים, פוליטיקאים, מדענים, העיסוק, הגיל, הלאום לא משנה לי. לפני נישואי הייתי כל הזמן עם מוסיקאים. אשתי התחילה להשתעמם מהשיחות המוסיקליות הבלתי פוסקות והרחיבה את החוג. אני חבר טוב של ורדי ובראהמס, ווגנר והיידן ומלחינים אחרים. הרי אני חי ונושם איתם יום יום, מכיר היטב את כתב ידם, דרך מחשבתם. יש לי חברים שלא אוהבים מוסיקה קלאסית. אני לא מחזיק את זה נגדם. יש להם אינטרסים אחרים, למשל ידידי הטוב בישראל, אייבי נתן, הוא לא אוהב את המוסיקה שלנו. אני לא אומר לו – אייבי, למה אתה לא בא לקונצרט שלי? קומוניקציה חשובה לי מאד. אינני יודע מספיק על אפריקה, כמעט ואינני מגיע לשם. אבל אחרי 25 שנות נדודים בין אסיה, אירופה ואמריקה, אני, במידה מסוימת, מומחה ליחסים בין אנשים ומדינות. זו אחת הסיבות שאני כל כך רוצה לנסוע עם הפילהרמונית לפולין ומאוכזב מהקשיים שמערימים בדרכנו. מבחינה מסויימת, גם לדרום־אפריקה הייתי רוצה לנסוע. חשוב להביא אותם לידי כך שיימחאו כפיים ויריעו להודי. אבל מבחינה רגשית אינני מסוגל להחוות להם קידה. ימניים רבים אומרים – לדרום אפריקה אינך נוסע אבל מופיע בארצות קומוניסטיות.

אני חבר טוב של ורדי ובראהמס, ווגנר והיידן ומלחינים אחרים. הרי אני חי ונושם איתם יום יום, מכיר היטב את כתב ידם, דרך מחשבתם.

לדעתי, אמן לא חי רק בשביל האמנות. כשמצפונך מכתיב עמדות מסויימות, אתה צריך לדבוק בהן. לומר – זה לא קשור למוסיקה – פירושו לטאטא את הלכלוך מתחת לשטיח. השתתפתי בחיי בהרבה בהפגנות. לפעמים הפגנה מתבטאת בהעדרות. בתקופת משטר הקולונלים לא הופעתי ביוון. לפעמים הפגנה היא דווקא נוכחות. כשהוזמנתי לפולין עניתי שלא אבוא בלי הפילהרמונית הישראלית. יכולתי לנסוע ולנצח על התזמורת הוורשאית אבל מה היה יוצא לי מזה? אולי חוויה מוסיקלית טובה. להופיע שם עם התזמורת הישראלית זו הפגנה מסויימת. מוסיקאים לא יכולים לשנות גבולות, להחזיר או להשאיר שטחים, זה לא העסק שלנו, אבל אנחנו מסוגלים לגרום לאנשים לחייך אחד לשני. לצערי, הממשלות לא מכירות מספיק בערך של זה.

לפעמים אני נכשל גם בקומוניקציה; כשאינני מצליח לשכנע מוסיקאי בתזמורת בפירוש מסוים, זה כשלון. אבל אני גמיש. קורה שהוא משכנע אותי בפירוש שלו. כשלון של ממש הוא כשכולם שוכנעו, עבדנו וחזרנו, אני יודע את היצירה מצויין והתזמורת יודעת מצויין וכשמגיע הקונצרט אנחנו שומרים את הידיעה הזאת בסוד... זה נורא. לעלות על הבמה עם הופעה כמעט מושלמת שלא אומרת דבר זו הרגשה איומה. כל צליל היה מדוייק, כל דבר היה במקום, כולם ניגנו יחד ולבסוף זה היה גורנישט. אני ידוע כבעל זכרון מצויין. זה נכון לגבי דברים המעניינים אותי. אני יכול לזכור שבסיור ההוא, בעיר ההיא, כשניצחתי על יצירה מסויימת, נגן מסויים שגה. ואם אני שגיתי, אזכור זאת עוד יותר בברור. לא איכפת לי כשנגן עושה טעות. אבל כשאני רואה מוסיקאי שבזמן הנגינה רוצה להיות בכל מקום מלבד המקום בו הוא יושב – אינני יכול לסלוח. כי אני מאמין שאנחנו עוסקים ביצירת משהו קלאסי. קלאסי, פירושו משהו שאי אפשר להרוס, משהו שאף פעם לא ימות. אני ואת נמות. דון ג'ובאני יישאר לנצח.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

משהו:

אין משיחין בשעת הסעודה על דיאטה.

דברים קצרים

הכל כך ידוע, שממש טפשי להזכיר זאת שוב: מה שכתוב יותר קצר, יותר טוב. לאנשים אין כות ואין חשק לקרוא תומר ארוך. אם מישהו יצליח לנסח מאמר ענק בקטע קצר, יגידו לו יופי. אם הוא יבטא את הקטע הקצר במשפט אחד, הוא יזכה לכבוד וליקר, עד שיבוא מישהו שיוכל לומר אותו דבר במלה אחת, בת הברה אחת, אם אפשר. היו אלו 60 מלים על חשיבות הקיצור בעיתונות, וגם את זה אפשר היה לקצר ל־30.

בעניין הקיצור אני רוצה לדבר על ספר אחד שאצלי. שמו: חוק מרפי, ספר שניים. מה שמעיד שהיה גם ספר ראשון. היה. בספר הראשון הופיע בקיצור חוק מרפי:

אם משהו יכול להשתבש, הוא ישתבש.

בספר השני מרוכזות הרבה תרומות של הרבה אנשים שהמשיכו ופיתחו את הרעיון הזה. דהיינו:

אם משהו יכול לא להשתבש, הוא ישתבש.

או, הפארדוקס של סילברמן:

אם החוק של מרפי יכול להשתבש, הוא ישתבש.

וגם הרחבה של חוק מרפי:

אם סידרה של דברים יכולה להשתבש, הם יעשו כן, ובסדר הגרוע ביותר האפשרי.

ותלאה, ההיקש של פרנסדיק:

דברים שהתגלגלו מן הרע אל הגרוע חוזרים על עצמם.

מה שמזכיר לי משפט שאומרת מריל סטריפ ב"זיכרונות מאפריקה", כמו ישנ: "כשהמצב נעשה רע, ואני חושבת שלא אוכל לסבול יותר, אני מתחילה לעשות אותו גרוע יותר." או: "כשאלוהים רוצה להעניש אותי, הוא שומע לבקשותי."

חזרה לספר של מרפי, שממשיך ודן ארוכות, בקיצור נמרץ, בשאלה מדוע דברים הולכים לא טוב:

לבעיות מסובכות יש תמיד תשובות פשוטות לא נכונות.

יש גם כמה חוקים שמסבירים היטב את עניין התור:

התור השני זז מהר יותר.

ופיתוח:

אם אתה מחליף תור, זה שכרגע עזבת, יתחיל לנוע מהר יותר מזה שבו אתה נמצא.

וההיקש מכך:

החלפת תורים הלוך ושוב, דופקת את שני התורים וגורמת לכולם להתעצבן עליך.

יש גם חוקים בעניין העיתונות:

ככל שהאסון יותר רחוק, כך גדל מספר ההרוגים שדרוש כדי להפוך אותו לסיפור.

וחוק המכתבים:

הדרך הטובה ביותר לגרום לרעיונות חדשים לזרום, היא לסגור ולהדביק את המעטפה.

מה שמזכיר לי מכתב שקבלתי השבוע, מיוסף גבעון, ובו שלל ניסוחים שכוחם בקיצוריותם. הנה חלק מהם:

נערים: פלשתינים צעירים המיידים אבנים ופה ושם הורגים יהודים.
מתפרעים: מתנחלים ללא הבדל גיל ומין.
מתונים: מנהיגי הערבים, ובמיוחד יאסר עראפאת
קיצוניים: מנהיגי היהודים, ובמיוחד אריק שרון
תהליך השלום: שני ישראלים המדברים ביניהם על הרעיון שיפגשו גורם אמריקני אשר יהיה מוכן לשוחח עם אישים ערביים על האפשרות שהם ינהלו משא ומתן ישיר עם ברית המועצות בדבר נסיגת ישראל מארץ ישראל תוך קיום מצב מלחמה להלכה ולמעשה.

טוב, די פוליטיקה, אני יודע שזה מעצבן חלק מקוראי (וגורם נחת לחלק אחר, מה שרק מעצבן יותר את החלק הראשון, עוד חוק.)

הנה סידרת חוקים בענייני מומחים, שכדאי לזכור:

חוק א'. מומחה זה כל אחד מחוץ לארץ.
חוק ב'. אם זה מונח על השולחן שלך 15 דקות – הפכת למומחה.
חוק ג'. חוסר החלטה הוא הבסיס לגמישות.
חוק ד'. יש אנשים שמנהלים לפי הספר, למרות שהם לא יודעים מי כתב את הספר, או בכלל איזה ספר.
חוק ה'. לעולם אל תיצור בעיה שאין לך פתרון בשבילה.
ומכאן נובע: דאג להיווצרות בעיות שרק לך יש פתרון בשבילן.

ומצאתי שם גם טעות. יש חוק אשר הם קוראים לו חוק הראריקלים, והוא אומר:

המוסריים ביותר, הם אלה הרחוקים ביותר מן הבעייה.

הא, לא שמעת כנראה על היהודים, מרפי, מחבר החוקים הפיקח. בוא ואכיר לך כמה שנמצאים עמוק עמוק בתוך הבעיה, ובכל זאת חושבים שהם רחוק רחוק ממנה, ומדברים בהתאם.

אבל מה אני עושה?! הרי אמרתי בלי פוליטיקה. אז נסיים במשהו אחר, לכבוד לי להציג בפניכם את אחד החוקים היפים שבספר:

מסקנה היא המקום שבו התעייפת מלהמשיך לחשוב.

מחשבות על ועידת חרות:

שמעון פרס.
ברגע הראשון לא תפסנו מה אתה נואם בוועידת חרות. סליחה. ברכותנו על נאומך המוצלח, בפתח ועידה מוצלחת.

תנועה.
איחולים לרגל גידולך הפתאומי.

חרי לוי.
כה היית צריך את כל זה? בתנועת העבודה היתה הוועדה המסדרת מתכנסת במקום סודי, בצורה תרבותית, וממנה אותך לתפקיד טוב מפני שאתה מרוקני.

תגששים.
הגששים וחצוות המכין את שידורי הבחירות של המערך קיבלו הודעה לא נעימה עם תום הוועידה: מצטערים להודיעכם שאין עוד צורך בכם.

מדעי המדינה.
שוב נרשמה בספרים האמת הידועה: את, כמה האריסטוקרטיה נראית יותר יפה מהדמוקרטיה.

תומכי הליכוד.
עדיין לא נבדק כמה ימי עבודה הפסיד המשק כתוצאה מוועידת חרות, בגלל תומכי הליכוד שלא באו למחרת לעבודה מבושה.

תומכי המערך.
מזמן לא שמחו רבים כל־כך לומר שהם אינם שמחים לאיד.

מאיר עוזיאל

חוזה אישי לאיגור הנמר

מרסל לסור ובנו דומיניק הם מאמני חיות מסוג אחר. הם מאלפים בעלי חיים להופיע לפני מצלמות הטלוויזיה והקולנוע. חוותם ממוקמת במזרח צרפת, שישה קילומטרים מהעיר מו. שם נולדים הכוכבים. כי זאת לדעת – האילוף מתחיל מיד לאחר הלידה, ההמלטה או הבקיעה מן הביצה – תלוי באיזה בעלי־חיים מדובר.

„החיות שלנו אינן מיוחדות או יוצאות דופן בתכונותיהן. העניין הוא שיש להשקיע הרבה עבודה ואימון", אומר מרסל. בין החיות בחווה – טווסים, ברווזים, תוכים, כלבים, גמל, שימפנזה, נחש פיתון, שני נמרים וזאב.

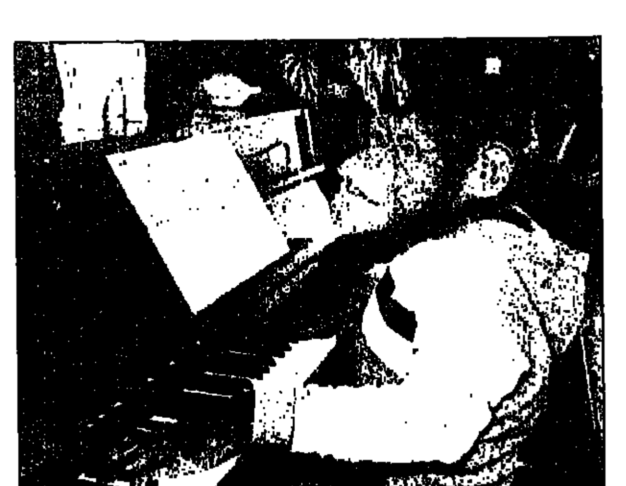
במשך כל השנים בהן מככבים בעלי חיים בקולנוע – היו מקרים רבים בהם עינו, פצעו ולא אחת גרמו למותם של הולכי על ארבע. זה לא קרה בכוונה, אלא בגלל בורותם של המפיקים והבמאים, בכל הקשור לאופיים של אותם בעלי חיים. האגודות השונות של צער בעלי חיים הרימו קול זעקה ובצדק. הרשויות אילצו את המפיקים לפנות למאמנים מוסמכים ומאלפים מקצועיים לשירותיהם.

דומיניק לסור עם ציפור־טורף מאולפת: העיקר זה אמון הדדי.

חוות „בל'אייר" של לסור, הנקראת כמו שכונת הפאר של כוכבי הוליווד, החליטו לספק את צרכי עולם הבד. „לוקח כמעט שנה לאלף כלב שיתחזה לכלב מת, שינבח לפי פקודה, שיקפוץ, יזחל, יפתח דלתות, או שילבש הבעה כזו או אחרת. מגיל מוקדם אנחנו מרגילים אותם לאורות הזרקורים, למצלמות זזות ולכל תנועה על במת ההסרטה".

הביקוש לנמרים הוא נדיר, ומכיוון שאיגור, הנמר החביב שבחווה, טורף שלושה־עשר קילו בשר כל יום, אין פלא שמבקשים תמורתו אלפיים דולאר ליום צילומים. התעריף לשימפנזה או לנמר נמוך יותר – רק שמונה מאות דולאר ליום. ומחיר השכרתם של כלב או חתול צנוע עוד יותר – רק 200 דולאר ליום. ברור שהתעריפים משתנים לכל חיה, לפי הדרישות לביצועים. מרסל לסור קבע את התעריף בכל חוזה. דמי החיה הם רק סעיף אחד בו. הסעיפים היותר חשובים עוסקים במשך ההסרטה ותנאי אחזקת החיה בזמן העבודה. התנאי הראשון הוא נוכחותו של המאמן, מרסל, משך כל זמן הצילומים. אמנם, עם נחש פיתון הסגור בכלוב אין הרבה בעיות, אבל עם נמר או זאב – זה עניין קצת יותר מסובך.

ג'קי השימפנזה, ליד הפסנתר: שמונה מאות דולאר ליום.

הוגו, כלב רועים גרמני, נושא בסל את חברו דונלד הברווז: לוקח שנה לאמן אותו להתחזות למת.

בני משפחת לסור ידעו בקריירה שלהם רגעים לא קלים, על אף נסיונם הממושך. בתום אחד מימי הצילומים השאירו את האריה שלהם, שהוא בן חמש, בתא האחורי של המשאית. מרסל ודומיניק התיישבו בתא הקדמי ליד ההגה. בין שני התאים אין שום מחסום. משום מה, עד היום לא ברור מדוע, תקף האריה את בעליו־מאמניו. בקושי הצליחו השניים להמלט מהמשאית, והשאירו את האריה בפנים. אך היה זה מקרה בודד וחריג בעשרות השנים שלהם בחברת החיות המסוכנות.

האימון, הטיפול, ההאכלה – כל אלה גוזלים את רוב זמנם. זהו עסק די מייגע, סוחט. אבל הם אוהבים את מקצועם. בחווה יש מתקני נעילה מתוחכמים למניעת כניסתם של זרים או בריחתן של חיות. יש מערכת של דלתות כפולות, שנפתחות כל אחת לחוד, וכשדלת נפתחת יש גם מתקן אזעקה המודיע על כך. המערכת מונעת אפשרות של רשלנות, שבעקבותיה יצא הנמר לטיול בעיר הסמוכה.

לפני כל הופעה דואגים המאמנים להאכיל את החיות. לזירת הצילומים הן מגיעות שבעות. המאמנים משקים אותן בין הסצינות, כדי לשמור על מצב רוח טוב ולהבטיח שיתוף פעולה מצידן. ואכן, הביקוש לחיות גדל, אם כי דווקא השחקנים, בני האדם, לא אוהבים את הפרטנרים החביבים האלה, המועדים לגנוב להם את ההצגה.

„מעולם לא השתמשתי בכוח כדי לאלף את החיות שלי", מספר מרסל, „אני לא מאיים. ההצלחה שלי מקורה באהבה רבה ואימון הדדי. אני לא לועג לחיות שלי ותמיד משתדל לבחור בדרך הקלה והפשוטה לאמן אותם לבצע את הטריקים שבתסריט. הכל בא באופן טבעי. אני אוהב את החיים האלו. הרבה הקרבנו מחיינו הפרטיים למען רווחתם ואושרם של איגור (הנמר), ג'קי (השימפנזה), וכל יתר דיירי גן־החיות שלנו".

אריק סאנדר
שירות „גאמא" פאריס

אמצע הדרך

(המשך מעמוד 15)

היום הם לא מדברים. רפול כועס עליו. אפשר להבין למה: „היו שם דברים נוראיים. חוסר מנהיגות, ניהול כושל. מה שראיתי מילא אותי כעס. ניסו להרוג זבוב עם פטיש חמישה קילו. הלכו עם הראש בקיר בלי תיחכום, בלי מטרות מוגדרות. עשינו חצי עבודה והלכו 700 איש". ניר מודה שהחברים לנשק הפתעו ממנו, „אבל איש מהם לא ניסה להתווכח. אני חושב שבלבם פנימה הם הסכימו עם הביקורת שלי. ראיתי הרבה אריות צבא קשוחים ששינו בינתיים את דעותיהם. מי שהרגיש את הדברים על בשרו יודע שאי אפשר לפתור בעיות בשדות הקרב". למרות, ואולי בגלל מה שראה הצטער שלא היתה לו אחריות פיקודית. „אני חושב שיכולתי לשנות דברים". אין מה לעשות. חייל נשאר חייל.

בתוך כל הסערות האלה נתגלה סרטן אצל דרורה ניר. החברים מספרים שהיתה אשה יפה וחזקה, „ממש לביאה". ניר, למרות כל ההתהוללויות בחוץ, אהב אותה מאד. מותה הוא מודה, כמעט גמר אותו: „היא עמדה לנסוע לחופשה באיטליה כשגילו אצלה גידול בשד. הרופאים המליצו שלא תיסע, אבל היא החליטה שהיא נוסעת. איך היא אמרה? 'לראות את רומא ולמות'. רדפתי אחריה בכל אירופה בטלפון כדי להגיד לה שאין לה כלום, שהצילום היה בטעות. זה לא היה נכון, אבל רציתי שתיהנה מהטיול. ביום ששי היא חזרה. ביום ראשון כבר כרתו לה שד. היא קיבלה את הדברים באומץ. זה לא פשוט, החשש מאבדן הנשיות וכל זה. באותו ערב כשחזרה כבר עשינו אהבה – רציתי שתרגיש שבעיני לא השתנה כלום.

„אחרי שנתיים התחילו לה כאבים נוראים. הרופאים לא מצאו כלום, אולי מפני שנראתה כל־כך בסדר, אשה צעירה ויפה בת 39. בסוף התברר שכל עצם החזה מסורטנת. ניתחו אותה, וגם על זה היא התגברה, המשיכה ללכת לעבודה כרגיל. אחר כך השתתקה לה היד. בבדיקות התברר שהגידול הגיע למוח, והרופאים אמרו לי שלא נשאר לה עוד הרבה זמן לחיות. לא ידעתי מה לעשות. לכל רופא היתה עצה אחרת. אחד המליץ על ניתוח מוח, שניה על הקרנות, שלישי אמר לא לעשות כלום. בסוף אמרו לנו: 'אתם תחליטו'.

„התיישבתי עם הילדים, הם היו אז בני 16 ו־19, והתייעצנו בינינו. בסוף החלטנו ביחד שלא ניתן לעשות לה כלום. אם נגזר עליה למות, וזה כבר היה ברור, לפחות שתמות בכבוד, יפה ונחמדה כמו שהיא, בלי שיעשו עליה כל מיני ניסיונות. בדיעבד התברר שצדקנו. היא חיה איתנו עד היום האחרון. הסוף היה מהיר, בירידה דרסטית. בארבע אחרי הצהריים לקחתי אותה לבית החולים, בארבע בבוקר היא נפטרה".

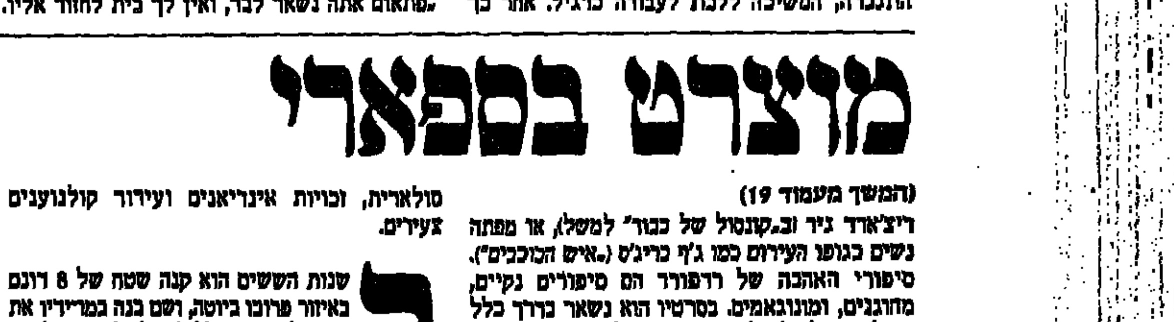
משך כל התקופה לא סיפרו לה ניר והילדים את האמת על מצבה. „אני טוען שככה מכבים ארם. עוד לפני שהוא מת. היה לי חשוב שלא תהיה מודאגת, שלא יהיו לה נדודי שינה, שתיהנה מכל שניה שנשארה לה. בשנתיים האלה נסענו וטיילנו בלי סוף – סונסטה, מועדון הים התיכון, השתדלתי לפצות אותה על כל השנים שלא הייתי בבית, שלא הקדשתי לה יותר. הייתי בדיכאון, ידעתי שאני הולך לאבד משהו יקר לי, ומצד שני – ידעתי שאסור להגזים, כדי שלא תרגיש במשהו לא טבעי. זה לא היה פשוט. בסוף התברר שהיא עבדה על כולנו. אחרי מותה נודע לי שזמן קצר לפני כן ביקשה ממוטק'ה ציפורי שיספיד אותה. היא ידעה בדיוק את מצבה, אבל שיחקה כאילו היא לא יודעת".

אחרי מותה של דרורה עבר, כצפוי, משבר קשה. „פתאום אתה נשאר לבד, ואין לך בית לחזור אליו. אמנם כל אחד מאיתנו נכסף לחופש, אבל כשזה נוחת עליך ככה – זה כבר משהו אחר. ויש גם בעיות קטנות של יומיום שהאשה תמיד טיפלה בהן. אני אפילו ביצה לא ידעתי לבשל". בשלב הראשון לקח לו עוזר בית, סטודנט כושי מסיירה ליאונה. „לא רציתי להכניס אשה הביתה, כדי שלא תהיה לזות שפתיים" (בעתונים נכתב אז שלניר יש משרת כושי בבית). „מי שהוציא אותי מן ההסתגרות היו דווקא הבנים", הוא מספר, „הם דחפו אותי, עודדו אותי לצאת, לקחו אותי לבילויים. אנחנו צוות. ממש חברים".

הוא התחיל להכיר בחורות, רובן צעירות ממנו בהרבה, וגילה שהנשים של היום זה לא מה שהיה פעם. „הן פחות ציוניות", הוא אומר בחיוך מבוייש, „אבל אולי זה רק כלפי חוץ". חברתו הנוכחית, גילי נחום, צעירה ממנו בכמעט עשרים שנה. הוא הכיר אותה עוד מן הצבא. היא היתה הפקידה שלו, „אבל אז לא היה בינינו כלום", הוא נשבע.

התוודעות לעולמם של אנשים צעירים ממנו פתחה לו את הראש, הכניסה בו חיים חדשים. „קודם חשבתי שיש רק שירי מולדת, פתאום גיליתי שיש מוסיקת רוק לא רעה". עכשיו הוא מתלבש קצת אחרת, חושב קצת אחרת. „לכל הדור שלי היתה בעייה לבטא רגשות בגלל המצ'ואיזם הזה של הצבא. אני השתחררתי מזה, אולי בעקבות מותה של דרורה". היום כבר היה מוכן להתמסר מחדש. „אני מרגיש שאני רוצה לחלק את החיים שלי עם מישהי. זיונים פה, זיונים שם, בסוף זה נגמר. החוויה הכי גדולה והכי אמיתית היא לחיות בהרמוניה עם עוד מישהו". החברים שלו, הוא מודה, עוד לא תפסו את זה. „הם עוד מקנאים בי, אבל גם הם ילמדו בסוף, ככה זה. אף אחד לא מוכן לקבל עצות מאחרים. גם אני לא רציתי לשמוע. אנחנו צריכים כנראה לעשות את השגיאות של עצמנו כדי להבין את החיים".

טל בשן

מוצרט בספארי

(המשך מעמוד 19)

ריצ'ארד גיר וב„קנסול של כבוד" למשל), או מפתה נשים בגופו העירום כמו ג'ף בריג'ס („איש הכוכבים"). סיפורי האהבה של רדפורד הם סיפורים נקיים, מחוגנים, ומונוגאמים. בסרטיו הוא נשאר בדרך כלל בתולצה – לעולם לא תתפסו אותו ללא מכנסיים!

הגיבור שלו (אולי) פגום במקצת. קאריידיסט ב„המועמד", אדיש ב„כך היינו", שתיין ב„הפרש החשמלי" או נצלן ב„פוס הקטן והאלסי הגדול" – אך תמיד מציץ מאחורי הגיבור רדפורד הסופר־סטאר: יפה, בלונדיני, כחול־עיניים וצחי־שינים. אינו מסוגל, או אינו רוצה, לפגום בדימויו האלוהי. הוא יודע איך לשמור על עצמו. סירב לעשות את „הבוגר" כי „אף אחד לא יאמין שאני נעבעך בן 21, שמעולם לא השכיב בחורה". את „מי מפחד מוירג'יניה וולף" דחה כי „אני שונא סיפורים ניאורוטיים". ועזב את „פסקדינך" כי פחד שרמותו של עורך־הדין, שהיה שתיין אבוד ורודף נשים תפגום בדימוי שלו. פול ניומן עשה לבסוף את הסרט. אמשר שרדפורד צודק. „וולדו פפר הגדול" הוא סרט שנוצר ממש בשבילו; גיבורו הוא טייס־ג'יסוי נועז ורומנטי, הבמאי ג'ורג' רוי היל (שעשה את „העוקץ" ואת „קיד וקאסידי"), התסריטאי אף הוא ידיד ותיק, ויליאם גולדמן. לסרט היו כל המרכיבים ליהפך ללהיט עד הרגע שבו יוצא רוברט רדפורד מן המטוס באמצע הטיסה, נעמד על הכנף ומושיט ידו להציל את סוזאן סרנדון. אך מן הרגע שבו נכשל המאמץ והגיבורה מתה – סירב הקהל לראות את הסרט. „וולדו פפר" ירד ורוברט רדפורד הבין מה אסור לסופר־סטאר.

בשנים האחרונות, כאשר הוליווד כבר אינה מהווה אתגר; השכר שלו הוא אסטרונומי, יש לו חברת הפקה פרטית, וגם אוסקר כבמאי על „אנשים פשוטים", עובר רדפורד יותר ויותר לדברים המעניינים אותו: שימור הסביבה הטבעית, אנרגיה סולארית, זכויות אינדיאנים ועידוד קולנוענים צעירים.

בשנות השישים הוא קנה שטח של 8 דונם באיזור פרובו ביוטה, ושם בנה במו־ידיו את הבית למשפחה: ללולה ולשלושת הילדים. כאשר פיתוח מואץ החל להתקרב לאיזורם, נבהל רדפורד וקנה את האדמה מסביב. כיום מדובר בשטח של 16 אלף דונם המשמש למגורים, לנופש, איזור־סקי, אורוות סוסים, אגמים ודיג. האיזור מתוכנן על־פי העקרונות האקולוגים של רדפורד ומחומם (כולל בריכת השחיה הפרטית של הכוכב) באנרגיה סולארית. לפני שנתיים הוא יסד שם את „מכון סאנדנס" (על שם סאנדנס קיד, שהביא לו את התהילה), מכון לעידוד קולנוענים צעירים מכל אמריקה. הם באים ליוטה לחודש של עבודה משותפת עם במאים כסידני פולאק, ג'ורג' רוי היל, שחקנים כרוברט דובאל וקארל מאלדן. ניפגשים עם תסריטאים, צלמים, מפיקים ואנשי־מכירות. אחד מן הסרטים שנעשו שם „זקן למדי", נרכש על־ידי חברת „אוריון" להפצה מסחרית. רדפורד עצמו עסוק בהפצת סרט חינוכי ושמו „הסרט הסולארי", סרט אנימציה קצר המתאר אפשרויות של שימוש באנרגית השמש לחימום ולתעשיה.

בחוותו ביוטה ובמכון הקולנוענים הצעירים, מצא לבסוף רדפורד את מקומו כפעיל בנושאים חברתיים המסוגל לנצל את כוחו והונו למטרות החשובות לו. בעבר ניסה את כוחו בפוליטיקה, וב־1981 התכוון לרוץ לבחירות לסנאט של ארה"ב למשרת הסנאטור של יוטה. זה היה נסיון לא מוצלח. „נסעתי ממקום למקום, דיברתי ונאמתי, אנשים היו מקשיבים ואומרים: באמת, מעניין מאוד מר רדפורד, אבל תגיד לי, האם אתה באמת קפצת מן הסלע הזה ב„קיד וקאסידי"? התייאשתי ואמרתי לעצמי – איני יכול לבלות את חיי בצורה כזאת. מיום ליום הפכתי למטרה לבדיחות ולהתקפות. החלטתי שיותר טוב בשבילי לעבוד מאחורי הקלעים".

ידידיו אמרו בזמנו שהוא לא יסתפק להיות שחקן, ודאי יחפש לעצמו משהו רציני יותר. היו גם שניבאו לו עתיד כבמאי, לאחר שביים בהצלחה את „אנשים פשוטים". אבל רדפורד נשאר במשחק. „נראה שאני עושה את זה היטב, מרוע שאעזוב? יש פרשיות במשחק. אני סוגר את עצמי מן הסביבה לזמן־מה ושוקע בעולם משלי. אחרי עבודה זה פחות נעים. אני נבוך לראות את עצמי בסרטים ואיני הולך לראות את סרטי. בעצם, לא ראיתי כל כך הרבה סרטים בכלל.

„אני משער שאני נראה בסדר, אך מעולם לא הצלחתי להבין מה פירושו של כשרון, איכות כוכבים או כל הדברים האלה יחד. נראה לי מסוכן מאוד להאמין בכל דברים האלה. בתוך־תוכי אני גולם ביישן, קצר־רואי, הנתקל כל הזמן בדברים.

„כל חיי אני עסוק ברגשי־אשמה וככל שאני מצליח יותר כך אני מסתבך יותר. יש פער גדול בין הדרך שבה אני נראה בעיני אחרים, ובין איך שאני מרגיש בתוך־תוכי. יש לי מצבי־רוח קשים, אולי זה נובע מן המוצא האירי שלי. איני ישן הרבה, יש לי סיוטי־לילה ולפעמים אני מתעורר שטוף־זיעה מרוב פחד.

„פעם האמנתי שלסרטים יכולה להיות השפעה חברתית רחבה. עשיתי את 'כל אנשי הנשיא' או 'המועמד'. גיליתי שאין להם כל השפעה. כיום אני מסוגל לחיות עם זה. וכאשר הקולנוע נעשה מעצבן מדי, אני יכול תמיד לקחת חופשה של שנה, שנתיים או חמש שנים ולבלות אותה בסקי שלג, דייג או סתם טיולים בחיק הטבע, בביתי, ביוטה".

עירית שמגר

רקוויאם לידידיה

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילומים: דפנה קצור

המלחין ידידיה אדמון (גורוכוב) היה הפלייבוי של הבוהמה התל־אביבית. בשוי פעמיים, עם מאהבות רווקות ונשואות שנקשרו לשמו במהדורות כמו שירי העם הרבים שלו. בגיל 60 התאהב בזמרת צעירה ואלמונית בת 26. אסתר היתה אשתו השלישית. בפעם הראשונה היא משחזרת את הרומן שלהם שנמשך כמעט שלושים שנה. אש וולקנית יוקדת שהפכה בזלת קרה ומפוייחת. חיים בלי ילדים, עם גבר מבוגר מאביה, שבנה והרס לה קריירה של זמרת אופרה. היא היתה מוכנה לחזור על הכל מההתחלה.

ירושלים, 1954. אסתר יצחקי, רווקה בת עשרים ושש, יושבת באמצע הלילה על ארון החלון במלון "המלך־דוד" ובוכה. על המיטה מולה היה שרוע ידידיה אדמון, מנסה להרגיע אותה. אדמון, מלחין ידוע, כל הארץ שרה את שיריו. גבר בן שישים, נשוי.

זה הלילה הראשון בחייה מחוץ לבית ההורים. משפחה בוכרית מסורתית. המקום זר לה, המעבר כולו מוזר. סוויטה מפוארת, מיטה זוגית רחבה, אמבטיה צמודה, וגבר שהיה מבוגר מאביה. מטרת הנסיעה עם אדמון לירושלים היתה מבחן של שבהצלחתו תלוייה קבלת מילגה ללימודים בארצות הברית. איכשהו נמשכה אחריו למלון. עכשיו היתה לה הרגשה כאילו היא מוכרת את עצמה. הדמעות החרישיות הפכו לבכי חזק שנמשך עד אור הבוקר.

לילה ראשון של רומן שנמשך כמעט שלושים שנה. אנשים סביבם לא הפסיקו לרכל על פער הגילים של הזוג המוזר, שהסתכם ב־34 שנים. "הם דיברו כמה זה יפה־לא־יפה, מקובל־לא־מקובל, מתאים־לא־מתאים, ואני אמרתי לעצמי: זו לא הבעיה שלי. להם יש בעיה". אסתר משחזרת היום סיפור אהבה עם התחלה של שמחה ויצירה, שסופו גוויעה איטית ומרירה. אלמנה, ערירית, בדירת קרקע בסימטה שמאחורי דיזנגוף, היא מדברת בפעם הראשונה על הצללים. אבל גם הצללים לא יכולים להעיב על הגוונים הבהירים של ההתחלה. היא שיחקה אותם עד הסוף.

אסתר היתה אשתו השלישית של ידידיה אדמון (גורוכוב) שנולד ב־1894, ולראשונה התחתן עם נערה שכנה בגיל 21. מנישואים אלה נולדו לו שתי בנות ובן. בפעם השניה, בשנת 1934, התחתן עם אמה פן, פסנתרנית ידועה, ונולדה להם בת. חייהם נעו בין תל־אביב לפאריס. ידידיה, נסיך הבוהמה והזמר הקל. אמה, מוסיקאית של אולמי קונצרטים. השידוך לא התפתח בראש אחד. הוא ניהל אורח חיים של פלייבוי. נקשרו אליו שמות של נשים רבות: רווקות, נשואות, מבוגרות וצעירות. חלקן נשותיהם של חבריו הטובים ביותר.

אסתר יצחקי נולדה ב־1928 בבאקו למשפחה עשירה מאד. כשברחו לפרס היא זוכרת איך אבא פתח בזהירות את סוליות הנעלים שלה והוציא מתוכן מטבעות זהב. לארץ־ישראל הגיעו כמעט בחוסר כל. המעבר מארמון עם משרתים לשכונת פלורנטין בתל־אביב, ממיטות אפיריון למזרונים שורצי פישפשים, היה קשה. כאב לה יותר לראות איך אבא נוהג באמא שלה כשיפחה. בתור נערה הפנימה את התחושה שאם זו המתכונת של מוסד הנישואין, מוטב להתחמק ממנו. בגיל 20 החמיאו לה על קולה היפה. בפעם הראשונה החלה לחשוב על קריירה של זמרת. היא החליטה לקחת שעורי פיתוח קול. את השיעורים מימנה בעבודות נקיון בבתי אמידים. יחד עם השיעורים התחילו החלומות על אמריקה ועל קריירה של זמרת אופרה. החלומות היו גם מיפלט מהבית ומהכבלים של אורח חיים שמרני ונוקשה.

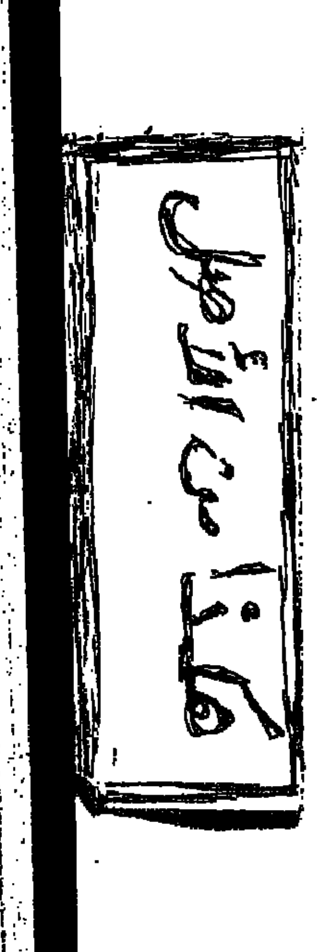
אסתר וידידיה נפגשו במקרה. ידידה משותפת המליצה עליה בתור בחורה צעירה עם קול טוב שכדאי לו לשמוע. הם קבעו פגישה אצל המורה שלה לפיתוח קול. ליד פתח הדירה ראתה גבר לא צעיר, לבוש חליפת פסים עם פפיון וחבוש מגבעת. השיער שלו היה מרוח בברילינטין. הופעה קצת מצועצעת ולגמרי לא ישראלית בקיץ תל־אביבי. היא שרה לו אריה של טוסקה, ואת הלהיט של שושנה דמארי שהתנגן אז ברדיו, "שני שושנים". הוא שמע ויצא.

אחרי שהלך, אמרה לה המורה בהתרגשות שזה היה ידידיה אדמון המפורסם. היא לא התעלפה. בקושי זכרה את שמו. לו ידעה מיהו, אולי היתה שרה את אחד הלהיטים שלו, לא שיר של וילנסקי. וכאלה לא חסרו. כל ילד כבר זימזם אותם עוד בגן: "שושנת יעקב", "סלינו על כתפינו", "עץ הרימון", "ומשה היכה על סלע", "גמל גמלי", "שדמתי", וזה רק קצה הרשימה של אחד מסגנדקי הזמר העברי. אבל וילנסקי לא הפריע. אחרי כמה ימים הוא צלצל והזמין אותה אליו הביתה. כשהגיעה, נתן לה ספר שירים ועל הכריכה רשם "לאסתר כהתחלה". בפגישתם הבאה סיפר שהוא ואשתו חיים יחד רק למראית עין. כהוכחה הראה לה שני חדרי שינה נפרדים. אחרי הלילה הראשון במלון הפאר הירושלמי התחיל לזרום רומן.

מה ריתק את הנערה הצעירה והיפה לגבר המזדקן? במחשבה לאחור היא נזכרת בתמונת ילדות:

(המשך בעמוד 47)

אסתר אדמון עם תמונת שמן של ידידיה אדמון ז"ל בצעירותו, וליד הפסנתר: התלמות תמיד שיתקן תפקיד בחיים שלה.

משחקי פורים

ביקשנו מפרחי אופנה של בית־ספר שנקר להכין לנו רעיונות לפורים. כל אחד והראש שלו. עם קצת איפור, עיצוב שיער ואביזרים מהבוידעם – יצאה חגיגה של צבע ועליצות.

מאת יהודית חנוך
צילום: דפנה קצור

יש אנשים שאוהבים להתחפש, משקיענים שמוכנים לטרוח שעות על תחפושת „שתעשה כניסה" למסיבה. יש שמרגישים בתחפושת כמו אידיוטים. אלה יוצאים ידי חובתם בכובע מצחיק וכזוג משקפים עם אף ליצן, שהם מסירים לאחר שכולם ראו אותם.

באמצע, תמצאו את היתר. הרוב הדומם. בא לשכוח את האחריות ולהשתולל קצת – אבל איך עושים תחפושת, כשאין בראש אפילו רעיון אחד?

ביקשתי מפרחי האופנה, תלמידי המגמה לעיצוב אופנה בשנקר, שיתחפשו בשבילנו, שישקיעו מינימום של זמן ויאלתרו תחפושת מכל מיני „שמאטעס" מארון הבגדים או מהמחסן שלהם. אבל כשהם הגיעו למפגש בדיסקוטק של מלון „שרתון", שם צילמנו, התברר שהם לא יכלו לעמוד בפיתוי. בכל זאת, הם השקיעו זמן וגם עבודה וגם תפרו בגד או שניים. הוספנו עוד קצת להשקעה, באיפור של אוסנת עילם־קדמי ותסרוקות שהתאים לכל ראש מעצב השיער קובי בר – והתוצאות לפניכם, עם הסברים:

דורון ויגר־דזניק, תלמידת כתה ד' (בשמלה שחורה צמודה, עם נתונים טבעיים נכונים) אומרת, שתחפושת צריך להתאים למצב־רוח של שעה־לפני־המסיבה. בשנה שעברה היא היתה פת"ם בלטה בבגד־גוף שחור צמוד, עם סמל של דולאר כסוף על החזה והגב. השנה, הנושא התקרר וכוכבות־הקולנוע של שנות הארבעים זה הדבר הכי־חם. על ריטה הייוורת, ששיגעה דור שלם, בשמלה מאור רומה, דורון לא שמעה, אבל על מרלין מונרו דווקא כן, אז מי שרוצה להיות מלכת הסקס, שתצטופף בתוך שמלה שחורה, תכסה את הידיים בכפפות ארוכות, את השיער אפשר לכסות בפיאה או להצמיד בג'לי לראש.

טל לנצמן, מכתה ב' (עם בלורית בלונדית מחומצנת, גם בלי תחפושת), לקח ברצינות את הבקשה לאלתר תחפושת ממה שיש בבית והקריב את וילונות הפלסטיק של חדר־השינה שלו (עכשיו, הוא אומר, אתעורר כל בוקר בחמש), בהתחלה רצה להתחפש לכרמן מירנדה במהדורה גברית, אבל בסוף התפשר על מחווה לאלברט פירות עם חולצה מפלסטיק, המצוייר בפירות ומכנסים צמודים.

חיים מלומן, מכתה ד, בחר להיות משהו שבין עבר לעתיד, בין ימי הביניים – לטיפוס מתוך הסרט „תולית", איך עושים את זה? שמים בחולצה כמה שכבות של כריות, שיעשו לבן־אדם כתפיים של סופרמן, לא חשוב מה הוא לובש, מוסיפים טייטס שחורים ומגפיים. האיפור חשוב מאד. אוסנת צבעה לחיים אוזן אותו באדום, שייראה קצת שדי.

רזי קירמאייר, מכתה ב', אהב לא רק את אמדיאוס, גם את המתחרה שלו סאליירי ואומר שכל מה שאתם צריכים בשביל להתחפש כמו מוצרט, זו חולצה גדולה לבנה, רצוי עם סלסולים פה ושם. לשים על השיער חצי טון ג'לי ולקשור סרט על העורף, בקצה הקוקו. אם אין לכם קוקו טבעי, אז תייצרו אותו, משיער של מברשת ותצמידו לעורף. זו תחפושת לרומנטיקנים, שמצטערים שנולדו במאה הזו.

אורית מכבינדר, מכתה ד', לא אוהבת להתחפש, אבל אם כבר, אז שיהיה משעשע. לתחפושת שלה קראה „נסיכה מזרחית עם נטיות פנקיסטיות" – וכל מה שלית, בא מהבית. תחפשו אצלכם או אצל השכנים, בכל בית יהודי יש אוצרות פולקלוריים.

הגית נעם, מכתה ד', עוד מעט תהיה מעצבת אופנה, אבל חולמת להיות זמרת או שחקנית ואם מישהו היה מרשה לה לשיר, היתה נוטשת את האופנה, לטובת המיקרופון. כשחשבה על תחפושת, הדבר הראשון שבא לה לראש זה הצעה לשיפוץ תדמית לעפרה חזה. וירדה אולי קצת כיוון. היא היתה רוצה שייראו קצת יותר סקסיות ושוות סינתטיות. עם שמלה צמודה, הולך הכי טוב ראש גדול ופרוע – ומי שרוצה להתחפש לזמרת־פופ שלא תשכח לקחת אתה מהבית משהו שנראה כמו מיקרופון נייד.

הדס אירי מכתה ד' אומרת שהתחפשה לשושנת קהיר הסגולה. מה שיצא זה סגול אבל לא כל כך דומה למיה פארו מהסרט. אז מה? הסרטים מלאים רעיונות – אומרת הדס – ולא מוכרחים להעתיק אותם בדיוק, אפשר גם בערך. עיצמו את העיניים ואם לא תרדמו – יבוא לכם משהו לראש. אם לא, אפשר תמיד לאלתר תחפושת מ„מיני" וגרביים צבעוניות. את השושנים עושים מנייר קרפ.

אלברט אלבז, מכתה ד', מתחפש כל השנה. הוא אוהב להדהים אנשים. כל בוקר, בדרך לבית ספר, הוא סופג את מבטיהם התמהים העוברים ושבים. פעם יש לו כתפות של אדמירל ופעם – כובע מצחיק. החיים זה עסק רציני וצריך קצת הומור, גם בבגדים. אלברט אלבז, שאירגן את כל הפרוייקט, התחפש למריונטה עם צווארון עשוי ממטפחות צבעוניות, לנעלי צבא קשר שרוכים ארוכים. את הבובה סחב מהילדים של האחות. בפורים, תשכחו מהרמוניה בבגדים – אומר אלברט – תוציאו מהארון מה שיש, תורידו מהקיר מסכות דקורטיביות ותוציאו מהקריסטלים את הפרחים מהמשי והפירות מהפלסטיק – תצמידו לראש ולבגד וכבר יש לכם תחפושת. ■

ארגון: אלברט אלבז
עיצוב שיער: קובי בר
איפור: אוסנת עילם־קדמי
צולם ב„רפלקשנס", מלון שרתון תל־אביב.

חשמל נצחי. זה מהשמש.

החשמל מגיע מהקולטים („סונרקו”)

האמריקאים קוראים לזה „המהפכה הגדולה של המאה העשרים”. אחרי קליפורניה גם בארץ כבר רואים: פנסי רחוב וישוב שלם (כליל בגליל המערבי) שאינם מחוברים לרשת החשמל הארצית. הם מקבלים חשמל ישירות מהשמש! שימושים נרחבים גם בחקלאות. בעיקר במקומות מרוחקים מרשת החשמל. איך זה עובד? „סונול”, באמצעות החברה־הבת „סונרקו”, עושה בימים אלה מאמצי החדרה נמרצים לשיטה.

מאת גד בירון

צריך לראות. להאמין. תמונה ראשונה: טרמפיאדה ביציאה מאחד הבסיסים הגדולים במרכז הארץ. שעת בין ערביים. עוד רגע קט לילה. פנס גדול נדלק אוטומטית ומציף את המקום באור בהיר. מבט לעבר הפנס הכמו־תמים והופ: קצת מעליו, כמעט עב"מ בנסיבות האלה: זוג קולטים.

תמונה שניה: כליל, ישוב חדש בגליל המערבי. 18 משפחות. על־יד הבתים מתחילים בימים אלה בהתקנת קולטים. בנסיבות רגילות: קולטים לדוד השמש. בנסיבות אלה: הקולטים של כל בית יספקו את כל צרכי החשמל בישוב החדש הזה.

חזון אחרית הימים? זה בכיוון. פנס התאורה במרכז הארץ וכל בית בישוב החלוצי הזה בגליל אינם מחוברים לרשת החשמל הארצית. גם לא לגנרטור רעשני כלשהו. הם מחוברים למלה האחרונה בתחום האנרגיה החליפית. הם מקבלים אנרגיה חשמלית שמקורה ב...שמש.

תעשיית החלל בתמונה

שתי הדוגמאות האלה הן אולי סנוניות ראשונות בארץ של מה שהוגדר כבר בארה"ב כ„המהפכה הגדולה של המאה העשרים”. צריך להקשיב טוב לכל מילה שאומרים היאנקים האלה, לפחות בכל מה שקשור באנרגיה. רוצה לומר: אנרגיה חליפית. השמש, כמקור אנרגיה נצחי, היתה רק בחירה טבעית. התוצאה: ממירים קרינה אורית של השמש לאנרגיה חשמלית ישירה. לחשמל נצחי!

מכאן ועד יישומים מסחריים המרחק קצר. אצל האמריקנים זה עובר מהר. ARCO – חברת ענק לדלק – לקחה על עצמה פיתוח של יישומים מסחריים נרחבים בתחום האנרגיה החשמלית הסולרית.

ואם כך, האמריקנים הולכים על גדול. מקימים „חווה” של קולטים סולריים שמזינה ו„מוכרת” חשמל במתח גבוה (רשת עלית) ללא פחות מאשר ל...קליפורניה. החווה הזו מסוגלת לספק את כל צרכי החשמל ומתגברת את רשת החשמל שלה בקליפורניה בשעות של צריכת שיא.

איך זה עובד?

כשחומרים מסויימים, כגון סיליקון חד־גבישי, נחשפים לקרני האור (ראה מסגרת) נוצרת תנועה של אלקטרונים שהופכים לאנרגיה חשמלית. אנרגיה זו נצברת במשך היום במצברים, תוך בקרה מתמדת, והיא יוצרת „מלאי” של חשמל, זמין לכל רגע בו יש צורך באנרגיה כזו. יתרון מפליא: גם ביום מעונן תספיק קרינת השמש כדי לטעון את המצברים, דרך הקולטים הרגישים של „ארקו”. כמובן הטעינה תהיה איטית יותר, אך בעובדה – קיימת.

יישומים מגוונים גם בארץ

בארץ מיהרה לאמץ את המערכות של „ארקו” חברת „סונול” באמצעות החברה־הבת שלה, „סונרקו”. „סונול”, דווקא כחברת דלק גדולה, לקחה על עצמה לטפח את תחום האנרגיה החליפית. אולי מחוייבות. פרט מעניין: רוב חברות הדלק העולמיות הגדולות חושבות ופועלות כך.

„סונרקו” עושה בימים אלה מאמצי החדרה נמרצים למערכות שהיא מייצגת. כמו אצל האמריקנים, טובות המערכות לקשת רחבה של יישומים. ירון אהרן, מנהל המכירות של פרוייקט „סונרקו” (04־562104), מציין שני תנאים עיקריים שמעודדים את ניצולן: „מקומות בהם רשת החשמל אינה מגעת או כאשר עלות ההשקעה בתשתית לרשת גבוהה מדי”.

כבר היום אפשר למצוא ניצולים הולכים וגדלים של מערכות אלה בתחומים רבים, פרטיים וציבוריים. תאורה, למשל: ציבורית, צמתים, רמזורים, תחנות אוטובוס. וגם חשמל לבתי מגורים, לכל השימושים. באותה מידה הולך ומתרחב השימוש בתחומי חקלאות שונים – בעיקר לפתרון בעיות אנרגיה במיקומים הרחוקים מרשת החשמל. בקרה למערכות השקיה ממוחשבות, חישמול גדרות בקר, תאורת גדר, לולים, חממות, שאיבת מים כהספקים נמוכים ועוד.

קיבוץ חצרים, למשל, הזמין מערכת טעינה סולרית לבקרה ממוחשבת של מערכת ההשקיה.

גם משרדי תיכנון הפועלים בתחום הכפרי או העירוני מגלים לאחרונה התעניינות הולכת וגוברת בניצול מערכות אנרגיה חשמלית מן השמש. גולת הכותרת הוא הישוב כליל בגליל המערבי. הישוב הזה עומד בקרוב „להתחשמל” כולו במערכות „סונרקו”.

תחרותי לרכישת גנרטור

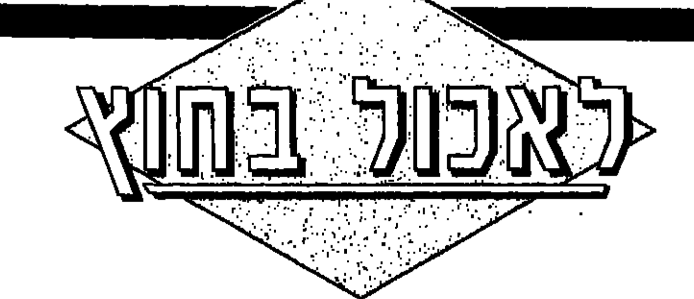
ובכיוון אחר: יישומים יותר „קטנים”. ניידים. קבלנים העובדים בשטח יכולים לעשות שימוש יעיל במערכות „סונרקו”. לתאורה זמינה, בלי לטלטל גנרטור כבד ורעשני, כמו גם לטעינת מצברים באמצעות מערכת בקרה מתוכנת. מי שעושה חשבון ימצא כי ההשקעה במערכת כזו תחרותית לרכישת גנרטור קטן. ולזה צריך להוסיף בונוסים יפים של שקט, חסכון באחזקה, בתיפעול ואספקה נצחית של אנרגיה.

מי שמגיע לבניאס יכול לפגוש גם שם, עין בעין, ביישום של השיטה על מערכת תאורה והפעלה של הקופה הרושמת. המזמין: רשות הגנים הלאומיים.

סנונית ראשונה אינה מבשרת על האביב. כאן רואים סנוניות. אחת ועוד אחת ועוד אחת. אבל הרושם כרגע שזה צריך לרוץ הרבה יותר. ירון אהרן מ„סונרקו” אומר: „זה טבעי שהשוק רוצה לעכל מערכת חדשנית ומתוחכמת כזו”. אבל אם לוקחים בחשבון שבקליפורניה הענקית כבר עיכלו את השיטה, ואצלנו בקרוב מאוד ישוב קטן יחושמל ישר מהשמש – זו מהפכה. מהפכה שבאותה מידה נהנים ממנה וחוסכים איתה עוד הרבה צרכני אנרגיית חשמל, קטנים וגדולים. הפעם הם מקבלים את האנרגיה הזו FREE על חשבון השמש. לתמיד.

■ תדמית

> ### הסוד: סיליקון חד גבישי
>
> פרופ' יוסף אפלבוים, מהפקולטה להנדסה באוניברסיטת תל־אביב, עוסק מזה 10 שנים בניתוח, פיתוח ותיכנון של מערכות פוטו־וולטאיות. מטבע הדברים הוא עוקב בעניין רב אחרי כל ישום של מערכות מסוג זה בעולם וגם בארץ. פרופ' אפלבוים ער גם ליישום של טכנולוגיות ממערכות החלל הרגישות במערכות שעל הקרקע.
>
> הוא מציין, למשל כי טכנולוגיית הסיליקון החד־גבישי, שהיא גם המיושמת במערכות „סונרקו”, הוכיחה עצמה הרבה שנים הן במערכות חלל והן על הקרקע: „גביש יחיד קולט את קרני השמש ויוצר זרם חשמלי בניצולת גבוהה”. הוא אומר: „שיטה זו נהנית מיציבות טובה, בכל התנאים, מאמינות ורמת נצילות גבוהה השימושית היום. השיטה הזאת”, הוא מרגיש, „גם הוכיחה עצמה מבחינה כלכלית ביישומים ביתיים, באותם מקומות בהם היא מתחרה באנרגיה קונבנציונלית.
>
> פרופ' אפלבוים רואה עתיד בארץ למערכות מסוג זה. חשוב לו שידעו את חשיבותן ואת תרומתן הכלכלית והפרקטית לשימושים ביתיים וגם רחבים הרבה יותר.

פונדק בעין גדי

פעם, כשהחבר מנו היה מגיע עם המשאית של עין גדי לשערי שוק הסיטונאי בת"א, עוד בטרם היה מספיק להדליק את הסיגריה שלו, כל תכולת המשאית שלו – עגבניות, מלפפונים וכו' – כבר היתה נמכרת במחירים גבוהים ביותר. כי עין גדי היתה אז חממה טבעית לירקות [illegible], לתוצרת שלא בעונתה. באותם ימים יכול היה הקיבוץ לראות בחקלאות ענף ענף פרנסה עיקרי ומכניס. אבל בינתיים השתנה משהו בנוף החקלאי [illegible] של מדינת ישראל. ישובים רבים הוקמו בבקעת הירדן ובערבה. פותחו שיטות והוקמו בתי [illegible] החורף אינה משפיעה עליהם. העגבניות של עין גדי חדלו להיות בן יחיד ומפונק בשוק [illegible] והקיבוץ נאלץ, למגינת לבו, לפתח אמצעי ייצור אלטרנטיביים שלא ממין החקלאות. [illegible] את הנתונים הטבעיים של האזור ואת מעיינות המרפא הסמוכים למקום הישוב, פנה הקיבוץ לפתח את ענף המרפא וההארחה. מנו, הרצל, גרי ועוד קומץ חברים מן הוותיקים, „רוקנו” את הפרוייקט התיירותי קרימה, לא תמיד לשמחתם של חברים אחרים, אשר לבם לא היה שלם עם הכיוון, מטעמים אידיאולוגיים, חברתיים ואישיים.

ארוחה על מגש, אסטתי וטעים בעין גדי.

וכך, לפתח מעיינות הגפרית החמים, מדרום לקיבוץ, במפרצון קטן של ים המלח, הוקמו מרחצאות מודרניים. לפני זמן מה נחנך שם „פונדק עין גדי” – מסעדה חלבית־צמחונית נושמת פונקציונאליות, המבוססת על שיטת השרות העצמי. למי שמסתובב קצת בעולם היא מזכירה מסעדות של בתי כל־בו גדולים באירופה – נקי, מצוחצח, יעיל, רמת אוכל סבירה, לא יקר. כמו באותם בתי כל־בו ענקיים, גם ב„פונדק עין־גדי” מיזוג האויר מווסת היטב, השרותים מרווחים ובוהקים, המזון כולו מוצג לראווה, כאשר שקפים צבעוניים ומוארים של המנות המוצעות תלויים מעל הדלפקים.

תענוג לחלוץ מהיובש והלהט המדברי שבחוץ אל תוך פונדק הקרירות המבהיק הזה. תענוג להסב בו ולראות מבעד לשמשות הגדולות את חוף הרחצה עם כסאותיו ודרגשיו הצבעוניים, את ים המוות ברוב יפעתו המעולפת, את הרי מואב, הנוהרים עליו בכל כובדם הבראשיתי.

אבל עד שאתה יושב – אתה נוטל לעצמך את מזונך. בדלפקים החמים אתה מקבל מרקים, פשטידות למיניהן, דגים. במרכז „קרוסלת הסלאטים”. ממול עוגות מקוררות ומנות קינוח שונות, שתיה קרה וחמה. ליד הקופות לחם ולחמניות ועוגות שמרים. אנחנו הגענו לשם בחבורה ועמסנו על מגשינו חלק ניכר מן ההיצע של המקום. כך יכולנו לטעום מהרבה פריטים, אף כי לא אל כולם הגענו.

מרק הבצל, אף שלא היה מרק בצל „קלאסי”, גם לא היה מן השקיות. משהו תוצרת עצמית. לא כבד, לא סמיך, די טעים. עם המרק מגישים לך פינכת גבינה מגוררת ואתה נוטל מתוכה ככל אשר יחפוץ המרק שלך. הפיצה שמגישים שם היא מאותם בצקים אפויים, מעוגלים למשעי, המרוחים במעטה הסכני של עגבניות וגבינה ונמכרים ברשתות השיווק בתור „פיצה”. אלא שכאן התחכמו לאותו מוצר דל ובמטבחו של הפונדק הזה משפרים ומעשירים אותו ללא הכר: מוסיפים לו שכבות של רוטב עגבניות וגבינה, קצת פטריות וזיתים. ה„פיצה” הזו, המיובאת מוקפאת מן הצפון, משנה את את טעמה ואיכותה ללא הכר. הבורייקס הוא שכן של הפיצות. גם ממנו טעמנו. גם אותו, כך הבנו, מייבאים מהצפון קפוא וכאן מעשירים אותו במקצת. הוא היה אכיל, אך לא מלהיב. משלוש הפשטידות שהוצעו שם אותו יום היתה פשטידת הפטריות הטעימה ביותר, אף כי לא ניתן לומר דבר בגנותן של שתי האחרות. מן הדגים היו שתי מנות: דג סול ודג אמנון. הראשון היה פילה קפוא מיובא, שנאפה־טוגן ברוטב חמאה ובשקדים. טוב מאוד. האמנון (מושט) היה גם הוא מן הקפואים ונעדרי עצמות. דג זה נאפה ואחר כך טוגן כדי ליצור לו ציפה שחומה ופריכה. גם הוא הפיק מן הסועדים מנוד־ראש של התרצות. ממבחר הסלאטים נזכיר את סלאט וולדורף, שנוסף לכל מרכיביו הקלאסיים היו בו גם פיסות גדולות של סלרי. אלה, מלבד טעם, הוסיפו לו קצת גסות וחיספוס. על כן לא אהבנו אותו. טוב יותר ועדיין יותר היה סלאט האבוקדו והכיצים.

ציון לשבח מגיע ללחמניות ה„בגט”, המיובאות גולמיות וקפואות מהצפון ונאפות במקום. העוגות, חלקן קנויות וחלקן נאפות במקום, גם הן על רמה טובה במיוחד נהנינו שם מעוגת השמרים הפשוטה („שנקה”). היא היתה טריה ופריכה, ללא טעמי לוואי של תמציות ותחליפים.

בתום הארוחה, כמו בחדר האוכל של הקיבוץ, נוטל כל סועד את המגש עם הכליעם ומטיל אותם לתוך פתחי אשפה מיוחדים. המחירים: צלחת סלאטים, או מרק – 2.20 שקל. מנת דג – 4.80 שקל. פשטידה – 4.80 שקל. פלטה גבינות – 3 שקל. כריך גדול – 3.50 שקל.

מאו"ל

> ### אתחלה מרק בצל עם שמנת
>
> מרק הבצל, שכיום נחשב למעדן, נולד בעיצם כאוכל לאיכרים העניים שגידלו בצל מזית לחם גבינה מהעדר ובעזרת אלה יכלו להרכיב מאכל מזין, חם ומשביע. יש המגישים מרק בצל עם פרוסות לחם וגבינה בקעריות הסימות האש כשהגבינה מומסת. יש המגישים את מרק הבצל עם קרוטונים (ריבועי לחם קלוי) ויש באלה שחושבים שזה חטא כל יכופר לתגיש עם לחם או קרוטונים.
>
> הבסיס למרק בצל הוא הרבה בצל קצוץ ומטוגן, תוספת של קמח לעיבוי, גבינה, מבלינים ומעט יין.
>
> החומרים
>
> *1 ק"ג בצל קצוץ;*
> *90 גרם חמאה;*
> *3 כפות קמח;*
> *7 כוסות מרק בטעם עוף (מים חמים עם אבקת מרק בטעם עוף – פארווה);*
> *מלח ופלפל לפי הטעם;*
> *2 חלמונים;*
> *4 כפות שמנת מתוקה;*
> *3/4 כוס יין לבן יבש;*
> *גבינה מגוררת;*
> *אופן ההכנה:*
>
> ממיסים את החמאה ומטגנים בה את הבצל עד שיזהיב. זורים את הקמח ומערבבים. מוסיפים את המרק ומחממים עד לרתיחה. מכסים את הסיר ומבשלים כ־20 דקות. מערבבים בקערה את היין, השמנת והחלמונים. מוזגים לאט לתוך המרק בלי להרתיח. יוצקים לצלחות ומפזרים למעלה גבינה מגוררת. יש שמוסיפים גם מעט מפטרוזיליה קצוץ על הגבינה. לא הכרחי. מי שרוצה יכול להוסיף גם קרוטונים.
>
> עדה כהן

רקוויאם לידידיה

(המשך מעמוד 41)

„אחת, או בת שלוש־עשרה, יצאה לשחק עם חברים ניתנה וחזרה מאוחר. כשחזרה הביתה אבא הכה אותה נפרפות. אמא ואני היינו צועקות ומחזיקות אותו ניריים כדי שיפסיק". מלת המפתח בבית היתה אסור. אסור לשמוע מוסיקה, אסור לצאת עם בחורים, אסור ללבוש מכנסיים. „אבא ידע לדבר איתי רק על נפעיות מספר הזהר. שוב ושוב אותם סיפורים שכבר ויקלטתי אותם בעל פה. כשפגשתי את ידידיה גיליתי בואם אדם שאפשר לדבר איתו כמו שתמיד רציתי לדבר עם אבא. ידידיה, להבדיל, לא היה צר־אופקים, ונתן לי את ההרגשה שהוא פתוח ומבין בכל דבר: הסטוריה, שירה, פוליטיקה ולבוש. היה לו טעם טוב. והא הבין במסעדות, ויכול היה לדבר איתי שעות על מוסיקה. האיש סגר אצלי את הפער התרבותי שסחבתי מבית. ידידיה לעומת אבא היה אוויר צח". תחליף של אבא שאפשר לממש איתו גם חלומות ותשוקות חבויים בראבה של ילדה. הסרט הראשון שראו יחד היה „סְפָנָה ועד עולם". היא נזכרת כשם בחיוך פרטי, בינה לבין עצמה.

כשהחל להזמין אותה לקונצרטים, היא טעמה לראשונה את טעמה המשכר של החברה הגבוהה. באותה תקופה כבר היה מנהל אקו"ם – אגודת הקומפוזיטורים והמחברים הישראלים. מעמד חברתי עם כרטיסי כבוד בשורות ראשונות, שהיה לגביה קידום משמעותי מהמקומות הדחוקים ביריכתי האולמות, המקסימום שיכלה להרשות לעצמה ממשכורת של עוזרת בית. נערה צעירה ואלמונית נגיעה למופעים בחברת אישיות מפורסמת, שכולם קמים לברך אותו וללחוץ את ידו. סינדרלה משכונת פלורנטין והנסיך של שירי העם הישראלים. המעמד הוסיף לה. משהו מאבק ההצלחה של ידידיה דבק בה. ידידיו המפורסמים החלו להתעניין בה ובמעשיה. דרך תלמפת־הלב הזאת החלה לראות את האור שבקצה המנהרה הפרטית.

אסתר וידידיה אדמון בשנת 1959 בארה"ב, אחרי חמש שנים של רומן: כשהחל להזמין אותה לקונצרטים חשה לראשונה את טעמה המשכר של החברה הגבוהה.

הם היו זוג כגלוי, ללא בושה. חבוהמה של תל־אביב התייחסה לרומן החדש של ידידיה אדמון באותה קלילות כמו לאהבותיו הקודמות. הוא היה רציני יותר ולא נרתע מלהיפגש איתה אפילו בביתו, כמעט מתחת לאפה של אשתו. פעם הפתיעה אותם, אך בחרה להתעלם. אסתר זוכרת איך נהג להקניט נגעצותה ולהתגרות כסביבתו בעצם הופעותיו הפומביות, ההפגנתיות, בחברתה. „כמו תרנגול היה מצעצע ליד החברים שלו בבית הקפה".

הגיבורה, וגם אהבה לשחק אותה. כשאסתר מנסה היום לצייר את שניהם, נכון לאותה תקופה, היא קמה מהכיסא, נעמדת בפוזה של בלט, מחזיקה בידיה מותניים רקות ודימיוניות, עוצמת את העיניים ואומרת: „הוא קידם אותי לעולם שלו מהשכונה שלי, מהבית, מאבא ומאמא, כמו רקדן שמקפיץ רקדנית מקצה אחד של הבמה לקצה השני. שני רחובות בסך־הכל הפרידו בין שני בתים, והמרחק היה כמו שנות אור".

תוך פחות משנה, ב־1955, הם עברו לגור יחד בחדר קטן ברחוב החשמונאים. בצהרים היה להם שולחן קבוע במסעדה צימחונית בולגרית בכיכר מסריק. לפעמים אכלו ארוחת דגים על שפת־הים.

„הוא קידם אותי לעולם שלו מהשכונה שלי, מהבית, מאבא ומאמא, כמו רקדן שמקפיץ רקדנית מקצה אחד של הבמה לקצה השני. שני רחובות בסך־הכל הפרידו בין שני בתים והמרחק היה כמו שנות אור"

במשפחתה לא ידעו איך לעכל את הרומן. אמא שלה היתה צועקת אחריה: למה את הולכת עם דבר מה זקן? למה מכסה חדש צריך להתלבש על סיר ישן? לאסתר היתה תשובה קבועה: נסי לבשל בסיר ישן עם מכסה חדש ותראי שזה מתבשל בדיוק אותו הדבר. משכונת פלורנטין, שכונת עוני, היתה עוצרת את נשימתה כשהמאהב הקשיש היה מגיע לביתה מדי יום יום. בשבתות של ימי הקיץ היה מופיע פעמיים, שיא העושר באותם ימים: נסעו לים (הוא כמובן היה זה שקנה לה את בגדי הים) ובערב לקונצרטים.

הוא דרש ממנה לנעול נעלי עקב גבוהים „כדי שהפרופורציות של הגוף שלי יהיו מושלמות". היא עשתה כל מה שביקש. כשהיה בא בשבת לפנות ערב, כל השכונה כבר היתה אחרי הסייסטה ונערכה עם העיניים על המרפסות לצפות בהצגה. כאן היא היתה

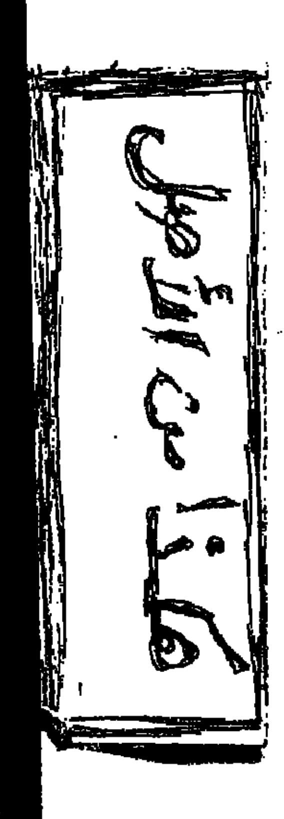
בערבים היא זוכרת את עצמה חותכת ירקות לסלט כשהוא יושב ליד השולחן ועובד. באותם ימים כבר לא הסתפק בהלחנת פיזמונים ושאף ליצירות סימפוניות מורכבות. כך הלחין את "שירת דבורה" כאשר תפקיד הסולו נועד מלכתחילה לרמה סמסונוב, זמרת ידועה בשנים ההן. בינתים נכנסה אסתר לחייו, והתפקיד נמסר לה, כמובן מאליו. סולו נוסף, מרשים לא פחות, ניתן לה ביצירה אחרת שכתב לכבוד חנוכת קו המים ירקון־נגב. היא על הבמה, דוד בן־גוריון ולוי אשכול מאזינים בשורה הראשונה. הרגישה שייכת. מחוץ לאולם הקונצרטים שיחקו את הגבר והאשה אבל גם את הילדה והאבא. הוא היה היודע המבין והפוסק, היא היתה התלמידה, שהולכת על ידו על קצה האצבעות, מקשיבה שוב ושוב בהערצה לסיפורים שלו, כל פעם צוחקת ונחנית מחדש.

ואז אושרה לה מילגת הלימודים המיוחלת בארצות הברית, זו שתחילתה במבחן הקול בירושלים. החותף את ראשית הרומן שלה. מורתה מייעצת לה לשנות את שם משפחה, למשהו קל ביטוי באנגלית. ידידיה אומר: מה הבעיה? תחליפי לארמון! (הוא עצמו החליף את שם משפחתו מגורוכוב לארמון, לפי בקשת דוד בן־גוריון, כשנשלח לייצג את ישראל בקונגרסים מוסיקליים). היא מזומזמת לעצמה, אסתר ארמון אסתר ארמון. הצירוף החדש נשמע לה טבעי לחלוטין, עוד לפני שנישאו.

לארצות הברית נסעה לבד. בשדה התעופה הוא לחש לה: „אנחנו עוד נפגש". היא לא זוכרת שלחצה עליו. היה לה ברור שהוא יופיע. במכתבי האהבה ששלח היה מעדכן אותה בהכנות לנסיעה. „ידידים אומרים לי, אתה נראה פתאום צעיר, ואני משיב, כשהלב פועם הגוף צעיר. ודרישתך לשמור את עצמי בשבילך ל־30 השנים הבאות, משפיעה על רוחי נפשי וגופי". אבל כשהופיע בניו־יורק כעבור חודשיים, היה חולה אנוש במחלה שאת סימניה הממאירים הסתיר מפניה בארץ, והוא עצמו לא ידע את חומרתה. ידידים יעצו לו לנסות טיפול טיבעוני בסנטוריום אמריקני יקר. הוא ביקש שלא תבוא לבקרו. רצה לחסוך ממנה את הצער, ומעצמו בושה, שלא תגלה איך הפך לשבר־כלי. זה כבר לא היה אותו ידידיה היפה שכבש את ניו־יורק בביקורו הראשון, צעיר בארבעים שנה, כשברוך מקרה נבחר לשיר ברדיו שיר רועים בדווי שלו, כג'ינגל פירסומת לקפה של "מאקסוול האוז".

היא גילתה את כתובת בית המרפא, שם חי על מיצי פירות וירקות בתוספת חוקנים של קפה לניקוי מערכת הדם, והכל ב־600 דולר לשבוע. כדי לחסוך את הכסף היא סוחטת בשבילו את המיצים במשך עשר שעות ביום, את לימודי הזימרה היא מרכזת ביומיים, כדי שתוכל להיות צמודה למיטתו ברוב ימי השבוע. הטיפול הטבעוני לא הצליח והוא נאלץ לעבור סידרת ניתוחים בבית־חולים. בריאותו השתפרה. הוא האמין שחייו ניצלו בזכותה.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

באותה תקופה היתה מוזמנת לארוחות ערב אצל עשירי הקהילה היהודית בניו־יורק. מכל עבר הציעו לה שידוכים צעירים ואמידים. „עם קריירה כמו שלך את זקוקה להרבה כסף", אמרו לה. היא דחתה את כולם ולא הסתירה את הקשר עם ידידיה. הם חשבו שיצאה מדעתה. זה שהוא יכול להיות אבא ואפילו סבא שלה, מילא. אבל האיש הזה גם חסר פרוטה, מה שהפך את הרומן שלהם לבלתי מובן לחלוטין בקהילת ניו־יורק.

„מה לעשות?", היא אומרת היום ולא בחרטה, „הייתי עיוורת לגברים אחרים. ידידיה היה כל עולמי", ולעזאזל עם כל הרומנים הגנובים אשר היו לו בחייו לפניה, שבסיפוריהם נהג לשעשע אותה. למשל, איך היתה אשתו הראשונה אומרת לו שתחזיק אותו חזק באגרוף שלה, והוא היה מסביר לה שגם אם לוחצים חזק אורז בכף היד, תמיד יברחו כמה גרגרים. לכן אין לה יסורי מצפון על שעזב בגללה בית, אשה וילדים, מפני ש„הגונב מגנב פטור".

חברה רמזה לה שלא מכובד לגור בניו־יורק בדירה אחת ללא נישואין. אסתר הציעה שיגורו בדירות נפרדות. ארמון סירב. כשהתאושש, נסע למכסיקו, קיבל תעודת גירושין, וב־30 לאוקטובר 56' נישאו בטקס אורחי לפני שופט בגריניץ', קונטיקט. היא בת 28. הוא יותר מכפליים – בן 62. את טבעת הנישואין קנה לה בכל־בו של מייסים. אביה איים במברק שאם היא מתחתנת עם גבר שמבוגר ממנו, היא בת מקוללת. בתו של ארמון הגיבה במרירות שכל האבות מחתנים בנות ורק היא מחתנת אב. אחרי הטכס עשו לעצמם מסיבה פרטית. זוכרת את הטעם המדויק של הפירושקי והבורשט בבית התה הרוסי ליד קרנגי הול. אחר כך הלכו ללינדי'ס ועמדו שעתיים בתור כדי לאכול עוגת גבינה. את הלילה ההוא לא תשכח. הוא סיפר לה בדיחות עד ארבע בבוקר...

שש שנים למדה אסתר בג'וליארד. הסופרן הדרמטי שלה הבשיל למצו־סופרן. ידידיה כתב הפיקביים יצירות מוזמנות, "בת שלמה" ואת האופרה "משה ובת פרעה". רובן ככולן נשכחו. תפארתו היתה ונשארה על שירי העם במצעד המרגנית הנצחי. הם חיו כמו סטודנטים, בחדר קטן עם שותפים למטבח ולשרותים. ב־63' שרה אסתר בהופעת יחיד באולם הקטן של קרנגי הול. המבקרים שיבחו את הרסיטל. המורה בג'וליארד ציוותה עליה לעבור באירופה כדי לבסס את הקריירה שלה.

כסף לשכור סוכנת לא היה. בקושי גרדו הלוואה לכרטיס יחיד עבורה לפאריס. אשה לבדה עם מזוודה מנסה את מזלה בכל עיר באירופה. נוסעת ברכבות לילה כדי לא לבזבז על בתי־מלון. כותבת לו לניו־יורק כל יום מכתב מפורט, והוא מחזיר לה בעצות. ב־65' זכתה בתפקיד טוב בבית אופרה גרמני. הביקורות המשבחות הביאו חוזים. לשתי עונות רצופות. ידידיה הצטרף אליה, כדי שיחזור לכתיבה רכשה עבורו פסנתר כנף. הוא לא הצליח להלחין שורה והסתובב חסר־מנוחה בבית. כשראתה אותו גוזר ומדביק את מאמרי הביקורת הטובים שהתפרסמו עליה בעיתונות, הרגישה שהיא עושה לו עוול. היא זוכרת איך אמרה לו: „בגללי באת לניו־יורק, אחרי הלכת לגרמניה, אבל בעצם תקופת היצירה הטובה ביותר שלך היתה בארץ". הוא הסכים ולחץ עליה שיחזרו לארץ.

האם חשב רק על עצמו או גם עליה? הטיעון שלו היה שאם היא מצליחה בגרמניה היא תצליח גם בתל־אביב. אסתר הסכימה בתנאי שאם לא תצליח, הוא ירשה לה לחזור לגרמניה. והיא חזרה אחרי כמה חודשי תיסכול. היא נשברה. „ידעתי שזאת טעות מבחינה אמנותית, שאני מוותרת על הקריירה שלי אבל לא יכולתי לסרב לו. נכנעתי למחוייבות של מצפון ומוסר עם אדם שקשרתי איתו את חיי, אפילו ידעתי שהוא את חייו שלו כבר חי. זה היה צער מוטעה לגבי הקריירה שלי אבל לא יכולתי לעשות שיקול של כדאיות". וזה לא היה הוויתור הגודלי היחיד.

בת שלושים ושש, החלה לחשוב לראשונה על לידת ילד. לידידיה היו ארבעה ילדים מנישואיו הקודמים. „לפעמים, כשהייתי שואלת אם הוא לא מתגעגע אליהם, היה עונה לי שלא, שהוא כמו ציפור הנוטשת את גוזליה ברגע שהם עומדים על הרגליים ופורשים כנפיים. אחרי שעזב אישה ועוד אישה וילדים, משפחה זה לא מה שחיפש. הוא חיפש רק מה שיעשה לו טוב. מין אגואיזם של אמן. ילדים נראו בעיניו כמיטרד, ואילו לי היתה בראש התמונה הדימיונית של הבר־מצווה או הבת־מצווה של הילד או הילדה שלנו, כשלידם האבא שלהם והוא בן שמונים. סיפרתי לו מה אני מרמיינת והוא צחק. צחקנו שנינו, ואז אמר לי: עזבי, מה את צריכה את זה".

אחרי הצחוק שמעלה בה הזיכרון, היא חושבת רגע ואומרת שכדי להבין למה אין לה ילדים צריך להבין כמה תכונות באופי שלה. „אני טיפוס מאד צייתני, מאד ממושמע, מאד פרפקציוניסטי. באותה תקופה היתה על הפרק הקריירה שלי, וידעתי שזה כרוך במשמעת פנימית מאד חזקה שמתורגמת לעשרים שעות עבודה כיום. בסדר יום כזה לא היה מקום וזמן להכניס ילד". הנושא ירד מהפרק.

לאסתר חיכו בארץ תפקידים ראשיים באופרה של אריס דה פיליפ ובפילהרמונית. לידידיה לא חיכה איש. הוא ניגן אינטרמצו חקלאי במושב שרמה. כל בוקר קם לנכש עשבים ולעבוד בפרדס. היא נסעה לשיר בתל אביב. כסף לא ראו מהפרדס, רק הפסדים. כעבור שנתיים מכרו הכל ובדוחק רב קנו דירה בתל אביב. הדירה בה היא מתגוררת עד היום, עם תמונות שמן כבדות על הקירות, מתאימות למצב הרוח החדש.

„הייתי יותר מגובשת ובשלה. ידעתי לעמוד על שלי. כשראה שאני עצמאית התחיל לזרוק לי משפטים כמו: את תעשי מה שאני אומר לך, תשירי מה שאני רוצה. עדיין רצה להיות הפוסק האחרון בכל דבר שהיה קשור בי"

השיווון בינינו השתנה בארץ. אני הייתי בעשייה מתמדת. לו לא היה מה לעשות עם עצמו. היה יוצא מהבית רק כדי לקנות עיתון, וזאת היתה כל הפעילות שלו משך יום שלם. מחוסר מעשה התחיל לבקר את העבודה שלי. על כל דבר היה אומר שזאת שטות. הוא פשוט התחיל לקנא. ועוד דבר קרה בינינו: פחתה התלות שלי בו. בשנתיים שחייתי לבד בגרמניה פיתחתי עצמאות. הייתי יותר מגובשת ובשלה. ידעתי לעמוד על שלי. כשראה שאני עצמאית התחיל לזרוק לי משפטים כמו: את תעשי מה שאני אומר לך, תשירי מה שאני רוצה. עדיין רצה להיות הפוסק האחרון בכל דבר שהיה קשור בי. התחיל לספר לכולם שהוא זה שמסדר לי את התפקידים. שבגלל השם שלו אני קיימת".

מהאופרה ומהפילהרמונית היו לה כבוד ונחת, אך לא פרנסה. הוא אמר לה ללכת לעבוד בתור פקידה. כשהיו מוזמנים לארוחת ערב לא נתן לה לקנות שום דבר למארחים בטענה שהשם שלו הוא כבוד גדול בשבילם. היא התעקשה לתת שעורים פרטיים בפיתוח קול. זה לא כסף מה שאת מרוויחה, היתה שומעת ממנו פעמיים ביום. יום אחד נזף בתלמיד שלה ליד הדלת שמוטב לו ללמוד מאדם שמבין ולא מסתם מורה. שמץ של ברק לא נותר מתהילת ארמון של שנות ה־30' וה־40'. ב־1974 קיבל את פרס ישראל על מפעל חייו, שירים שהיו אבן פינה. התקשורת נזכרה בו למשך שבוע ואחר־כך חזרה הריקנות. יותר לא הזכיר את הגיל שלו או את פער הגילים עם אסתר. האיש פחד מהמוות. מדי פעם היה מקניט אותה שכאשר הראשון ביניהם ימות – היא יסע לגור בירושלים.

אסתר נשברה, וחזרה לניו־יורק להשתלם אצל המורה שלה בג'וליארד. המורה אמרה לה: „עיזבי את הזקן הזה, תשארי כאן ותלמדי יחד איתי". היא ענתה: „מאדאם, אני לא יכולה לעשות לו את זה. אני נשואה לאדם הזה 25 שנה. המצפון לא נותן לי לקום וללכת". אחרי כמה חודשים שבה לארץ. מאז היא מלמדת במידרשה למורים למוסיקה הסמוכה לסמינר לוינסקי.

יום אחד הודיע לה ידידיה שעכשיו תורו לצאת לניו־יורק. רצה להתגורר אצל הנכדים שלו, ולא ידע שאף אחד מהם לא יסכים לארח אותו. לפני שנסע, רוקן בחשאי את חשבון הבנק המשותף שלהם. היא מתארת איך הלכה לבנק ומצאה שהחשבון שלהם ריק, ומנגבת דמעה אחר דמעה. כשחזר מוכה ומושפל התפרץ ממנה הרגעש: „איך אתה לא מתבייש לגנוב את הכסף שלנו, להשאיר אותי בלי אגורה, וככה לנסוע, אחרי כל השנים שהזרקתי לך זריקות ויטמין כדי לחסוך בגרושים, טיפלתי בך בכל מיני נתי חולים, לא הלכתי למספרה, וגם עוזרת לא היתה לנו מעולם?". הוא שתק.

בפעם הראשונה אחרי עשרים שנים משותפות הלכה לבנק ופתחה חשבון נפרד על שמה. „פתאום נטעה במוחי ההכרה שאם האדם הזה ינטוש אותי, מחמת קינאה, זיקנה או הסתה, אני עלולה להשאר לבד, ללא פרוטה, ברחוב. הבנתי שהגיע הרגע בו אני צריכה להתחיל לדאוג לעצמי". אסתר הציעה שייפרדו. ידידיה הסכים. בבית המשפט תבעה ממנו מזונות עבור כל השנים שטיפלה בו. כשראה את התביעה התחרט וביקש שימשיכו לחיות יחד באותה מתכונת. באותה תקופה שוב היה חולה אנוש. היא זוכרת את הופעתם הפומבית המשותפת האחרונה. 1981. מפגש של יוצרים ישראלים עם שר החינוך. ידידיה ארמון זקן ותשוש, נתמך על ידה, עובר בין השורות. הוא ביקש ממנה שתוביל אותו לברך את פנינה זלצמן. האנשים נרתעו מלגשת אליו, ואחר־כך התפעלו בפניה מהצורה בה טיפלה בו באותו ערב.

בריאותו המשיכה להידרדר. אסתר מתארת תמונות קשות של סניליות שגבלה בטירוף. בדרך כלל לא יצא לדקה מהבית בלעדיה. יום אחד, כשהתעקש לצאת לבדו לרחוב, שכח את דרכו חזרה. רק במקרה מצאה אותו בשדרות רוטשילד, במשרד של אקו"ם, שם עבר בימי הזוהר שלו. הוא נזקק לאישפוז, אך לא הסכים שאיש מלבדה יאכיל אותו. יום אחד כמעט נחנק בין ידיה. „ראיתי אותו נלחם במשהו שרק הוא רואה, כמו התמונה בשיר של היינה שעברה לי בראש באותו רגע, על האדם הנאחז בחיים ונלחם במלאך המוות". לפני יותר משנה מת ידידיה ארמון לעיניה בגיל שמונים ושמונה, אחרי עשרים ושמונה שנות חיים משותפים, והיא מרגישה עצמה צעירה ממנו יותר מפער הגילים הגדול שהפריד ביניהם.

ראו אותה לא מזמן בטלוויזיה, בתכנית של אוהד מגור על שירי ידידיה, שרה ומלהיבה את הקהל עם "ומשה הכה על סלע". לא היה אכפת לה שהעורך קצץ מהקלטת ההופעה את הסולו שלה, כמו איזה טעם יש ליין הישן בקנקן של הביצוע החדש. השידור הזה מזכיר את הסיפור שלהם, מה שהתכוונה לומר לאמא שלה כשרק הכירו: טיב התבשיל לא תלוי בגיל של הסיר. „זה היה כמו אש וולקנית", היא אומרת, „חמה לוהטת וייצרית בהתחלה, ובעבור זמן קרה בולתית מפוייחת ודוקרנית". נכון שהכשיל את הקריירה שלה והותיר אותה ללא ילדים. אבל מי אם לא היא תפסה ראשונה טרמפ על הקריירה שלו והתחממה לאורו. ומי אם לא הוא שבתקופת השיא של יצירתו המוסיקלית עזב הכל והלך אחריה בעולם. מה שהיה היה. תמיד אהבה לחיות את הרגע, למצות אותו על הסוף. היא לא מתחרטת. היתה חוזרת היום על הכל מהתחלה.

בילי מוסקונה־לרמן

חיים ואוהבים

זה מה שיש

אני לא מרגישה כאילו התפרצתי אל תחומם של מבקרי סרטים בבואי לכתוב כמה מלים על אודות „שורת המקהלה" („קורוס ליין") – הגירסה הפילמאית של המחזמר המצליח ביותר בכל הזמנים. אני מוכנה להתערב על כל דבר שבעולם כי כל הבקורות, עד אחת, תעסוקנה בהשוואה בין המחזמר לבין הסרט, כאשר, יש להניח כי הציון הגבוה יותר יינתן לגירסה הבימתית.

„שורת המקהלה" מראה יום של מבחנים לתפקידים במחזמר חדש בברודוויי, אליו ניגשים מאות מרקדים, כאשר לאחר דקה מוכרע גורלם. מסננים אותם מיקדמאק עד שבסופו של המבחן נותרים ארבעה גברים וארבע נשים – הטובים ביותר, כמובן. שיטת הקשוה של המבחן והאווירה התחרותית הקיימת סביבו – היא הנושא המרגש של „שורת המקהלה", נושא והזמן נתרבה מגבולות אולם התיאטרון בו מצולם הסרט. לא הביצועים המושלמים של הרקדנים הם שתפשו אותי כגעון עד מתוק בעשר הדקות הראשונות של הסרט – אלא העימות עם „השיטה האמריקנית". השיטה האכזרית, הברוטלית, המחפשת רק את הטוב ביותר, והדוחקת הצידה בחוסר כל התחשבות אנושית את כל מי שבאמת אינו הטוב ביותר על הבמה. אין שם מטריקה „חברים", „מכרים", „קרובים", „שכנים שמריחים את הרצון של המפיק". יש שם קנה מידה אחד ויחיד להישרדות: שלמות. אתה טוב – אתה בפנים. אתה פחות מטוב – אתה בחוץ. כך בשו־ביזנס. כך בעולם העסקים. בעולם הפוליטי.

תמיד הסרתי את כובעי – אם כי בהסתייגויות מסוימות – בפני היעילות האמריקנית, יעילות הגובלת כמעט תמיד בקור של קוטב, באבדן אנושיות, אבל יעילות המייצרת ביצוע מושלם. עבורי, לכן, „שורת המקהלה" היא שיר מזמור נגד שיטת האנטריש (שלנו), נגד הצורך להתפשר עם „זה מה יש", עם הבינוניות. אני מעריצה את השיטה – איני חושבת שהייתי יכולה לחיות איתה. אצלנו יש חברים, יש קשרים, יש פלגן, יש חסכול של והשלמה עם „זה מה יש", אבל – לאחר ככלות הכל, את מה היינו מעדיפים?

מעמד מתוך „קורוס ליין": מושלם מדי

„שיהיה לך מסע נעים"

הנושא של „המתת חסד" אינו זר לי אבל זה נושא שאין מרבים להשיח בו, ובוודאי שלא בחוגים שם אין זה נושא בעל משמעות מעשית. אבל מה שראו עיני לפני ימים מספר בתוכנית הטלויזיה „ששים דקות" של רשת הטלוויזיה סי.בי.אס., המוקרנת אחת לשבוע בלבנון (יום ה' ב־21.30) – הריר שינה מעיני. המראיין המנוסה, אד בראדלי, גם הוא ניראה הלום וכמעט חסר אונים כשתיחקר באמסטרדם את מרואיניו: קשישים, חולים חשוכי תקווה, קרובי משפחה, רופאים מרדימים ורופאי משפחה. הנושא היה: המתת חסד כפי שמיישמים אותה בהולנד על חולים שונים לפי בקשתם.

אשה בת 60, תושבת אמסטרדם, חולה במחלת ניוון שרירי, המטופלת בביתה בידי בעלה, חולה לב, התחימה את הרופא שלה כי ביום בו לא יוכל בעלה לטפל בה בשל מצב בריאותו ויהיה צורך להעבירה לבית אבות סיעודי – היא תיזכה להמתת חסד. הרופא מעיד כי במצבה עדיין מצפות לה ארבע שנות חיים, לפחות, אך האשה אומרת בקול תקיף: המתת חסד. וזה מה שמובטח לה.

גבר בעל הדרת־פנים מציג צילום של רעיה יפהפיה ומחייכת: כאשר נתגלה אצלה גידול סרטני והרופאים הקציבו לה שישה חודשי חיים – היא החתימה את הרופא שלה על זכותה להמתת חסד. „וזה מה שהאריך את חייה בארבע שנים נוספות. הבטחון בכך שלא יתנו לה לסבול כאשר לא תהיה מוכנה לסבול יותר. ערב אחד ישבנו ושתינו קפה בחדר המגורים והיא אמרה: זהו. אני רוצה ללכת. הרופא הגיע. נפרדנו. היא הלכה לחדר השינה והוא הרדים אותה".

מקרים דומים מובאים בזה אחר זה. הרגע הקשה ביותר של התוכנית הוא צילום ביצוע הרדמת הנצח שהרופא עורך בבית החולים על אשה ישישה שביקשה זאת. אותו רופא, העובד כרופא מרדים בבית חולים באמסטרדם, ביצע משך עשר השנים האחרונות כ־100 המתות־חסד (והוא נתבע לדין פעם אחת על ידי קרובי משפחה של נפטרת ויצא זכאי). הרופא מדבר על כך ללא רתע: „אני מתנגד כי ייקרא לכך 'הריגה'. זה מזכיר לי 'רצח' ואילו אנחנו עוזרים לאנשים לסיים את חייהם, ועל כך הם עצמם מחליטים בריעה צלולה. לפני ההרדמה אני אומר לכולם אותו דבר: שיהיה לך מסע נעים".

מה היה כה מרהים בתוכנית הזו? (אני מדווחת עליה בפרוטרוט מתוך ידיעה כי איש כמעט לא צפה בהו היא נערכה במקביל לשידור המחצית השניה של משחק הכדור־סל מכבי־ריאל מדריד...). המיפגש עם האנשים וקרוביהם שנקטו סגנון דיבור כה גלוי, מובן מאליו. מרהימה היתה הישירות של הרופאים אשר עד כה עשו את מלאכתם לא כחסות החוק. עתה עומדת המתת החסד בהולנד לקבל גושפנקה חוקית. לא כל הרופאים ההולנדיים מסכימים לבצע המתת חסד. רופא נודע הביע חשש שחוקיות המתת החסד תגרור גם המתות אחרות, שאינן חוקיות או מוסריות. יש רופאים אחרים שטוענים כי תפקידו של הרופא הוא אך ורק להציל חיי אדם ולכן אם אכן תתאפשר המתת חסד על־פי חוק – יש להכשיר לכך אנשים שאינם רופאים. התוכנית הותירה מישקע כבד, אך גם תקווה מסויימת למסע נעים בסוף הדרך.

סוף ציטוט

יכולתי למלא את המדור הזה משך החודשים הקרובים אך ורק במכתבים שנתקבלו בתא הדואר שלי כתגובה על רשימתי „יש דין – אין דיין", שעסקה בבתי הדין הרבניים. ברור שאיני עומדת לעשות זאת ואסתפק, בתור „פינאלה", במספר ציטטות, מתוך מכתבים נבחרים. אני רואה את הדיון בנושא דייני בתי הדין הרבניים כסגור – במדור הזה. אך יש להניח ולקוות כי מחקרו של ד"ר אריאל רוזן־צבי, על בתי־הדין הרבניים, אשר הוכן לפי הזמנת נעמת למסגרת חודש מעמד האשה, ואשר גם שימש עילה לוויכוחים שהתנהלו במדור זה – ימשיך להכות גלים והנושא לא ירד מסדר היום הציבורי.

כותב לי רב (ששמו שמור במערכת והמבקש לשמור על עילום שמו) ומתייחס „לפיסקה המרושעת אודות חוסר התאמת הדיינים נעדרי ההשכלה הפורמלית לשיפוט צודק" וקובע כי „דווקא הדיינים מהטיפוס הזה הם על פי הרוב מטובי השופטים. החינוך של החדר הישן, הישיבה והכולל, נתן לבוגריהם כלים של ידע ועמקות משפטית, רגישות מוסרית וערכית, איפוק ונמענות עצמית שאינם נרכשים בשום היכל של השכלה פורמלית... ואילו השופט הממוצע – מילדותו נחשף לנהנתנות ולמתירנות. חלק ניכר מחייו המקצועיים עוברים עליו במערכות ספוגות תככים, זימה ורדיפת פרסום ומותרות... אני הייתי מעדיף להישפט אצל הדיין, אפילו לא הייתי שומר מצוות".

קוראה בשם ברטה יעבץ מירושלים יוצאת עלי צוננים בכתבה כי „השאיפות לשוויון מעוותות את טבעם של שני בני הזוג ויוצרת מתחים מיותרים. והאם עלה פעם בדעתך לשאול למה אנחנו, הנשים הדתיות, לא עולות על בריקדות למען ה'שוויון'? כי אנחנו מרגישות טוב ב'אי־השוויון' שלנו. אנחנו בוטחות בבעלינו, חיות בלי פחד שמא יסתכל על אחרת, ושנינו חיים עבור מטרה משותפת: לעבוד את ה'".

תשובתו של הרב פרדס (אב בית הדין הרבני בתל־אביב) לד"ר אריאל רוזן־צבי שהתפרסמה במדור זה (21.12.85 „זכות התשובה") – הביא עליו את זעמם של קוראים רבים: „על מנת לסתור ממצאי מחקר מדעי יש צורך להביא עובדות מפריכות", כותב חיים גביש מחיפה, „ואילו התקפתו שלוחת הרסן של כבוד הרב על כותב המחקר, ד"ר רוזן־צבי, אין בכוחה כדי לסתור את העובדות והמסקנות של מחקרו. לכל היותר ניתן ללמוד ממנה על אופיו של התוקף המרשה לעצמו לפגוע בכבודם של שופטי ישראל".

עלית ופרמן מרמת־גן מצרפת למכתבה שלושה פסקי־דין בענייני מזונות של בית הדין הרבני „שכבוד הרב פרדס מהלל במכתבו". מקבלי המזונות הם שלושה ילדים, אחד חייל, אחר חולה בשיתוק מוחין מלידה והשלישי– חולה סוכרת. להם פסק בית הדין הנ"ל – 94 שקל לחודש, נכון לחודש דצמבר 1985. „המסמכים הם הוכחה תותכת כאלף עדים על 'יושר', 'צדק' ו'יראת שמים' ושפיטה אובייקטיבית של בתי הדין הרבניים".

תמר אבידר

מזל טלה

מאת איילת השחר

בני מזל טלה צפויים לשנה פעילה מאד בתחום הקריירה. זהו תהליך שהחל, בעצם, לפני כשנה. הם החלו פרויקט חדש או ששינו את אופי עבודתם, והיו מאד עסוקים בשינוי הזה.

תנופה חדשה תינתן לתהליך בימים הקרובים. בתחילת אפריל צפויה פריצה אדירה קדימה. הם יקחו אחריות נוספת, יתקשרו לגורמים חדשים ויפתחו דיסקות חדשות. הם יתמלאו התלהבות וירגישו שסוף סוף הם יכולים לתת ביטוי מלא לאישיותם האנרגטית הנמרצת. כי טלה ללא איזה „פרוייקט חיים" קטן, כמו כשנה־שנתיים, הוא טלה מתוסכל. תנו לו איזו משימה רצינית, שיוכל להשקיע בה את כל כוחותיו עד לעייפה – והוא יפרח. זו שנת פריחה לטלאים מבחינה זו.

יחד עם זאת, מן הראוי להזהירם מפני אי הבנות, אכזבות או ניתוק קשרים עם ידידים קרובים ואנשים חשובים להם. יתכן שהניתוק יהיה טכני בלבד, בשל נסיעה או העתקת מקום מגורים של חבר.

גם הקשרים עם חו"ל לא יהיו מועילים וצפויות אכזבות בנסיעות ובקשרים עסקים עם אנשים מעבר לים. יש להיזהר גם מידו של החוק. טלאים העומדים בפני דיונים משפטיים צריכים לדעת שלא יפנקו אותם שם. גם לא יהיה קל לבן מזל טלה שעומד בפני בחינות או לימודים גבוהים.

אפריל, יהיה חודש מאד פעיל מבחינת הקריירה. הם יהיו עסוקים בפרוייקט חדש, תכנון חדש ואחריות חדשה. מומלץ להזהר שלא להרגיז אנשים בעבודה, כי האנשים הללו עלולים להיות רוויי מתח.

בחודש מאי תעסיק אותם בעיה כספית. יתכן שפרוייקט מסויים ידרוש השקעה יוצאת דופן או תכנון כספי מיוחד והם ישקדו על תכנון זה. ופה המקום לציין, שבמשך כל השנה, מצבם הכספי של הטלאים יהיה יציב. למרות מצב המשק – הם יוכלו לתכנן היטב את עסקיהם. תימשך התנופה בקריירה והטלאים יזכו להרבה פופולריות ואהדה.

מיוני יש להיזהר. התנופה בקריירה תיבלם מעט. סיבוכים, מריבות, אי הבנות וקפיאה על השמרים. כדאי, לכן, להפנות את המרץ לעניינים אחרים. ואמנם צפוי בחודש זה חידוש קשרים עם חברים וקרובים, צפויות נסיעות קצרות וטיפול בענייני הבית והמשפחה.

גם יולי עלול להיות מסובך מבחינת הקריירה ורצוי לא לבצע שינויים בתחום זה, ולא לעסוק בפרוייקטים גדולים. בחודש זה, בנוסף ל„צרות" בעסקים, עלולות לצוץ אי הבנות בבית, עם ילדים או עם אדם קרוב אחר. הסבלנות – למרות שהיא אינה ממידותיו של הטלה – תשתלם מאד הפעם.

אמצע אוגוסט מביא לשיפור המצב במקום העבודה. אי הבנות ייושבו, והטלה יוכל להוריד מעליו מעמסה גדולה של דאגה וטרדה. החודש צפוי חידוש קשר של הלב עם אדם קרוב. תיתכן פגישה מרגשת שתביא לחוויה רומנטית.

בספטמבר יהיו ידי הטלה מלאות עבודה. גם בבית. זהו אחד החדשים הפעילים ביותר השנה, ואף על פי שהטלה נהנה לעבוד וזקוק לקצב חיים מטורף – החודש זה עלול להיות לא קל, אולי אפילו לפגוע בו. וזה המקום להזהירו מבעיות בריאות. הטלאים בדרך כלל הינם יצורים בריאים, וכך יהיה רוב ימות השנה. אך כדאי אולי הפעם להקפיד יותר על אורח חיים ותזונה נכונים, ואולי אפילו לעבור בדיקה כללית, כדי להיות בטוחים ש„הכל בסדר".

אוקטובר הוא חודש של הנאות חיים. של חושפות החגים, של ארועים חברתיים. של מפגשים עם אנשים שנעים להיות איתם. אבל היזהרו מבעיות כספיות שעלולות לצוץ החל מאמצע החודש.

גם נובמבר יטריד את הטלה מבחינה כספית. צפויים בלבול ואי הבנות על רקע כספי או בקשר לירושה או לנכסים אחרים. יש להקפיד על הנעשה, ואולי לדאוג לביטוח את הנכסים.

דצמבר מעלה בעיה משפטית כלשהי. יתכן שהטלה יוזמן להעיד או יהיה בקשר אחר עם רשויות החוק. אפשרות אחרת הוא קורס לימודים שעל הטלה יהיה לעבור בחודש זה או בחינות מסויימות – קשות במיוחד. נא להתכונן היטב.

ינואר יותר סימפטי. הטלה מתמלא מרץ ושמחת חיים מחודשת לאחר החודש המתיש שעבר עליו. גם בקריירה צפויות הצלחות ו„קטיפת פירות" מהשנה כולה.

פברואר הינו חודש של ארועים חברתיים למכביר. במקביל הטלה מתחיל בביצוע רעיונות חדשים הקשורים לחייו. הוא עומד בפני תקופה חדשה בחיים, ומתכונן לקראתה.

במרץ הבא נפתחת שנת הטלה, שנה של הרבה שינויים אישיים ומקצועיים – כולם טובים. כפי שכבר אמרנו, יש לבני מזל טלה למה לצפות, וההפתעות הטובות מתחילות בחודש זה.

תחזית לשבוע שבין 21.3 ל־27.3

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
השבוע כדאי לשים את הדגש על בילויים, רומאנטיקה וטיולים בצוותא. בודדים ונשואים ייחסו השבוע חשיבות מיוחדת לאהבה. מרץ ויוזמה יש לכם בחיים האישיים, אבל בתחום הקאריירה שמרו על החוש.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
מילויות בתחום הבית יתאימו לכם במיוחד בימים אלה. לא כדאי לקבל אורחים – עדיף לבלות בבית במחיצת הנפש האהובה. רעיונות חדשים יעלו במוחכם בקשר למימון. הישמרו ממירמה בתחום העסקים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
חיי החברה שלכם משתפרים באופן דרמאטי, אך יש לכם נטיה להתרברבות. גישה ישירה היא טובה ביותר ביחסים עם בן/בת הזוג. לא כדאי לפעול השבוע בענייני עסקים. הצטרכו להתמודד עם נעימות בבית.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
אנשים שתפגשו השבוע בנסיבות חברתיות יעזרו לכם בתחום העסקים. המצאו דרכים נוספות להגדיל את הכנסותיכם, אבל כדאי להקפיד על השבוע כמו קניות. יש לכם בימים אלה חגים חופים להצלחה.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
אין זה הזמן לקחת סיכונים בתחום העסקים, אבל כדאי לבדוק דברים חדשים בתחום הבילויים. יש סבירות גבוהה להיכרות רומאנטית. השבוע אתם תהיו היוזמים של פעילויות חברתיות ושינויים בבית.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
עדיין ישנם דברים בלתי ברורים ביחסים. כדאי להתמקד בפעילויות שקטות, בעיקר בזירה הביתית. השבוע כדאי לסיים משימות בהן התחלתם. שעות אחר הצהריים יהיו רומאנטיות, אך היזהרו מהבטחות.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
ימים אלה נועדו לבילויים, וכדאי לקבל כל הזמנה. כן שימו דגש על ממחה ועל רומאנטיקה. אתם פופולאריים מאוד עכשיו, וצפויות לכם היכרויות חדשות. עם זאת, אל תנסו לתפוס את החבל משני צדדיו.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
לחיי החברה עשויות להיות השלכות בתחום העסקי. יכולתכם לחשוב קדימה ולארגן עניינים מצויה עתה במיטבה. התפתחויות בקאריירה מבוססות על המקוריות שלכם. בשעות הערב תיהנו מחברת ידידים טובים.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
נסיעות יסבו לכם הנאה מיוחדת בימים אלה. גם התחום הרומאנטי משגשג. לנשואים כדאי לקחת את הילדים לטיולים. יכול להיות שתתחילו לחשוב על לימודים. כדאי להיות ערניים לדקויות בשטח הקאריירה.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אם אתם יוצאים לקניות, מוטב לקנות פריט אחד איכותי, במקום הרבה פריטים לא חשובים. השבוע מושם הדגש על ענייני הבית והמשפחה. יכול להיות שתצטרכו להקדיש בימים אלה זמן לעריכת חשבונות וסיכומים.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
פגישה מיוחדת תהיה מרגשת מאוד. הידידות מודגשת בימים אלה, וצפויים לכם בילויים מהנים. זוגות יהיו פעילים מבחינה חברתית, ובודדים עשויים להכיר אנשים חדשים. כדאי לבדוק מה מצבכם הכספי.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע תוכלו לפתוח לעצמכם דלתות בתחום הקאריירה. כדאי לכם לנצל את המקוריות שלכם ואת התכונות לבדוק תחומים חדשים. התמונה הכספית צריכה להתבהר בימים אלה. בשעות הערב תדגישו ענייני שותפויות.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

ינקטו צעדים לריסון „השתוללות הזהב"

צעדים דרסטיים לריסון השתוללות בבורסת הזהב ולייצוב שער המטבע על הזעת, ינקטו בימים הקרובים ע"י משרד האוצר.

חוגי משרד האוצר שומרים בסודיות על הצעדים, אך לשאלת סופרנו לא הכחישו כי „אמנם מתכננים פעולה לריסון ההשתוללות שגרמה באחרונה דאגה רבה ותקלות חמורות לכלכלה הישראלית".

עד כמה שאפשר היה לברר מתכננים פעולה דו-צדדית מקבילה: גם תחיקתית וגם כלכלית. ייעשה נסיון להשתלט על הבורסה גם באמצעות חוקים חדשים שיסדירו את המסחר בזהב תוך רישומו וגם בפעולות כלכליות ע"י הסדר ההיצע והדרישה.

בורסת הזהב נפתחה הבוקר לאחר שהיתה סגורה במשך כמה ימים. ה„מלכים" שעלו ברחוב לילינבלום עד כדי 29-27 ל"י – הוצעו היום עם פתיחת הבורסה ב-24 ל"י. במשך שעות הבוקר עלה השער שוב ל-25.500 ל"י ואף ל-26 ל"י, אך בדרך כלל מציינים, כי הידיעות על הצעדים הקרובים של הממשלה השפיעו השפעה מרסנת על השער.

תלמיד חכם ראוי לאצטלא זו...

ד"ר שמואל בלקין (מימין), נשיא הישיבה-אוניברסיטה בניו-יורק, מעניק בטקס חגיגי את התואר „דוקטור לתיאולוגיה" — לשר הדתות הרב י. ל. הכהן מימון, בשעת ביקורו של השר בארצות הברית.

גם הלילה הוצתו מכוניות בירושלים

ארבע מכוניות פרטיות הוצתו בשעה 4.30 לפנות בוקר במקומות שונים בירושלים. סבורים שהמציתים הם קנאי שבת.

מכוניתו של מר שלמה ואלירו מרחוב שטראוס 12, שחנתה ליד ביתו, הוצתה וצמיג עלה באש. שומר במגרש החניה הסמוך הצליח לכבות מיד את הדליקה. באותו רחוב נעשה נסיון להצית את מכוניתו של יצחק מרכוס. כן ניסו להצית שוב את מכוניתו של אלכסנדר סלאי, בשעה שחנתה ברחוב הרב קוק, אחר שנכשל נסיון דומה לפני שבועיים.

כ-5000 בדואים ממדבר סיני הסתננו לנגב

למעלה מחמשת אלפים בדואים מאזור מדבר סיני הסתננו במשך השבועות האחרונים הרה לישראל. אחר השירות הגדול של המסתננים למצרים לפני כ-3 חודשים.

הסתננות המונית זו בוצעה בעונת המרעה במדבר, אולם שלטונות ישראל רואים בכך תגובה להתגרות.

שבטי המסתננים, העוסקים בעיקר בהברחה ולא במרעה, מן כבר לכמה התנגשויות על בארות מים עם הבדואים הישראליים.

בריטניה שולחת צבא לחצי האי סיני

בריטניה החליטה לשלוח 18 אלף חילים לחצי האי סיני, כדי להגן עליו מפני נסיון רוסי להוריד בו צנחנים וכן כדי ליצור קשר בין הבסיסים באזור התעלה ואלה שממזרח לו.

בשעת הדיונים האחרונים בין מומחים צבאיים בריטיים ואמריקניים הגיעו לכלל מסקנה שמדבר סיני הוא נקודת תורפה, כיון שהרוסים יכולים לנחות בו מן האוויר.

פאטרולים של הצבא המצרי מסיירים בחצי האי סיני, אך תפקידם הוא בעיקר לתפוס מבריחי סמים משכרים. מדי פעם בפעם מסייר בחצי האי פטרול בריטי הנשלח מסואץ.

500 פקידי ממשלה ביקרו בחו"ל ב-16 חודש

סיכום מוסמך ראשון על נסיעותיהם של פקידי ממשלה לחו"ל כלול בדו"ח סודי שהוגש בימים אלה לממשלה ע"י הועדה הבינמשרדית המיוחדת שנתמנתה באוגוסט 1949.

ועדה זו המורכבת מנ"ב משרדי ראש הממשלה, האוצר, משרד החוץ והעליה, בחנה את בקשות המשרדים השונים לשיגור שליחים לחו"ל והחלטתה תהיה סופית.

מתוך הדו"ח שלה המקיף את התקופה מאוגוסט 1949 ועד סוף שנת 1950 מסתבר, כי בס"ה יצאו לחוץ לארץ ב-16 חדשים אלה כ-500 פקידים.

כ-50 איש יצאו לעבודה בצירויות ובקונסוליות; 60 – לועידות בינלאומיות שונות; 50 – להשתלמות מקצועית; 30 – בשליחויות מדיניות וכלכליות, ו-50 – לעריכת קניות בשביל משרדים שונים (כגון משרד החקלאות, התחבורה וכו').

מספר זה אינו כולל את נסיעות שליחי הסוכנות היהודית, המוסדות הציבוריים האחרים, מרכזי המפלגות וכו'.

באופן יחסי מספר השליחים של הממשלה בחו"ל הוא יותר קטן ממספר השליחים מן הסוגים האחרונים.

נבחרו 3 סגנים לראש עירית פ"ת

ראש עירית פתח תקוה פ. ... אוסמן. רשיש והטבצ'ניק קיבלו 9 קולות כל אחד ואילו י. אידלמן קיבל 12 קולות, כי בעדו הצביעו גם נציגי המזרחי, ... ח... רות.

פ. רשיש מרשימת ההסתדרות, ד. טבצ'ניק ממפ"ם וי. אידלמן מפא"י נבחרו אמש כסגניו של

האינדקס עלה ב-6 נקודות

ב-6 נקודות עלה אינדקס יוקר המחיה בחודש פברואר ש.ז.

עליה כזו במשך חודש אחד עדיין לא היתה בשנתיים האחרונות, מאז הוכרזה המלחמה ביוקר החיים. בסוף מרץ מסתיימת תקופה של שלושה חדשים לתשובי תוספת היוקר ויש להניח שיועלה שכר הפועלים, לפי עליית האינדקס, בשיעור של 1.500 ל"י בערך.

בינואר עלה האינדקס ב-3 נקודות, כלומר במשך חדשיים חלה עליה בשיעור של 9 נקודות. מניחים כי החודש תחול עליה נוספת עקב העלאת המחירים של מוצרי הלבשה וריהוט.

„מועדון הזמר" עם אפי נצר
נפגש שוב ב„בית ציוני אמריקה" בת"א, בתכנית מיוחדת ומשעשעת לפורים, ביום ג' (25.3), בשעה 9 בערב ◻ אורחים: הצמד צחי ויעל ◻ מכירה מוקדמת של כרטיסים בקופת „בית ציוני אמריקה" (טל. 259341) ◻ כרטיסי הנחה למטיילים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב" (טל. 439207).

5 טיולים של יום אחד בארץ

פריחה בגליל
טיול של יום, באוטובוס־תיור עם מדריך, במסלול הכולל את: עמק בית־נטופה, הר מירון (סיור בשביל המיסגה), כביש הצפון, מפל התנור. המחיר: 20 ש"ח ★ היציאה: 29.3; 5.4; 12.4; 19.4; 26.4; 27.4; 28.4; 30.4.

שמורת נחל הבשור וישובי פיתחת שלום
יום טיול, באוטובוס־תיור עם מדריך ◻ המחיר: 19 ש"ח ◻ היציאה: 5.4; 19.4; 26.4; 27.4; 30.4; 10.5; 24.5.

קצרין, מפל גמלא, וחמת־גדר (אל־חמה)
יום טיול, באוטובוס־תיור עם מדריך ◻ המחיר: 25 ש"ח ◻ היציאה: 3.5; 17.5; 31.5.

מדבר יהודה
יום טיול, ברכב מדברי פתוח, בהדרכת מדריכי „מצוקי דרגות" ◻ היציאה בשבת ב־8.30 בבוקר מירושלים במסלול הכולל: תצפית על מר־סבא, בקעת הורקניה, תבוקע, ואס־פשחה, ואדי קלט, עין־קלט ◻ היציאה: 29.3; 12.4; 24.4; 27.4; 30.4 ◻ המחיר (כולל ארוחת צהריים): 25 ש"ח עד 12.4 ו־30 ש"ח לאחר מכן.

וטיול לאוהבי לכת...
נחל בצת ומערת שרך
טיול למשפחות האוהבות ללכת (כ־3 שעות הליכה) ◻ המחיר: 19 ש"ח ◻ היציאה: 5.4; 12.4; 26.4; 28.4; 30.4.

טיולי חו"ל בהווי דתי
★ שבוע בלונדון. היציאה: 13.4.
★ פריז ולונדון – 11 יום. היציאה: 10.4.
★ ספרד ופורטוגל – 13 יום. היציאה: 7.5.
★ אירופה הקלאסית – 21 יום. היציאה: 20.5.
★ ארה"ב מחוף לחוף – 25 יום. היציאה: 4.5. ביצוע: „גשר".

תכנית מיוחדת בחופשת פסח:
תיאטרון בלונדון
חגיגה תרבותית של 9 או 10 ימים בחופשת הפסח, הכוללת: 5 הצגות מעולות, סיור באוקספורד וסטרטפורד, מלון מדרגה א' („וייט האוז") ◻ הטסות וביטוח נסיעות ◻ ביצוע „אופיר טורס" ◻ תאריכי יציאה: 20.4 (10 ימים, 9 לילות – כולל ליל הסדר); 25.4 (9 ימים, 8 לילות).

המלווה: ד"ר אליקים ירון

(מבקר התיאטרון של „מעריב" ומרצה בחוג לתיאטרון באוניברסיטת ת"א)

הבטח כבר היום מקומך בחופשת פסח בארץ:

● אדם וטבע במדבר יהודה
שתי חופשות משפחתיות של 4 ימים (3 לילות) במצוקי־דרגות לחוף ים־המלח, כולל סיורים מודרכים באיזור ים־המלח ברכב פרטי ויום־סיור במדבר יהודה ברכב מדברי מיוחד ◻ המחיר לאדם בחדר זוגי: החל מ־150 ש"ח (כולל כלכלה מלאה, סיורים והדרכות) ◻ מחירי הנחה לילדים ◻ תאריכי החופשות: 24–27 באפריל; 27–30 באפריל.

● חופשת פסח בצפת
חופשה של 5 ימים (4 לילות) – כולל ה„סדר" במלונות „נוף הגליל", „פיסגה" ו„דוד" בהר־כנען בצפת ◻ החופשה כוללת גם טיולים וסיורים מודרכים ופעילויות נוספות ◻ המחיר לאדם בחדר זוגי (כולל חצי פנסיון וארוחות ליל הסדר): 197 ש"ח ◻ מחירי הנחה לילדים ◻ תאריך החופשה: 23–27 באפריל.

● חופשה וטיול לפנויים/ות ורווקים/ות
חופשת חג של שלושה ימים (2 לילות) של טיולים מודרכים וחופשה בגליל לפנויים/ות ורווקים/ות ◻ בסיס החופשה במלונות „נוף הגליל" ו„דוד" בהר־כנען בצפת ◻ המחיר 136 ש"ח (כולל הסעות מת"א וחזרה, הדרכות וחצי־פנסיון) ◻ תאריך החופשה־טיול: 28–30 באפריל.

● חופשת פסח בכפר־חטים
בתי־עץ או קרוואנים בכפר־הנופש כפר־חטים הצופה על הכנרת ובמרחק כ־10 דקות נסיעה מהאגם ◻ תאריכי החופשות: 24–27 באפריל; 27–30 באפריל.

חופשת פסח למשפחות דתיות ושומרות מסורת.
8 לילות על בסיס כלכלה מלאה – כולל ליל „הסדר" בשני אתרי חופשה:
- ● ישיבת „נחלים" ליד פתח־תקוה.
  כולל „סדר" בעריכת ראש הישיבה, הרב יוסף באנד.
- ● מלון „הנסיכה" בנתניה.
  כולל סדר בעריכת הרב בימין צביאלי וד"ר דוד אלכסנדר.

★

בשתי החופשות: שעור תורני יומי ◻ המחיר ליום למבוגר בחדר זוגי: 65 ש"ח. ◻ תאריכי החופשות: 23.4 – 1.5.

- ● טיול קלאסי של 23 יום בסין. היציאה: 16.5; 16.6; 14.7; 8.8.
- ● מסע יוקרה בדרך המשי – 22 יום ברכבת מיוחדת בעקבות מרקו פולו. (במסלול ששימש בסיס לסרט הטלוויזיה). היציאה: 16.6.
- ● 24 ימי מסע לתוככי סין בסימן תרבויות ונופים. היציאה: 4.7; 1.8.

ההרשמה לכל טיול מסתיימת לפחות 40 יום לפני מועד היציאה בגלל הצורך בהוצאת אשרות־כניסה ◻ ביצוע והדרכה: „נאות הככר" (בשיתוף „אריב תור" ו„ו'זל וורן" לונדון).

טיולי פסח ואביב לחו"ל עם „נאות הככר":

◻ 18 יום בברזיל וארגנטינה.
טיול חדש במסלול הכולל את ריו־דה־ז'נירו, בואנוס־איירס, האמזונס, באהייה ומפלי איגואסו ● היציאה: 15.4 (כולל ליל הסדר) ● ביצוע: „נאות הככר". ● הטסה: „ואריג".

◻ מצרים: טיולים של 6 או 8 ימים.
8 ימים בקאהיר, הפירמידות, לוקסור ואסואן. היציאה: 25.4 ● 6 ימים בקאהיר, הפירמידות ואלכסנדריה. היציאה: 27.4 ● ביצוע: „נאות הככר".

◻ יוגוסלביה: 16 יום.
הטיול הקלאסי ביוגוסלביה. היציאה: 18.4 (כולל ליל הסדר) ● ביצוע: „נאות הככר".

◻ ספרד ופורטוגל: 15 יום (כולל גיברלטר).
הטיול הקלאסי הכולל גם את שמורת הבוסאקו בפורטוגל ו„הערים הלבנות" בספרד ● היציאה: 21.4 (כולל ליל הסדר); 12.5 ● ביצוע: „נאות הככר".

◻ תורכיה: 8 או 18 יום.
טיול קלאסי של 18 יום או טיול קצר של 8 ימים באיסטנבול וסביבותיה ● היציאה: 25.4 ● ביצוע: „נאות הככר".

◻ יוון: 16 יום.
טיול ביוון הקלאסית ובאיי הים האגאי ● היציאה: 14.4 (כולל ליל הסדר) ● ביצוע: „נאות הככר".

◻ אוסטריה והונגריה: 8 או 15 יום.
- ● הטיול הקלאסי באוסטריה והונגריה – 15 יום. היציאה: 17.4 (כולל ליל הסדר); 8.5.
- ● 8 ימים באוסטריה. היציאה: 17.4 (כולל ליל הסדר).
- ● 8 ימים בהונגריה (וכן וינה). היציאה: 24.4 (חול המועד). ביצוע: „נאות הככר".

◻ קניה: ספארי של 9 או 16 יום.
היציאה: 17.4 (חופשת פסח) ★ ביצוע והדרכה: „נאות הככר".

טיולי פסח ואביב לחו"ל
הרצאות מיוחדות בלווי שקופיות על הטיולים לחו"ל:
יתקיימו מחר, מוצ"ש (22.3) ב„בית ציוני אמריקה" בת"א:
- ● בשעה 8 בערב – יוגוסלביה
- ● בשעה 8 בערב (באולם נפרד) – תורכיה.
- ● בשעה 9 בערב – אוסטריה־הונגריה
- ● בשעה 9 בערב (באולם נפרד) – יוון.

המרצים מצוות מדריכי „נאות הככר"
– הכניסה חפשית ★ הקהל הרחב מוזמן